

Végh Gyöngyi

Énségem szeletei

TARTALOM

Előszó????? (Élőszó!!!)

Egy évnyitó története

Reflexiók a Fullon olvasottakra

A kis Kukalakó

Törvényszerű?

A sors iróniája

Újabb blog: a másságról

Álomvilág a Mátra valóságában

Előszó???? (Élőszó!!!)

Kukucs... Van itt valaki? Nincs??? Azokat az olvasókat keresem, akik kíváncsiak a történetemre. Ó, szóval arra igen? Akkor miért is nincs itt senki? Csak mert többek között felbiggyesztettem oda felülre ezt az unalmas címet is, hogy „előszó”? Igen? És azt már ugye nem tetszett észrevenni a kedves olvasóimnak, hogy milyen írásjel van a végén? Nem is említve a továbbiakat. Nos, ettől még nyugodtan el lehet olvasni az itt írtakat, mert megsúgom (de csak Önöknek, másnak erről egy szót sem!), magam sem tudom, egészen pontosan mit is illik egy előszóba írni. Puff neki!!! Erre nem számítottak, ugye?

Tehát most, hogy így megkönnyebbültünk, Önök is, én is, és titkos szövetségre léptünk, ugorhatunk is tovább, kár ezt ragozni.

Vizuális típus vagyok, látom magam előtt a tétova, tanácstalan arcokat, miről szólhat vajon ez a könyv? Röviden: rólam. „Na és? Kicsoda ön, mitől érdekes?” - hallom az értetlenkedő kérdésüket. Semmitől. Az Önök szempontjából nézve nem is én vagyok az érdekes, inkább a történetem lehet az. Úgy gondolom, lehet - akár a kedves olvasóim között is - olyan, akinek segítséget nyújthat ez a kis önvallomás, hogy elinduljon a változások útján.

Itt térnék ki a címben található zárójeles megjegyzésre. Hogy mitől „előszó”? Attól, hogy én mondom el, aki még bőven az élők sorában van (remélem, maradok is jó ideig, sok a dolgom még itt.)

Visszatérve a változásokra, amik - ugye ebben egyetértünk - felismerésekből indulnak ki - már ha arról a változásról van szó, amiket saját magunk okozunk saját magunknak. Ezt jól megmondtam... Tehát saját magunk idézünk elő saját magunkban, szándékosan. Na jó, ez már ennél jobb nem lesz...

Nem kell megijedni, csak néha fáj, de ez a kis fájdalom szükséges, és ma már tudom, megéri. Jó, jó értem. Én magam is nehezen viselem a fájdalmakat - legyen az fizikai vagy lelki. Mi több: nagyon nehezen. Ilyenkor mindig magam elé képezem, hogy hamarosan viszont annál jobb lesz. Ez segít, és általában be is jön. Amikor meg nem... Hát istenem! Az is benne van a pakliban. Nem sikerülhet mindig minden úgy, ahogy mi azt előre megírjuk magunknak. Nem igaz?

Így a harmincadik évem végén ide is eljutottam, hogy ezt is beláttam. Még nem minden esetben sikerül ehhez tartanom magam, de egyre többször eszembe jut a megfelelő pillanatban, és felhagyok a görcsös küzdelemmel. És tudják mit? Sokkal jobban érzem magam ettől, szabadabban, hogy nem vagyok mindenható, de már tudom, hogy nem is kell annak lennem. És még valami: azóta több dolog sikerül. Nem mindig pont azok, amiket előre eltervezek, de ha az nem is, van helyette mindig valami más, ami viszont igen, és ez nagyon jó érzés.

Nem csigázom tovább a türelmüket, belevágok a közepébe. Ám ha már elkezdtük ezt a beszélgetős stílust, folytassuk is így. Szeretek beszélgetni, szeretem odaképzelné az olvasóimat a másik oldalra, és nem csak úgy beszélni bele az éterbe, hanem ehhez partnert találni. És tudom, hogy Önök jó partnerek lesznek ebben.

MEGSZÜLETTEM!

Nem igazán akartam kijönni anyukám hasából, túl jól éreztem magam odabent. Jó meleg volt, kényelmesen el is fértem, merthogy nem voltam nagy baba. Különben is jól megvoltunk - anyu meg én - így is. Sokat beszélt hozzám, simogatott, na és persze már akkor is gyengéden nevelgetett, nem várta meg, hogy kibújjak, már a pocijában megszabott bizonyos határokat, amiket én igyekeztem minél kijebbe tolni, kihasználva az újdonság varázsát, tudniillik, hogy egyáltalán vagyok. Úgy gondoltam, hogyha ilyen nagyon várnak valakit, mint engem, akkor igazán lehetnek engedékenyebbek. De nem ez történt. Elég korán meg kellett tapasztalnom az én anyucim szelíd határozottságát. Nem mondhatom, hogy nyugtalan, verekedős baba lettem volna, inkább ennek ellenkezője. Ám olykor én is virgonckodtam, nem is keveset, nagy hancúrokat vertem le anyukám hasában, amennyire a helyzeti viszonyok engedték. Ilyenkor, ha túl durvára sikeredett a játék, odakintről mindig jött egy kis dorgálással vegyített szelíd hang. Közben sikerült anyunak finoman megfogni a lábamat vagy a kezemet, esetleg meg-simogatni valahol, ahol ért. Ez persze nagy tetszést aratott nálam, odahúzódtam egészen közel a hasfalhoz és élveztem a simogatást.

Egyszóval sokat játszottunk így anyukámmal, ismerkedtünk, kommunikáltunk, amennyire az adottságok engedték. Sokat nevetett ebben az időszakban (de később is), én ebből csak annyit éreztem, hogy sokat ringat. Ugyanis volt egy nagyon jó ismerőse, barátja, akivel rengeteget beszélgettek telefonon. Az illetőnek nagyon jó humora volt, így aztán nagyokat hülyéskedtek együtt. Erről majd egy kicsit később, ígérem lesz szó bőven róla, hiszen a későbbi életünkben is meghatározó, fontos szerepe lesz.

Nos, mint tudják, minden paradicsomi állapotnak vége szakad egyszer, hogy aztán jöjjön egy - remélhetőleg csak átmeneti - rosszabb, majd azt követően egy újabb jobb történés. Így jártam én is. Ha tetszett, ha nem, előbb-utóbb (én úgy gondoltam, inkább utóbb) ki kellett jönnöm a már szépen berendezett lakomból, ami kezdett egyre kisebb lenni. Azt ugyan nem értettem még akkor, hogy miért, amikor kezdetben gyönyörűen elfértem benne, a mozgás sem esett nehezemre, de a kilencedik hónap vége felé már moccanni is nehezen bírtam, pedig nem voltam nagy baba - amint azt már fentebb említettem. Mit volt mit tenni, utat kellett keresnem kifelé. Ezt persze jól megrágtam, hánytam-vetettem - mint azóta is minden döntésemet -, mire elhatározásra jutottam. Nem mondhatnám, hogy elsiettem a dolgot, még aludtam is egy jó hosszút rá. Szegény anyukám! Nagyon megszenvedtettem, de ő ezt nem így élte meg. Szerencsére, különben még most is mea culpázhatnék a bocsánatáért.

De 1974. február 25-én fél tizenegy körül végleg elhagytam addigi kényelmes - illetve az utóbbi időben egyre kényelmetlenebb - otthonom.

Természetesen nem emlékszem a születésemre, de rémes lehetett. Gondoljanak csak bele! Hideg van, iszonyú erős fény, közben a fejemnél fogva próbál valaki kihúzni, és ez biztosan nem az anyu! Nem, ő nem ilyen lenne. Akkor ez a valaki el akar szakítani tőle! - nyilall belém a gondolat. Ezt nem akarom, menj innen, ne nyúlj hozzám!!! Aztán több kézen is keresztülmenni, megfürdetnek valami vízben, pfuj! Ez nem olyan, mint amihez hozzászoktam! És hol van az anyu?! Hol az a jól ismert hang, ami mindig meg tudott nyugtatni? Sehol nem hallom! A szemem sem merem kinyitni, még mindig erős a fény. Éhes vagyok, anyut akarom, és ő még mindig nincs sehol!

Bizony nincs, kicsi lány, mert közben átvittek a többi baba közé, anélkül, hogy odaadtak volna az anyukádnak néhány percre. Erről bizony megfélekeztek. Szerencsére az egyik ápolónőnek hamarosan feltűnt a dolog, és gyorsan visszaszaladt értem.

„Na végre, újra hallom az Ő hangját, hallom a szívdobogását, ahogy régen! Végre itt az én anyucikám, igen, ez már biztos, hogy ő! Simogat, puszilgat, becézget. Mégiscsak érdemes

volt kijönni a pocijából, ez sokkal jobb, mint odabent. Talán láthatnám is őt, ha kinyitnám a szemem. De ki az az örült, aki megkockáztatja ezt ebben a nagyon nagy fényességben! Isten mentsen ettől! Majd ha újra olyan jó meleg és sötét lesz, addig nem, biz' isten nem!!! Az öklöm a számban - jobb híján. Hát nem veszitek már végre észre, hogy majd éhen halok? Mi történt? Eddig soha nem kellett éheznem, nem is tudtam, mi az. Most bezzeg!

Valamit a számba gyömöszölnek, miután a kezemet kiveszik onnan. Mi a csuda ez? Ezt meg kell enni? Elkezdem majszozni, próbálgatni. Valami folyik belőle. (Tea, de ezt még én akkor ugye nem tudhattam.) Na jó, talán ez is megteszi, ha nincs más...

Később aztán persze szophattam is. De arra csak másnap vetemedtem, hogy kinyissam a szemem. Úgy látszik, be kellett látnom, hogy itt bizony már sohasem jön vissza az a paradicsomi állapot, ami odabent körülvelt. Kénytelen voltam hát megbarátkozni azzal, ami megadatott. Miután hozzászoktam, nem is volt olyan rossz. Egész élveztem. Kíváncsian nézelődtem, mindent jól szemügyre vettem magam körül. Sok újdonság és érdekes dolog vett körül.

Nagyon bántam, hogy csak olyan keveset lehettem anyukám mellett, mert akkoriban még ez így ment. Naponta néhány órát töltöttünk együtt. Ezt nehezen is viseltem, annyira, hogy eleinte még szopni se nagyon akartam. Az öklöm viszont szinte folyamatosan a számba gyömöszöltem. Mintha attól változna bármi is az éhség terén.

Aztán pár nap múlva hazamehettünk, és innentől kezdve helyreállt a lelki békém, mert állandóan csak anyuval lehettem.

Valahogy így történt röviden a világra jövetelem.

AZ ELSŐ NÉHÁNY ÉV

Anyukám szinte teljesen magára maradt a gondozásomban. Apukámnak ugyanis szent meggyőződése volt, hogy a gyereknevelés a nők feladata, minden egyéb vonzat úgyszintén. Különben ő nem is igazán akart engem. Mikor kiderült, hogy vagyok - mármint anyu hasában - nemtetszését nyilvánította, nem is akárhogy. Cseppet sem érdekelt sem én, sem anyukám, a figyelmesség legapróbb jelét sem mutatta, sőt, mikor anyukám felhívta figyelmét, hogy talán mégiscsak illene kicsit másképp viszonyulni a helyzethez és hozzám, flegmán odavágta: Te akartad a gyereket! A terhesség második felében aztán ugyan valamelyest változott ez a helyzet, de korántsem volt olyan, mint amilyennek lennie kellett volna. Kicsit többet vállalt, besegített ebben-abbban, de különösebben nem érdekelte a dolog. Hozzá kell tenni, amíg anyut nem tudta „megszerezni” (csúnya szó, de így van), szinte lerázhatatlan volt, a legvégsőkéig ragaszkodó. Ha összevesztek valamin, egy idő után addig kedveskedett, amíg meg nem lágyult az én anyucim szíve. Pedig jópárszor elküldte őt. De mindennek ellenére apám nagyon ragaszkodott hozzá. Aztán úgy látszik, hogy amikor már a felesége lett, nagyon biztonságban érezte magát, hiába mondta neki nagypapám, hogy egy nőt nemcsak megszerezni kell, hanem meg is kell tudni tartani. Valószínűleg az, hogy közös gyerekük lett, tovább növelte az ön-bizalmát, mert attól kezdve még inkább kimutatta a foga fehérjét. Úgy gondolta, hogy egy gyerekkel a vállán anyu úgysem fog elválni.

De ne szaladjunk ennyire előre, maradjunk csak ott, hogy a megszületésem után vele csak otthon találkoztam, mivel a kórházba sem jött be hozzánk, pár napig én azt sem tudtam, hogy anyun kívül van még valaki, akihez kötődnöm kéne. Otthon aztán megismertem őt is, tudomásul vettem, hogy nemcsak ketten leszünk ezután - legalábbis délutánonként és esténként nem - hanem él velünk valaki más is. Bármily furcsán hangzik, amíg nem tanultam meg beszélni, számára is érthető módon kommunikálni, addig valójában csak éltünk egymás

mellett, a másikat tudomásul véve. Néha besegített a fürdetésnél vagy egyben-másban, de igazán szoros kapcsolatot nem alakítottunk ki egymással. Minden gond, körülöttem lévő munka anyukám vállát nyomta, amit ő végzett is nagy lelkesedéssel, odaadással, gyengédséggel. Két és fél hónappal azután, hogy kijött a kórházból, hirtelen nagyon magasra felszökött a láza, ágynak dőlt. Azaz csak dőlt volna szegénykém, ha tehetne volna, de pár napig nem tehetne, mivel a nagymamák csak akkor tudtak eljönni felváltva, hogy besegítsenek egy kicsit. De pár napig szinte egyedül tartotta a frontot. Ekkor ment el a teje. Innentől kezdve nem szophattam, bébitápon éltem. (Ha jól meggondolom, iszonyú energia lehetett benne, hogy olyan életvidáman, erővel, energiával és lankadatlan figyelemmel, törődéssel viseltetett irántam. Igaz sokat elmondta később, hogy akkoriban igazán én tartottam benne a lelket, én voltam minden vigasza, a létezésem volt az, ami továbbra is fenntartotta az életvidámságát. Nagyon akart engem, és ez azóta is látszik, érződik minden megnyilvánulásában. Mindent feláldozott volna értem, sokat fel is áldozott.)

Ekkoriban történhetett az is, hogy egyik éjjel nem ébredt fel egyből a sírásomra, mint ahogy mindig szokott. Emiatt sokáig lelkiismeretfurdalása volt, pedig nagyon ki volt merülve, nem hibáztathatja magát, ezt később én is elmondtam neki. Lényeg az, hogy az apám előbb ébredt fel nála, dühös volt, hogy éjszaka kellős közepén kell felkelnie, ráadásul épp neki. Berontott a gyerekszobába, megrángatta a kiságyat, és kiabált, hogy nyughassak már. Mondanom sem kell, hogy anyukám, mint egy valóságos anyatigris, lökte őt ki a szobából. Csak nagyon nehezen sikerült megnyugtattnia. Pedig neki mindig könnyen ment, de hát érthető, hogy akkor miért nem. Gondolják csak el, hogy egy három hónapos babának milyen trauma lehet az ilyesmi egy sötét szobában.

Ezt a történetet anyukám csak nem olyan nagyon régen mesélte el, mikor arról beszélgettünk, hogy miért is féltem én hosszú ideig a sötétben, miért csak égő lámpa mellett vagy tévé mellett tudtam nyugodtan elaludni, amikor mindent láttam magam körül a szobában. Még felnőttként is sokáig nyomasztott a sötét. Attól pedig, ha valaki kiabál velem (ez szerencsére nagyon ritka eset) még ma is leginkább a sírás kerülget, annak ellenére, hogy azért erőt veszek magamon, és másképp oldom meg a helyzetet. De ha egyedül maradok, vagy sokáig kellene tartanom a frontot, eltörik a mécses.

Sokat segített, hogy mindezt megtudtam. Tudom, hogy annyira megrázott a tény, hogy először csak feküdtem az ágyon, és sírtam. Majd nagyon dühös lettem arra az emberre, aki ilyen képes tenni egy védtelen kisbabával. Mindenféle érzéketlen, faragatlan nemtudomminek elgondoltam. De ez hatott. És még valami. Éppen akkor olvastam egy könyvet, amiben többek között arról is szó volt, hogy mi mindenre jó az, ha az ember egy csendes, nyugodt, esetleg sötét szobában akár csak öt-tíz percig is a saját gondolataival lehet elfoglalva. Némelyeknek örökkévalóság ez az idő, egyenesen nem tudnak mit kezdeni vele, feszültek lesznek. De ha önmagunkra figyelünk, belső világunkkal vagyunk elfoglalva, szinte elillan.

Nos, szó mi szó az apámmal kapcsolatban tényleg nincsenek jó élményeim. Később, mikor már ovis voltam, és ők anyuval egyre jobban eltávolodtak egymástól, néhányszor mesélt nekem, játszott velem, de csak addig, amíg ő meg nem unta. Utána menjek az anyuhoz. Ha ment valahova, és vele szerettem volna menni, lazán lerázott azzal, hogy oda nem vihet magával, ahova ő megy, pedig sokszor megtehetne volna. Egyszer vagy tíz percig álltam sírva az ajtóban, hogy miért nem mehettem vele. Anyukám csak nehezen tudta elfogadtatni velem, hogy az apu most nem akarja, hogy vele menjek. Hát ha így, akkor én is így, gondolhattam magamban, mert nagyon sokszor kijátszottam őt.

Tudniillik a szüleim nem látnak, vagy hogy kissé ridegebben fejezzem ki magam: vakok, de ezt a szó nem szeretem, úgyhogy eztán nem is fogom használni, maradjunk csak annál, hogy nem látnak.

Lakótelepi házban laktunk, tudják, olyan tízemeletes panellben, a házak között játszóterekkel. Mikor már 4-5 éves voltam, anyu néha egyedül is kiengedett a házbeli gyerekekkel az erkélyünk elé játszani, de csak szigorúan oda, az ablak előtti játszótérre. Voltak ott mindig anyukák, akik vigyáztak ránk, az ablakból meg anyu is hallott minket, mert a földszinti lakásban laktunk. Volt úgy, hogy nem ő jött ki értem, hanem az apámat küldte, hogy hozzon be. Mondta, hogy menjen csak ki, ha én meglátom, úgymint odamegyek majd hozzá.

Nos, apám vagy tíz percig szobrozott a ház sarkánál, várva, hogy majd csak észreveszem. Aztán nagy dühösen bement, és mondta az anyunak, hogy ezt nem csinálja, menjen ki ő, biztosan nem is ott vagyok, hanem elcsámborogtam. Anyu nem értette a dolgot, nem szoktam én elcsámborogni. Kijött, és amint feltűnt a ház sarkánál, már szaladtam is felé tárt karokkal. Kérdezte, hogy az előbb nem láttam, hogy az apu kijött keresni? Mondtam, láttam, hogy kint volt, de nem keresett. Hát erről ennyit.

Csodálom a pici gyerekek őszinteségét, egyszerű, őszinte, logikus viselkedését. Rajtuk keresztül tudjuk igazán felmérni, hogy milyen emberek vagyunk valójában, az ő viszonyulásuk mindent elárul, ha vevők vagyunk rá.

Megint nagyon előreszaladtam az időben... De jót tett, hogy egy későbbi történettel „megfizettem” a pici korban ellenem elkövetett tetteikért.

Állítólag nagyon szeretnivaló baba voltam (bár ez szerintem minden kisbabáról elmondható). Nem tudom, anyukámnak akkor is ez volt-e a véleménye, amikor egyik alkalommal egy kis szeretetsomaggal leptem meg a járókám egyik sarkában... Igaz, hogy anyu nagy szeretettel mesélte később nekem ezt a kis csínytevésemet. Na jó, ha már így felcsigáztam az érdeklődésüket, elmesélem. Akkor is, ha nem...

Egy nap az én imádott anyucim kint tevékenykedett a konyhában, és már jó ideje csak onnan beszélt hozzám. Egy darabig én a magam gügyögésével reagáltam is rá, közben én is tettem-vettem, ahogy szorgalmas, jó kisbabához illik, nehogy véletlenül is a lustaság vagy éرتelenség vádjával illessenek. De egy idő után megunhattam, hogy csak magamat szórakoztassam, elkezdtem hiányolni anyukám társaságát. (Megjegyzem, ez nagyon veszélyes dolog volt nálam, mert ilyenkor mindig kitaláltam valami eredetit, hogy kivívjam imádott anyucim figyelmét). Most sem kellett sokáig törnöm a fejem - ezek az egyedi ötletek szikraként pattantak mindig ki az én kicsi fejemből, azóta is csodálom a kreativitásomat. Anyu csak arra lett figyelmes, hogy túlságosan is csend van bent a szobában, ami rám általában nem jellemző, lévén nagyon is közlékeny kisbabáról szó. Ellenben furcsa nyögéseket hallott oda-bentről. Szólongatott, válasz semmi. Valószínűleg a „munka hevében” meg sem hallottam. Végül aztán bejött, hogy megnézzem, mit csinálok. Amint megláttam az ajtóban, böszön magyarázni kezdtem neki nagy mosolyogva a magam kis nyelvén, ami a felnőttek számára persze hottentotta. Mikor megfogott, csak akkor látta, hogy deréktól lefelé teljesen pucér vagyok, és persze még mindig kézzel-lábbal magyarázok. Nem értette a dolgot, de amikor keresni kezdte az öltözékem hiányzó darabjait a járókában, rögvést megértette. Az történt ugyanis, hogy a járóka egyik sarkába diszkrétan betolva, és lepedővel valamint az alsó ruházatommal szépen becsomagolgatva - már a magam módján, ugyebár - ott lapult az aznapi étkezés végeredménye. És én persze nagyon büszke voltam a találékonyságomra, pajkosan heherészve tekintettem az alkotásomra. Anyukám - gondolhatják - nem volt ilyen felhőtlenül boldog. Szemrehányó dorgálással vett ki a járókából, és tett rendet körülöttem.

Voltak azért dicsőségesebb pillanataim is. Anyukám nagyon büszkén mesélgette a rokonoknak, hogy négy-öt hónaposan már én választom ki magamnak a szekrényben a ruhákat, amiket aznap fel szeretnék venni. Ezt egy kis energiaráfordítással sikerült anyunak elérni. Első alkalommal (három-négy hónapos lehettem) odaállt velem a szekrény elé, és megkérdezte, mit vegyünk fel ma. Én - nem tudni, értettem-e a kérdést vagy sem - mindenesetre

belemarkoltam a ruhákba, és vidáman ráncigáltam ki mindent a polcokról, amit értem. Anyukám ezt minden reggel következetesen eljátszotta, többször is próbálva a tudomásomra hozni, hogy csak mutassam meg, fogjam meg, de ne húzzam ki a ruhákat. Néhány hét múlva el is érte az ő kitartó türelmével. Hogy mennyire volt tudatos a választásom, nem tudni, de az biztos, hogy végül már tényleg csak megfogtam egy-egy ruhát. Azt adta rám aznap. Úgyhogy gondolom, előbb-utóbb azért mégiscsak tudatosodhatott bennem a dolog lényege.

Azt is nagy szeretettel mesélte nagyobb koromban, hogy amikor kint sétálgatott velem és a barátnőjével (akinek szintén akkora volt a kislánya, és mellesleg szomszédok is voltak), a barátnője szinte csodálkozva állapította meg mindig, hogy séta közben én szinte folyamatosan az anyut nézem, le nem veszem róla a szemem, csak nagy ritkán, hogy tudomást vegyek a körülöttem lévő világról is közben. Ez még akkor is úgy volt, amikor már totyogtam, és saját lábamon sétálgattam anyukám mellett. Érdekes látványt nyújthatott, hogy égnek emelt tekintettel rakosgattam egymás elé a lábacskáimat. Hogy nem gabalyodott össze?! Mindezekből látható, hogy szinte istenként imádtam az én „drága anutikámat” - így hívtam őt nagyon sokszor, amikor már beszélni is megtanultam.

Beszélni egyébként viszonylag időben kezdtem, de az érthetőségről regélni lehetne. Sajnos még három évesen is hagyott kívánnivalót maga után, annyira beszédhibás voltam. Vagy ki tudja, beszédhiba volt-e, de nem volt tiszta nagyon sok hangot rosszul képeztem, legtöbbször csak anyu értette, mit mondok. Ezért aztán rengeteg verset tanultunk, sokat szavaltunk, meséltünk. Így négy éves koromra szépen kitisztult a beszédem is.

Egy évnyitó története

Második évemet kezdtem az iskolában. Előző évben napközis voltam az elsősöknél.

Augusztus elején tudtam meg, hogy osztályt kapok, mert az egyik kolleganő elment tőlünk. A 2.a-t veszem át. Már ismerem őket, hiszen többségük hozzám járt. Szeretetre méltó kis társaság. Nem a jó teljesítményükről híresek, inkább a lelkükről. Tudtam, nehéz dolgom lesz, mert a kollegák szemében már eleve negatívum, ha nem minimum jó képességű gyerekekből áll legalább az osztály háromnegyede. Persze. Nekik még a rosszaságot is könnyebben meg lehet bocsátani, mint egy gyengébb képességű nebulóknak. Ilyenkor csak annyit mondanak: „De nagyon okos, jó fejű...” Máris el van nézve minden.

Ilyenformán előre számoltam vele, hogy az én kis lurkóimnak nagy feladattal kell megküzdeniük. Velük együtt persze nekem is. Állók elébe! Tigrisanyaként fogom védeni őket, ha szükséges. (Mint később beigazolódott, jónéhányszor szükség is volt rá).

Napok óta nagy izgalommal készültem az évnyitóra. Hogyan fogadnak? Milyenek lesznek? Hogyan mutatkoznak be? Milyen fürkésző pici tekintetek szegeződnek rám? Meddig feszegetik majd azt a bizonyos korlátot, hogy „eddig, és nem tovább”? Ilyen és hasonló gondolatok jártak a fejemben, ahogy közeledett szeptember elseje.

Tele voltam várakozással, feszültséggel, mire elérkezett a várva várt esemény. A családom már reggel eldöntötte, hogy jobb, ha aznap semmi értelmes megnyilvánulást nem vár tőlem. A kávémat majdnem sóval tettem élvezhetőbbé cukor helyett. Valamilyen szerencsés véletlennek köszönhetően ettől az élvezettől mégis megfosztottam magam. Ezután udvariasan megkínáltam a pultot is tejjel, mielőtt a saját poharamba öntöttem volna.

„Gyöngyike, ez így reggelre elég is lesz, hosszú még a nap, hagyjál valamit későbbre is” - próbáltam egyezkedni magammal. Úgy látszik, sikerült döntő érveket felhozni, mert végül a „reggeli kijózanító lötyty” (így nevezem csak magamban eme mások számára érthetetlen módon élvezeti cikknek nyilvánított italt) az én gyomromban landolt, háttérbe szorítva ezzel a többi számításba jöhető helyet.

De a nap hátralévő része sem volt bakiktól mentes. Kutusaink jó érzéssel megsejtettek valamit (jelzem, nem volt nehéz dolguk), mert egész nap óvatosan kerülgettek, szinte ugrásra készen figyeltek, mikor kell a megfelelő pillanatban menekülőre fogni. Nem mintha bántani akartam volna őket, isten mentsen, ezzel ők is tisztában voltak. Csak hát a gazdinak is lehetnek zűrös napjai. És ugye a reggeli kávé-történet után már bármi jöhet. Bölcsebb az óvatosság. Ám minden figyelmességük ellenére egyszer így is majdnem átestem szegény Helgán. Szemrehányóan tért ki az utamból. A szeméből kiolvastam egy „Nem tudsz vigyázni?”-t. A kis szemtelen... több együttérzést vártam volna tőle... De azért én voltam az engedékenyebb. Visszacsaltam (könnyen ment, tudta, hogy most egy kis „utyuliputyuli” következik). Megsimogattam, váltottam vele néhány engesztelő szót. Láttam a szeméből, ezért már akár át is eshettem volna rajta... A kis önző!

Ezt közöltem is vele, amit ő leszegett fejjel egy sanda vigyorral nyugtázott.

- Reménytelen eset vagy... - mondtam kis nehezteléssel a hangomban.

Hízelegve, kedveskedve bújt hozzám. Tudta, hogy ezzel lefegyverez. Igaza volt...

Még néhány feddő szó hangzott el részemről, amit ő az ölemben nyugvó fejjel, áhítatosan végighallgatott, és szent volt a béke, ki-ki ment a maga dolgára.

Délutánra már az izgalom a tetőfokára hágott bennem. Négy órakor lázas készülődésbe kezdtem. Az évnyitó csak fél hatkor lesz, de én szeretek mindig időben érkezni. Ma meg pláne! Arra gondoltam, hogy legalább az udvaron tudok egy kicsit beszélgetni a korán érkezőkkel. Háromnegyed ötkor érkeztem, már szállingóztak a gyerekek és szülők.

A torkomban dobogott a szívem, amint beléptem az iskola kapuján. Ilyet utoljára akkor tapasztaltam, amikor először léptem át ezt a küszöböt.

A tanáriba érve láttam, hogy alig lézengenek. Barátságosan üdvözöltük egymást, majd magukra hagyva őket a témájukkal, inkább az udvar felé vettem az irányt. Keresni kezdtem az én csemetéimet. Néhányan már ott voltak. Ők is hallhattak valamit, mert egyenesen felém vették az irányt. Félszegen köszöntek, de - amint az a gyerekekre általában jellemző - csakhamar feloldódtak, és egymás szavába vágva kérdeztek vagy meséltek, amiért persze én nagyon is hálás voltam.

A szülők jóval visszafogottabbak voltak, bizalmatlanul méregettek. Ezzel most kevésbé törődtem, elvégre is nekem a gyerekek bizalma fontosabb volt ebben a pillanatban.

- És tessék elképzelni, Gyöngyi néni - fordult felém az egyik kislány, mintha csak egy befejezetlen mondatot folytatna - én a nyáron három hétig voltam a Balcsin!

- Ez igen! Irigyellek. Jó időtök volt?

- Ühüm... és ott voltak az unokatesómék is... apa meg csak később jött le, mert dolgozott.

Ezekből a szaggatott információfoszlányokból többet megtudtam, mint egy hasonló hosszúságú mondatból. De nem volt időm eltöprengeni még csak egy pillanatra sem, mert Beácskának újabb közlendője akadt. Mindent elsőprő energiával és lelkesedéssel mesélt.

Mosolyogtam. Mintha az évváró óta megtiltották volna neki a beszédet.

Természetesen ettől a többiek is lázba jöttek, és egymást túllícitálva próbálták elhadarni, ki mit csinált a nyáron.

- Figyeljete csak! Erről hétfőn részletesen beszámoltok. Addig azon is gondolkodjatok, hogy kinek mi volt a legszebb nyári élménye. Szeretném, ha erről majd kicsit bővebben is beszél-nétek.

Eközben ideje volt elfoglalni a helyünket, és felsorakozni. Megkerestük a 2.a feliratot, és gyorsan beállítottam kicsiny csapatomat. Kis „csipet csapat”... Létszámát tekintve nem is olyan kicsi, 24 fő.

Elkezdődött a műsor. Kíváncsian figyeltem őket. Legtöbben egyenesen állva, komolyan hallgatták végig a Himnuszot. Két-három gyereknek ez nehezére esett, finoman megfogva a vállukat figyelmeztettem őket. Volt, akinek annyi is elég volt, hogy csak összenéztünk, volt aki nem értette, mi a gondom. Tulajdonképpen ez nagyon jó arány. Ezek a gyerekek már voltak nevelve, tudtak fegyelmezetten viselkedni. Egy kisfiú volt - Jocika -, aki a kelleténél kicsit jobban eleresztette magát az ünnepély vége felé. Ezt rögtön a műsor végén meg is beszéltem vele. Majd meglátjuk, milyen hatással. Lehet, hogy csak nehezen rázódik vissza az iskolai kötöttségekbe. Mint később kiderült, meglehetősen nehezen... beletelt öt-hat hónap is. De végül megtaláltuk a közös hangot.

Az osztályban néhány szót váltottam még a szülőkkel, megbeszéltük a legfontosabb teendőket így év elején, illetve tájékoztattam őket, hogy még két héten belül egy rendkívüli szülői értekezletre is sort keríték, hogy egy kicsit jobban megismerhessük egymást, és beszéljünk az aktualitásokról.

Viszonylag hamar szétrebbentünk. Néhányan még odajöttek fontos kérdés ürügyén beszélgetni. A bizalmatlanságot felváltotta a kíváncsiság. Örültem, hogy ilyen érdeklődő, jóindulatú szülőkkel hozott össze a sors. (Tényleg nem volt velük különösebb gondom később sem. Néha kicsit állóvízként viselkedtek, de könnyen ki lehetett rázni ebből őket.)

Elégedetten, kellemes élményekkel telve, megnyugodva indultam hazafelé.

Hat éves voltam, amikor Ritát kaptam, az első kiskutyámat. Együtt nőttünk fel. Rengeteget játszottunk, közben tanítottam. Egyre okosabb, simulékonyabb lett. De még idős korára is maradt benne „szemernyi” flegmaság. Ezt én nem mindig toleráltam, ám idővel rá kellett jönnöm, hogy ezen nem tudok változtatni, benne foglaltatik az alaptermészetében.

16 évesen elhatároztam, hogy Rita már elég bölcs ahhoz, hogy ne csak parancsszavakból értsen, hanem „beszélgetni” lehessen vele, vagyis értelmesen reagáljon le, amit mondok neki. Könyvekben és filmekben találkoztam ilyesmivel, innen jött az ötlet.

Úgy gondoltam, elvégre én pedagógus szeretnék lenni a jövőben, ideje bizonyosságot szerezni, jó tanár válik-e belőlem. Anyukám mosolyogva jegyezte meg, hogy azért ha kudarcba fullad a próbálkozásom, ne vonjak le messzemenő következtetéseket a pedagógiai pályafutásomat illetően.

Felbuzdulva saját ötletemtől, ki is mentem az udvarra, hogy megkeressem első tanítványomat.

- Rita!

Semmi.

„Ejnye. Mindig itt szokott lenni a közelben. Hol csatangolhat a kis kópé?” - gondoltam.

- Rita!...

Egyelőre reménytelennek tűnt a tervem kivitelezése. Ha nincs tanítvány, nincs óra...

„Mit csinálhatnak ilyenkor a tanárok? Biztosan nem állnak az udvar közepén olyan tanács-talanul toporogva, mint én” - dorgáltam magam - „Na, gyerünk, tanár néni, csak határozottan. Nem ám, hogy egy ilyen kis hátulgombolós kutyus fog ki rajtad!... Hát... mondjuk hátulgombolósna azért nem neveznék egy tízéves kutyát (legfeljebb a termetét tekintve)” - helyesbítettem.

Gyors fejszámolás (na jó, kevésbé gyors, mivel az nem az erősségem). „Első év: 12, a többi: 7” - idéztem emlékezetembe apukám tanítását. „Az annyi, mint... Jézus! Egy hetvenöt éves kutyát akarok én tanítani?!”

Már-már felülbíráltam elhatározásomat, amikor Rita nagy nehezen előköválygott. „Na mese nincs, most már csak következetesen, különben oda a tekintély!” - próbáltam biztatni magam.

- Hát te meg honnan vánszorogtál elő? - kérdeztem kedves, de enyhén feddő hangon.

Rita álmosan, unottan szaglászott körbe. Rá volt írva a válasz a pofácskájára:

- „Remélem, nem hiába rángattál elő. Éppen az első álmomat aludtam. Most ha azt mondod, hogy még kaját sem hoztál...”

Elbizonytalanodtam ettől a fogadtatástól. Talán jobb lenne megvárni, amíg fogadókészebb lesz a mondanivalómra... Azért erőt vettem magamon, leültem a terasz lépcsőjére, és magam mellé invitáltam az én okos kiskutyámat, aki időközben kezdett élnékülni. Annál is inkább, mert az utcán meglátott egy macskát. „Na még csak ez hiányzott!” - estem kétségbe.

Rita villámgyorsan a kerítésnél termett, feszülten figyelt. Szinte moccanás nélkül.

Most mi legyen? Várjam meg, míg eltűnik a szeme elől a macska, vagy próbáljam visszahívni?

Amellett döntöttem, hogy várok, akkor legalább nem érhet kudarc. Vártam..... Vártam.....

Fránya macskája! Hát nem éppen a mi kapunk előtt kellett letelepedni! Komótosan tisztálkodott. Rita már a feszültnél is feszültebb volt. A macsek pedig tisztálkodott... még mindig!!! Én vártam... szintén még mindig.

(Jól van na! Tudom, hogy komikus, de mit tehet egy még kezdőnek sem mondható pedagógus-palánta ilyen éles helyzetben? Nem gondoltam, hogy már a stégnél is ennyire mély a víz!)

Macskánk (most már olyan, mintha a mienk lenne...) végre elég tisztának érezte magát. Elégedetten tekintgetett körbe. Még mindig ülve!!! Beste lélek!...

Rita megmoccant, majd ideges toporgásba kezdett. (Gondolatban én is...) Legalább már ketten vagyunk...

Meguntam. Gyors elhatározással felugrottam, és dühösen a szegény jószág felé vettem az irányt, miközben az ilyenkor jól ismert szóbeli közlésekkel igyekeztem távozásra bírni.

Rita - mintha csak erre várt volna - heves ugatásba kezdett. A dühünk tárgya pedig rémülten menekült. Cinkos pillantást vetettem kis barátomra:

- Te kis majom... ezt előbb is kitalálhattuk volna!... Egyébként pedig máskor is szívesen segíték!

Kutyám elégedett léptekkel indult vissza a teraszra.

- Nem menekülsz, kis ravasz! - szóltam utána - Az órának még nincs vége. Mit nincs vége... el sem kezdődött!

Újra letelepedtem a lépcsőre, odavonva magam mellé az én hűséges társamat.

- Figyelj, Ritácska! Te egy nagyon okos kutyus vagy, ezt ugye tudod? Szeretném, ha még okosabb lennél, ezért tanítani foglak.

Kiskutyám nagy szemekkel nézett a szemembe:

- „Ez nekem túl hosszú, kenyéradóm, nem szoktam én az ilyen hosszú ugatáshoz... Bár a ti különös morgásokat ugatásnak ugyan nem nevezném... Csak mozog a szád, egyre csak mozog, mindenféle különös hangokat adsz ki, és rám nézel. Mit akarsz tőlem? Valami finomság van készülöben? Nem látok semmit nálad.” - (Valami ilyesmire gondolhatott)

Én azonban fellelkesedtem a tágra nyílt szemeim. „Menni fog ez” - gondoltam örömmel - milyen értelmesen néz rám, mint aki érti, mit mondok neki.”

- Ugye érted, mit beszélek? - kérdeztem, és fürkészve néztem a szemébe.

Mikor elhallgattam, tanítványom kényelembe helyezte fejcskáját a két első lábán:

- „Hát ha már kaja nincs, legalább pihenni hagyhatnál.”

„Nehéz eset...” - töprengtem kissé elkeseredve - „Az előbb még figyel, most meg rám se hederít.” De nem adtam fel. Még nem.

- Rita! - szólítottam újra a nevén.

Fejét nem mozdítva, csak a szemével pislantott oldalra:

- „Mi van már megint? Igazán bemehetnél te is inkább aludni a házádba. Nem hagyják békén az ember kutyáját!”

- Mi jár a fejedben? Nagyon szeretném tudni.

Unottan ásított egyet.

- Lusta vagy. Most aludtál, mielőtt kijöttem hozzád, és már megint az alváson jár az eszed... - zsörtölődtem, miközben megsimogattam a fejét.

- Játshatnánk egyet - ajánlottam.

Semmi reakció. Kezdttem elveszíteni a türelmem:

- Tudod, roppant türelmes vagyok, de te már erősen érdemled a készleteimet - mondtam szemrehányóan.

Rita feltápáskodott, nyújtózott egyet egy újabb ásítás kíséretében. Közben hasonlóan neheztelő pillantásokat küldött felém.

- „Nincs nyugta melletted a kutyának.”

Lassú, fáradt léptekkel indult a háza felé. Faképnél hagyott...

Ennyit mára az oktatásról.

Reflexiók a Fullon olvasottakra

Olvasgatom az írásokat itt a Fullon. A napokban sok a kesergés, nyomasztó hangulat, gondolat. Igen, időnként elő-előfordul ez mindnyájunkkal, hogy levertőbbek vagyunk a szokásosnál. De mostanában sokaknál ez az uralkodó hangulat... Talán a közelgő ősz hozza magával? Van, akinél határozottan ez a helyzet. Van, aki maga sem tudja, egyszerűen csak „most ilyen hangulata van”. A mai nap kimondottan alkalmas arra, hogy magával rántson a depresszió. De vajon biztos, hogy engedni kell ennek a nyomásnak? Biztos, hogy az időjárásnak kell erősebbnek lennie? Nem hinném...

Ha ennek így kéne lenni, akkor ősztől tavaszig mást sem tennénk, csak búslakodnánk.

Valakinek már írtam néhány gondolatot az ősztől, hogy a szép oldalát is lássa, ne csak a rosszat. Nem szabad magunkat TUDATOSAN lehangolni. Inkább a tudatosságunkat arra használjuk fel, hogy önmagunkon segítsünk. Hiszen ez egy nagyon jó tulajdonságunk, nekünk, embereknek. Nos, ha már ennyire tudatosan szeretnénk élni, tegyük, de jól tegyük!

Mi magyarok, híresek vagyunk arról, hogy az átlagosnál többet búslakodunk, szomorkodunk.

Azt írom, hogy mi, magyarok. Igen, mert itt élek Magyarországon. Ezért én csak Magyarországról tudok nyilatkozni ebben a kérdésben. Ránk viszont nagyon jellemző az önsajnálát, a magunkba fordulás, a depresszió (ez utóbbi máshol is gyakori mostanában).

Van ebben egy kis történelmi meghatározottság, ha végiggondoljuk a magyar történelmet, valóban olyan események sorozatát éltük át, amelyek determinálják a már-már általános deprimáltságot. De ki lehet ebből törni, hiszen rengeteg ékes példa bizonyítja körülöttünk, hogy lehet más szemmel is nézni az életet, hogy lehet törekedni a jóra, a belső békére, s hogy mindez - ha őszintén és szívvel-lélekkel tesszük - meghozza a kívánt eredményt. Ehhez azonban először is jóban kell lennünk saját magunkkal, valamint önmagunkkal szemben MINDIG őszintének kell lennünk, csak akkor tudunk önsegítő módszerekhez nyúlni. Elegendhetetlen feltételek az előzőek ahhoz, hogy valóban meg tudjuk látni mindenben a szépet, a jót, abban is, ami első látásra sok rosszat tartalmaz.

Tény, hogy az ősz szomorkás hangulatú évszak. De szomorkás helyett hozzáillőbbnek érzem az álmos jelzőt. A természet készül a tavaszig tartó vegetációs időszakra. Olyan ez egy kicsit, mint amikor esténként a gyerekeket küldik ágyba aludni, de ők még maradnának egy kicsit, holott szemmel láthatóan fáradtak már, s az energikusnak tűnő időszakos felélénkülésük sem az igazi, egyre hosszabbak a nyugodtabb, csendes, mélázó hallgatások. Majd lassan-lassan belealszanak a hallgatásokba... Ilyenkor vesszük gyengéden ölbe őket, s visszük a saját szobájukba, hogy lefektessük, s holnap egy új lendülettel teli napra ébredjenek. Így van ez a természettel is, ősszel. A szeptember a késő délután, amikor még van annyi erő benne, hogy gyönyörű meleg napsütéses napokkal ajándékozzon meg minket. De a nyári forróság, tűz már kialudt. Cserében kapunk csodaszép színeket tőle. Színpompás lesz hirtelen a környezetünk. Szinte minden bokor és fa más-más színű, s ha ezt figyelembe véve, még tudatosan is gyűjtjük magunk köré a legkülönbözőbb őszi színekben pompázó növényeket, akkor valószínű csodában lesz részünk kertünkben ilyenkor. De ugyanígy szemet gyönyörködtető az őszi erdő.

Az október eleje még mindig ugyanezt a színvarázst tárja elénk, közben az energia tovább fogy, már csak néhány napsütéses, kellemes napra futja az erőből, s örülhetünk, ha részesülünk időnként húsz-huszonegynéhány fokos hőmérsékletben. Ez már nem minden évben adatik meg... Október végére azonban lehullanak a levelek, itt-ott még erőlködik egy-egy fa,

hogy ő bizony nem engedi a sok-sok energiabefektetéssel nevelgetett gyermekeit az enyészetnek. Ám kis tiltakozás után ő is megadja magát a hatalmas természeti erőnek. Novemberben már szinte minden növényünk levetkőzik, várják a finom, meleg paplant, amely jótékonyan takarja be az álmhoz őket. Lassan álomra hajtja fejét a pihenni vágyó természet. Erőt gyűjt, energiát az új tavaszhoz. Ahogyan mi, emberek az új naphoz éjszakánként.

Számomra az ősszel veszi kezdetét a töprengések, belső elcsitulás, belső harmónia megújításának időszaka. Aminek nagy részét feléltem nyáron, az aktív kikapcsolódások által. Marad persze még bőven, hiszen a nyár egyben egy másfajta feltöltődés ideje, ami a tanévkezdéshez, és energikus lebonyolításához szükséges. Nyáron töltődöm fel új energiával, belső tűzzel, lángolással, ami majd kitart egész évben. Ezért ősszel még javában ég bennem a tűz, és sugárzik kifelé a környezetemre. Adok belőle olyanoknak, akiknek nagy szükségük van rá. Persze a gyerekek által mindig jutok egy kis plusz tartalékhoz. Ők szintén sugározzák ki magukból a környezetükre. Így köztünk egyfajta energiacsere is lezajlik. Nem baj ez, sőt! Áldásos és jótékony hatású. Ebből élünk egészen év végéig. Adunk és kapunk kölcsönösen.

Mégis az ősz nagyon megfelel a töprengésekre, elmélkedésekre, felismerésekre, és kezdetét veszi lassan az újabb tanulási időszak. Most azonban a saját tanulásomra gondolok. Tanulom újra önmagam. Majd ha kellő belső információval rendelkezem, megtaláltam az újabb változásokhoz az irányt, akkor jöhet a további fejlődés. Önfejlesztés. Természetesen általában ez az önfejlesztés nemcsak az önismeretről szól, bár mostanában főként arról. Ugyanígy szól szakmai fejlődésről, ami legalább annyira szükséges. És emellett olykor egy kis önművelésről.

Mostanában azért nagyobb a hangsúly az önismeret fejlesztésén, mert több mint egy éve felismertem végre, hogy erre nagy szükségem van. Mint kiderült, az átlagnál ugyan jobban ismertem magam (vagy csak őszintébb voltam önmagamhoz, de ennek logikus következménye, hogy így valósabb képem van magamról), de ezzel együtt is rengeteg dolog került még utólag felszínre, amin el lehetett indulni. A mai napig rácsodálkozom újabb és újabb felismerésekre. Számomra most ez a legfontosabb, hiszen nincs annál lényegesebb, mint hogy jól tudjuk érezni magunkat egyszerűen csak önmagunktól. Hogy tudjuk elfogadni, szeretni saját magunkat. Akkor mindenki mást is képesek vagyunk szeretni. Őszintén. És csak akkor.

Az ősz tehát számomra egyfajta felkészülés a belső csend megteremtésével, meditálásokkal, töprengésekkel az azt követő nyugalmi állapotra, a téltre. Ez a nyugalmi állapot viszont biztosítja a további fejlődést. Természetesen most félretéve a transzcendentális megközelítést, mert bár egy bizonyos szintig elfogadom a létezését, de én itt jelenleg nem erről beszélek. Hanem a belső tudatosságról, hogy tudatosan építem az életemet, a személyiséget, és a meglévő tulajdonságok, adottságok segítségével építkezem tovább, illetve olykor újakat építek ki, amennyiben ez lehetséges.

Tanuljunk meg tehát a természettel ily módon is harmóniában élni, felismerni, meglátni az általa kínált lehetőségeket, saját hasznunkra fordítani azokat, mert lehet. Nemcsak kényszerűen megadni magunkat neki, ennél nekünk tudatosabbnak kell lennünk. A megszerzett tudásunkat önmagunk érdekében is tudni kell alkalmazni, nem csak mások érdekében. Hiszen ha önmagunkhoz jók vagyunk, akkor azzal mások csak nyernek, mert ezáltal hozzájuk még jobbak tudunk lenni, van miből adni.

Ezekkel a gondolatokkal kívánok mindnyájunknak egy csodás őszt!

A kis Kukalakó

Biztosan minden pedagógus tud említeni olyan gyerekeket, akik pályafutása alatt valami miatt felejthetetlenek maradtak. Ez a kisfiú, akiről a következő történetem szól, több okból is kedves volt számomra. Méltán állíthatom róla, hogy egy nagyon konok, nagyszájú, eleven, talpraesett fiúcska volt, aki a jég hátán is megél. Egy igazi kis ördögfióka, akit legkevesebb, öt szemmel kellett volna figyelni, mikor áll szándékában valami csínytevést elkövetni, vagy éppenséggel valakivel összekakaskodni, aki által sértve érezte magát. Ilyen pedig akadt egy szünet alatt több is. Ugyanakkor barátságos, kedves, vidám, hízelgő típus volt, aki „kilóra vette meg” azokat az embereket, akiket kedvelt, mert annyira tudott kedveskedni. Makacs természete miatt többször előfordult, hogy pusztán nevelési szándékból haragot színleltem (szerencsére elég jól játszva a szerepem, mert mindig komolyan vette, és bántotta a dolog). Ilyenkor az óra alatt folyamatosan vizslatott azokkal a gyönyörű, nagy, fekete szemecskéivel, és ha összetalálkozott a tekintetünk, durcásan lefelé nézett. Néha nehéz volt megállni mosoly nélkül. Szünetben nem bírta tovább, óvatosan odasomfordált, egy darabig csak nézte, mit csinálok, de folyton ott ólálkodott. Várta az alkalmat, mikor szólíthat meg valamilyen ürüggyel. Amint ez sikerült - vagy megsajnálva én szóltam hozzá, közömbösséget mímelve -, finoman egyre közelebb sompolygott, míg végül odabújt.

Ilyen volt Gábor, történetem főhőse. Anyukája szerint azon kevesek közé tartoztam, akik kezelni tudták a kisfiát. Néha mosolyogva meséltem neki, milyen áron, hogyan beszél ki a gyereket is a hasamból. Gábornak mindig azt szoktam mondani, hogy az éhes oroszlánt is képes meggyőzni arról, hogy éppen most vacsorázott.

Most az egyik legédesebb történetét írom le.

Énekórára készült az osztály. Kedvelték ezt az órát, lehetett lazítani, sokat énekeltünk, mert bár nem nagyon tudtak, de szerettek. Kirándulásokra is tanultunk olyan dalokat, amik nem voltak benne az énekkönyvben, hogy lehessen bárhol, ahol megfelelő az alkalom, énekelni őket. De sok kedvencük volt a könyvben is.

Becsöngettek, s én majdnem a csengővel egy időben értem a terembe, mivel ügyeletes voltam az udvaron. Megálltam az asztal mellett, vártam, hogy lenyugodjanak a szüneti nyüzsi után, és átálljanak lélekben is az órai munkára. Húsz-harminc másodperc múlva ez nagy nehezen sikerült, mialatt többen is figyelmeztető módon odaszóltak társaiknak: „Nem látod, Gyöngyi néni mire vár?” És pisszegtek. Magamban mosolyogtam. Nekem már meg sem kell szólalnom. Elég lenne csak a kivetített hologramom, és maguktól is intézkednek.

Miután leültek, elkezdtük az órát. Folyamatosan duruzsolt bennem egy hang, hogy valami nincs rendben. De nem jöttem rá, mi. Többször is végignézttem kicsiny osztályomon, látszólag minden oké. Nyugisak, lelkesek, dolgoznak... Nem értem...

Aztán egyszer csak hirtelen belémnyilallt: Gábor!!!

Odanéztem az üres padjára.

- Hol van Gábor? - kérdeztem az osztályt.

- Melyik? - kérdezett vissza Joci, mintha több Gáborunk is lenne.

- Joci, szerinted melyik? - néztem rá szemrehányóan.

A többiek elkezdtek kuncogni társuk meggondolatlanságán, némelyek felvilágosították, „melyik” Gáborról van szó. A torkomban dobogott a szívem: „Hol ez a gyerek? Mit vett megint a fejébe?”

„Nyugi - csitítottam magam - Most nem eshetsz pánikba. Most nem!”

- Ki látta utoljára? - kérdeztem az osztályt, bár hamar rájöttem, ez nem volt éppen okos kérdés. Honnan tudnák, ki látta utoljára? Legfeljebb, hogy ki mikor látta. Helyesbítettem is. Nagy nehezen kiderítették, hogy szünetben néhány gyerek együtt játszott, s köztük volt Gábor is.

- Bújócskáztunk - mondta Petike.

Itt egyelőre megállt a tudomány. Hogyan tovább? „Gyöngyi, Gyöngyi, nem lenne belőled jó nyomozó.”

- Ki volt a hunyó? - adtam fel az egyik mentő kérdést önmagam felé, hogy addig is törjem a fejem, mi tévő legyek. A válasz megjött, nem Gábor, tehát valahol még bujkál.

- Látta valaki, hova bújt?

Ekkor Sanyika sejtelmesen elkezdett somolyogni. Ránéztem... Már nincs baj. Mosolyogva jegyeztem meg:

- Te tudsz valamit.

A többiek rászögezték szemeiket. Sanyika csak mosolygott, majd ez a mosoly halk kuncozásra váltott. Bólogatott, és csak szemével intett a szemetesünk felé. Nagy, régi fajta, fából készült, fedett, majdnem téglalap alakú szemetesünk volt. Egy ilyen találékony, apró gyermeknek, mint Gábor, éppen megfelelt. Rákérdeztem:

- Ugye, ezt nem mondd komolyan?

De akkor már tudtam, hogy igen. A többiek is először halk, majd egyre hangosabb nevetésben törtek ki. Jókedvük még inkább fokozódott, amikor az ideiglenes szállásáról Gáborkát kitessekeltem. Én még némi komolyságot erőltetve magamra néztem végig szigorúnak éppen nem mondható tekintettel a kis hóhányón. De amint végigmértem, egyre kevésbé tudtam türtőztetni magam. Ruhájáról, hajáról lógtak és potyogtak a délelőtt felgyült papírgalacsinok, cetlik, ceruzahegyezés maradványai, némi szalvétafoszlányok.

Mind nehezebben tartva magam a komolysághoz halkan, nyomatékosan megkérdeztem:

- Gábor, mit csináltál te a szemetesben?

Szemét lesütve, halkan mondta:

- Elbújtam.

- És miért nem jöttél elő csengetés után? - kérdeztem még mindig szigorú erőltetve az arcomra.

- Mert Gyöngyi néni is akkor jött be az osztályba, és attól féltem, hogy.... hogy... „rossz néven tetszik majd venni”, hogy én... hogy a kukából... szóval... hogy onnan... (Mindig is gazdag szókinccsel rendelkezett a fiú).

Eközben zavartan húzogatta fel egyik kezével a lazára megkötött nadrágját, ami minduntalan szökésben volt lefelé. Szemeit hol rám, hol a padlóra szögezte, a másik szabad kezével pedig a combját vakargatta. Mindennek tetejében egyre több ceruzahegyezék pottyant le róla néhány papírfoszlány kíséretében. Csak úgy „csöpögött” a kuka tartalma Gabika körül.

Az osztály már dőlt a nevetéstől. Ekkor én sem bírtam tovább, kitört belőlem a kacagás. Gabika megzavarodva emelte rám nagy, fekete, csodálkozó szemeit.

- Akkor most nem tetszik rám nagyon haragudni? - kérdezte halkán, óvatosan.

- Gabikám, nem állítom, hogy a legmegfelelőbb hely a kuka egy gyerek számára. Azt sem, hogy szép látványt nyújtasz így a kukalátogatásod után. (Az osztály már fetrengett). De amint látom, ezekkel te magad is tisztában vagy, s nekem ez a lényeg. Annyit feltétlenül megért a történet, hogy nevettünk egy jót - vettem kicsit komolyabbra a szót a könnyeimet törölgetve.

Azért még kíváncsiságból megkérdeztem:

- Mondd csak, Gáborka, legalább megosztanád velünk a kukabeli élményeidet?

Most már Gábor is felszabadultan kacagott fel a többiek harsány nevetése közepette. Nevetve mesélt a kukában uralkodó légkörről.

Ez volt a mi kis Kukalakónk története. Merthogy ezek után sokáig ezzel a jelzővel illettük. De ő nem bánta. Ahányszor elhangzott ez a becenév, annyszor derültünk egyet az osztállyal.

Törvényszerű?

Engedtessek meg nekem ismét, hogy szokásomtól eltérően ne humoros írást közöljek, hanem valami mást. Valami elgondolkodtatót. Úgy tűnik, hogy számomra a blog lesz a töprengések helye. Tudom, van, aki már mást vár tőlem, de nem tehetek róla, ha most nem ennek az ideje van nálam. Lehet, hogy beköszöntött bennem is az ősz?

A napokban zajló események során felidéződtek bennem nyári emlékek. Zömében persze jók, és igazi kellemes élmények. Egy kivételével. Ami éppen a nyaralásunk alatt történt. Balatoni üdülőben töltöttünk két hetet. Néhány ismerős család összejött, akik tavalyról vagy innen-onnan ismerték egymást. Volt egy gárda, a mi gárdánk, amibe konkrétan öten tartoztunk, mi tavaly ilyenkor szintén együtt nyaraltunk. E közül az öt tag közül is volt egy házaspár, velük szorosabbra fűződött még a múlt nyáron a viszony. Annyira, hogy tartottuk a kapcsolatot továbbra is, a tavaszi szünetben két napra meghívtak magukhoz, jól szórakoztunk. Mi visszahívtuk őket, aminek most augusztusban kellett volna realizálnia. Induló barátság volt.

Lehetett volna barátság... Hogy miért nem lett, ennek a következő szomorú története van.

Mindegyikünk számára egyértelmű volt, hogy különböző nézeteket vallunk a politika és közélet terén. Ezt tiszteletben tartottuk, ennek ellenére szerettük volna a kapcsolatunkat fenntartani, megerősíteni. Kis apró fricskák persze voltak időnként ide-oda, ez elmaradhatatlan volt, de tudtuk, hogy ezeket jól lehet kezelni értelmes, jóindulatú emberek között, és sohasem voltak bántó szándékúak, utána tisztáztuk, hogy ezek nem komolyak.

Igen ám, de nem oda Buda! Jött a válsághelyzet! A barátság igazi próbája! Igaz, még nem kiforrott barátságról volt szó, de azon voltunk, hogy az lehessen. Ekkor azonban történt valami. Éppen ez idő alatt zajlott a rádióban Orbán Viktor és Gyurcsány Ferenc vitája. Ez viszont a mi baráti társaságunk egyes tagjait nagyon feltűzelte. Élénk vitába kezdtek a két oldal képviselői. Mi akkor a vitát csak a nyitott ablakon át hallottuk, de kerülve az összetűzéseket, nem mentünk ki. Gyávaság? Nevezhető annak is. Mivel éppen a leghevesebb vitapartner a mi általunk megkedvelt házaspár férfi tagja volt, ezért nem folytunk bele a szócsatába, maradtunk bölcsek kívülállók, nem akartuk még jobban hergelni Péter barátunkat. (Nem valódi nevén említve) Gondoltuk, majd ha lenyugszik, akkor talán békésebben el lehet vele beszélgetni, másról. Okosan kerülni igyekeztünk a politikai kérdéseket, főleg látva, hogy benne ez milyen indulatokat szül. De az igaz, hogy egy-egy kijelentésén nagyon megdöbbenünk. A másik oldal képviselőire szórta a nyomdafestéket nem tűrő gyalázkodásait, annyira elszalalozva a személyeskedés felé, és bizony a végén már addig fajult a dolog, hogy saját barátait (akik valóban régi barátai voltak a mai napig!) becsmérelte, zúdította rájuk az-általam-most-ki-nem-mondott-de-mindenki-tudja-milyen-fogalmakat, amikkel általában találkozunk mindenütt. Az egyik család hölgy tagja felháborodásának adott hangot. Felindultan, zaklatottan tette fel a kérdést: „Péter! Te most belegondoltál abba, hogy a SAJÁT BARÁTAIDRA szórod a fent említett kifejezéseket, ŐKET gyalázod, taposod a sárba?!” Majd valóban kibékíthetetlen fájdalommal bevonult a szobájába. Jogos. Akkor mi is elképedtünk. Mit nem tesz a politika? Csak egy vitaműsor kell hozzá. Csak annyi, hogy valaki állást foglaljon, kifejtse a nézeteit... És az áradat megállíthatatlan. Ha valaki nem lép ki időben belőle, magával rántja ez a félelmetes, engesztelhetetlen, kíméletet nem ismerő erő, lehúzza a mélybe... Elveszett. Emberi kapcsolatokat zúz szét. Féltve dédelgetett, nagy gonddal építgetett barátságokat. Olykor pedig házastársakat idegenít el. Erre szintén láttam példát.

Természetesen (?) a mi induló barátságunk itt megállapodott. Mivel Péter attól a pillanattól kezdve végig gyűlölettel, ellenséges hangnemben volt csak hajlandó kommunikálni a közéleti dolgokról. Hiába kértük, hogy tegye félre. Nem és nem. Persze ilyenkor már apunak sem kell sok, benne is nagyobb erő az indulat, mint a türelem és béketűrés, és ha így, hát így, akkor már ő is ringbe szállt. Igyekezett érveket felhozni, és kérte Pétert, próbáljon meg ellenérvet felhozni. Hogy legalább a vita - ha már annyira ragaszkodik hozzá - tényleg valódi vita legyen. Mocskolódás, gyalázkodás, gyűlölködés nélkül. Barátokhoz méltóan. Érvek-ellen-érvek csatája. De tisztelettel. Ez - bárhogya igyekezett - nem működött. A szitkok áradata igen. Pedig én ismerem apukámat, és önmagához képest valóban nagy türelemmel, visszafogottan, nyugodtan próbálkozott. El is csodálkoztam rajta, hogy tud ilyen sokáig türelmes, kérlelő lenni, együttgondolkodásra hívni. Ebből láttam, hogy ő mindent elkövetett a kapcsolat fenntartásáért. Ez rá nem jellemző, hogy ilyen sokáig higgadt tudjon maradni.

Mindennek ellenére az elhidegülés bekövetkezett. Törvényszerű? Általában igen. Kivételek persze vannak. Ilyenre is van példa. De... ahogy mondani szokták: ezek sajnos erősítik a szabályt...

Az igazsághoz hozzátartozik, hogy azóta Péterék kezdeményeztek. Békülékenyebb hang meg-ütésével. Egy gyenge próbálkozás volt erre. Udvariasan beszélgettek telefonon apuval. Megint csak udvariasan megbeszélték, hogy harag, az nincs. Harag valóban nincs... Csak fájdalom van. Aminek még időt kell adni. Legalábbis remélem, hogy csak erről van szó. Remélem, hogy egyszer még legalább egy együtt nyaralás erejéig felenged a feszültség.

Számomra azért (is) tanulságos ez a történet, mert most megint közeledünk egy olyan időszak felé, ami nem könnyíti meg az emberi kapcsolatok fenntartását. Megpróbálja megnehezíteni, hogy mindig minden körülményben Emberek maradjunk, emberségesek egymással. Ismét összecsapnak a hullámok... Nemsokára... Én nem szeretném újra megélni ezt a nagyon fájdalmas élményt. Ezért minden tőlem telhetőt el fogok követni a környezetemben. Rajtam nem múlik majd.

A sors iróniája

Nyár van - a nyaralás időszaka. Nade... Hogy történik ez egy ilyen szeszélyes nyáron, mint amilyen az idei? Hideg van - nyaralunk, jön a hőség - takarítunk!

Az ilyen helyzetekben talán az a legfontosabb, hogy az „áldozat” hogyan éli meg akkor és utólag. Én így:

Iszonyatosan nagy a hőség. Ilyen az idén még nem is volt. Az én szervezetem már két napja „riadózik”. De még sincs hőségriadó... Még „korai”...

Kis családommal úgy gondoltuk, hogy ezt a nagy hőséget illik kihasználni valami „okos” dologra. Hát legyen: takarítsunk! A szőnyegetek ilyenkor a legcélszerűbb takarítógéppel is alaposan megbüvílni, hiszen hamar megszáradnak ebben a hőségben. Igen ám, de ahhoz először meg kell ejteni egy (megint csak) alapos porszívózást is. Mert hát el lehet képzelni, milyen látványt nyújt egy eredetileg poros szőnyeg, amin átment a takarítógép... Brrr! Utána meg lehetne kétségbeesetten görnyedni fölötte, és Hamupipőkéét játszani...

Tehát szőnyegtakarítás. Gyorsan meg is egyeztünk, hogy a porszívózás során az emelet az enyém (lévén az az én rezidenciám, logikus), a földszint és a lépcső (az ugyanis padlószőnyeges) anyuéké. Most már így utólag bevallhatom, hogy átnyomhattak ezzel a sürgősséggel, mert a megegyezésből az lett, hogy én gyorsan még reggel nekiálltam megcsinálni az én részemet, ők meg...

Igazából nem tudom, mi motiválta (vagy éppen ellenkezőleg...) őket, én úgy éreztem, hogy egész nap azon töprengtek: „Kéne”...

„Sebaj! - gondoltam - Lényeg, hogy az én szobáim már vigyázzállásban várják a takarítógépet!”

Azért ez a takarítás és a fejemben közben lejátszódó közbjáték megér egy kis nyilvánosságot...

Lassú, megfontolt mozdulatokkal vettem elő a porszívót, ami egyébként nem mindig jellemző rám, de ebben a fene nagy hőségben jobb az óvatosság, nem kell megerőltetnünk magunkat.

Egy percre felmértem a helyzetet: három szoba, fürdőszoba... porszívó ugrásra készen a szoba közepén... a szobában már ilyen reggeli órákban is 30 fok... (kellett nekem a hőmérőt mustrálni!!!) Minden lelkierőmet összeszedtem, és bekapcsoltam a gépet. Felvisített... Én is... Persze csak magamban... Már csak az empátia kedvéért...

Miután így kölcsönösen kinyilvánítottuk egymás felé a részvétünket, munkára fel!

Eszembe jutott egy pszichológiai témájú könyv, ahol az első oldalakon a stressz kialakulásáról, folyamatáról olvastam... Na persze, mi más juthatna ilyenkor eszembe!... De azért haszna is volt...

Az, hogy mennyire kerülünk stresszes állapotba, azon múlik, hogyan éljük meg ezeket a nehéz körülményeket (nem pontos az idézet, de a lényeg ez). Nos, Gyöngyike! Le a stresszel! Mindjárt eszembe is jutott a megoldás, ami annál is inkább könnyen jött, mivel éppen a napokban olvastam egy cikket a boldogsághormonokról, de a téma egyébként sem ismeretlen. A megoldás: boldogsághormonok termelése homloklebenyem egyik kicsiny zugában!... Ilyen helyzetben?! Naná, még csak ebben igazán! Semmi sem lehetetlen... Mindenre képes vagy,

amire képesnek tartod magad! (ez már egy másik könyv témája, ám nem véletlenül olvastam én annyi pszichológiát, hasznosítom is rendszeresen...!)

Hát akkor lássuk a kivitelezést! : Boldogsághormonok termelése... Hm... Gyöngyi ül a szoba közepén, szakad róla a víz, miközben a porszívó fejével súrolja a szőnyeget, és minő eretnecség(!) még közben irtó jól is szeretné érezni magát!!! Naná!!! Ha már homár...

Végignéztam a már elkészült részen, és egyből megtaláltam a kulcsot is... Na most figyelj, Gyöngyös! Mindjárt lesznek itt boldogsághormonok!...

- Milyen szép lett a szoba ott, ahol már készen van! Öröm végignézni... Csak úgy virít! De most tényleg... nem sokkal jobb egy ilyen szobában tartózkodni, ahol minden így ragyog!... Nem mintha eddig olyan óriási kosz lett volna...

Ebben a pillanatban azonban képen vágott az asztalról lekéredzkedő általam olvasott könyv...

Persze, hogy az, amelyiknek az a címe: Légy jó önmagadhoz! (Ja! Én éppen azt próbáltam...) De mit vétettem én neked?!... Aztán rájöttem: az az utolsó mondat nem kellett volna... Az egyik szavammal simogatom a lelkem, a másikkal meg egyből lerombolom, amit építgetek?

Azonban tegyük hozzá: az ok az volt, hogy a porszívó zsinórja beakadt a könyvbe, és egy határozott mozdulatomnál le is rántotta.

Mert ugye: véletlenek márpedig nincsenek! (Csak „Sors keze”) :)

Újabb blog: a másságról

Ma anyuval a kocsiban a Tesco felé száguldv a másságról és annak elfogadásáról beszélgettünk. Arról, hogy az emberek általánosságban mennyire nem tudják kezelni, elfogadni a másságot. Legyen az bárminemű. Ez egy örök probléma. A fent említett kategóriába tartozó emberek mintegy kirekesztődnek a társadalom periferiájára. Csak álhumánussal viszonyulnak hozzájuk, de valóban elfogadni, valóban egyenrangúként kezelni őket nem képesek. Ennyire nem nőtt fel még ez a mi kis társadalmunk. Mert mint annyi mindenben, ebben sem nőtt fel. NAGYON NEM. (Egyáltalán mi az, amihez már felnőttünk? Hm? Meggondolandó... Majd még ezen egy kicsit töröm a fejem, és ha találok ilyet, akkor biztosan megosztom Veletek is.);)

Szóval ott tartottunk, hogy másság. Ez a fogalomkör nagyon tág. Annyira, hogy ha abszolút értelemben akarjuk meghatározni, a végén kiderül, hogy valójában MINDEN EMBER MÁS.

Bizony ám! Azért ne ijedjete meg, ennyire nem fogok abszolutizálni, bár a valóság tényleg ez. Én ennél egy kicsit általánosabban vizsgáltam meg a kérést. Azért, mert különben miről beszélénk? Nem lenne miről... Hiszen, ha minden ember más, akkor azért sok olyan ember van, akit el tudunk fogadni mindenféle egyéb feltétel támasztása nélkül. Csak viszonylag keveseket nem. (Jó, tudom, helyesbíték: csak az tud könnyedén elfogadni másokat, aki képes önmagát teljes valójában elfogadni. Mert aki önmagát nem fogadja el, és nem tudja szeretni, az mások elfogadására, szeretetére sem képes. És itt nem egy-egy emberről van szó, akiket elfogad és szeret, hanem általánosságokról.) Tehát ebből a szempontból zátonyra futottam volna. Ezért inkább veszem azt alapul, hogy általában a pszichológia szerint mit jelent az, hogy „normális”, és ehhez képest minden egyéb a „más” kategóriába tartozik. Mivel ez csak egy blog, nem fogok szakszerűen fogalmazni. Azt mondhatjuk, hogy „normális” minden olyan személyiség, jelenség, ami a társadalom többsége által elfogadott normáknak, elvárásoknak megfelel. (Mint említettem, MOST, ITT ne tessék tőlem precíz definíciót várni!);). A lényeg ez. Ehhez képest azonban valóban érzékelhető, hogy mennyire tág fogalmat képez a másság. Mindenki és minden, aki ennek nem felel meg, az bizony MÁS.

Mások pl. az én szüleim is, és mivel ennyire benne élek, más vagyok én magam is.:) Húúú, ez azért félelmetes!:) Számomra életem egyik legnagyobb felfedezése a nyáron, éppen az elmúlt időszakban történt. Akkor meg is fogalmaztam a memoáromban. Most ide idézek egy részletet, ami konkrétan erről szól:

„(...) Itt megállok egy lényeges információ közlésének erejéig. Szüleim nem látnak (Írhatnám a hivatalos kifejezéssel is: vakok, csak hogy számomra ez meglehetősen rideg kifejezés, ráadásul pejoratív sugallata is van. Ezért nem alkalmazom). Így aztán egy kisbaba figyelése, a gyereknevelés valamivel több energiát kötött le ugyan, de hátrányom ebből nem származott sosem. Ezt a többletenergiát minden gond nélkül befektették a nevelésembe, egyszerűen természetes volt. Mint ahogy az is, hogy - sokak hiedelmével ellentétben - nem nőttem fel más-ként, mint bármelyik gyerek. Legalábbis nem olyan szempontból, mint ahogyan gondolnák. Nem származott ebből nekem több feladatom, nem voltam hozzájuk láncolva (ahogy most sem), nem telepítették rám a fogyatékoságukból adódó nehézségeket, kihasználva a helyzetet, hogy van egy látó a családban. Erre mindig is kényesen ügyeltek, és mások segítségére sem szorultak sosem.

Ha hátrányom származott ebből a dologból, azt sajnos mindig a környezet produkálta a nem megfelelően természetes viszonyulásával irányukban és irányomban. Ez bizony vezetett

nehezebben emészthető problémákhoz. Tapasztalatom az, hogy az emberek nem tudnak természetes módon viszonyulni a fogyatékosághoz (tisztelet azon nagyon kevés kivételnek, akiket eddig egy kezemen össze tudnék számolni). Semmilyen fogyatékosághoz. Pedig a fogyatékoságok sorában a látásfogyatékosok azok, akik talán a legkönnyebben illeszkednek a „normál” társadalomba. Megfelelő velük a kommunikáció, nincsenek mozgásszervi elváltozások, ill. ebből fakadó nehézségek, amikhez talán nehezebben alkalmazkodnak a fogyatékoság nélkül élők. (Igaz, ezeket csak az elgondolásom alapján írom, mert részemről nincs semmiféle megkülönböztetés fogyatékoság és fogyatékoság között. Nekem csak annyi gondom lehet, hogy szokatlan egy-egy szituáció, de viszonylag hamar alkalmazkodom a helyzetfelismerés, tájékozódás után. Merek kérdezni, hogy miben kell segíteni, miben nem... stb. Úgy érzem, hogy viszonylag jól tudom kezelni a dolgot. Kivéve, ha a másik fél maga sem viszonyul egészségesen a saját problémájához, nem fogadta még el, nem veszi természetesen az állapotát. Ekkor persze, hogy zavarban vagyok, és nem tudok igazán mit kezdeni a helyzettel, mert ha ő nem természetes, akkor én hogy legyek az? Bármit kérdezek - így igyekszem felmérni a helyzetet a megfigyelések mellett -, abból bizony adódhat sértődés, elutasítás, hárítás. Ilyenben már volt részem, és ekkor érthető módon magam is hasonlóan viszonyultam, mint az átlag. Mert nem tudtam kezelni a helyzetet.) Ennek ellenére nem igazán értem, mi okozhatja az irracionális gátlásokat, a suta viselkedési megnyilvánulásokat a látó társadalom részéről. Az ismeretek hiánya nem kéne, hogy gond legyen, ezt át lehetne hidalni, ha tudnának természetes módon kérdezni, mi okoz pl. nehézséget, mi nem.

(...)

Folytatom onnan, hogy milyen előnyökkel járt számomra az, hogy a szüleim nem látnak, s idézem tovább a memoárt.

(...) „Előnyöm szintén sok származott a helyzetből. Meglehetősen fejlett empátiával rendelkezem. Igaz, ez nem biztos, hogy feltétlenül ilyen szociális módon tanult. Én eredetileg balkezes voltam. Állítólag a balkezesek empatikusabbak. Lehet tehát ebből adódó következmény is.

Az átlagnál fejlettebb empátián kívül elmondhatom, hogy a megfigyeléseim több szempontúak. (...) Fontos szerepet tölt be ebben a tapintás. Érdekes volt, amikor felfedeztem, hogy ha anyagot, ruhát nézek, vagy bármilyen számomra ismeretlen dologgal ismerkedem, az első információszerzési lehetőségek között a tapintás szerepel. A látással egyenértékű. És ugyanígy fontosak (bár másodlagosak) a szagok, illatok. :) Nem tudom, ez másnál mennyire élvezhető fontosságot, nálam nagyon. Úgy gondolom, hogy általában a tapintás a nagy többségnél másodlagos funkciójú. Az, hogy a tapintás az ismeretszerző folyamatokban nálam ilyen előkelő szerepet tölt be, esetemben egészen biztosan tanult magatartásforma.

További előnyként könyvelem el, hogy nagyon megtanultam azt az elvet a gyakorlatban is: egy mindenkiért, mindenki egyért. Igazából ez nem kellene, hogy ettől függjön. Úgy gondolom, hogy egy jól működő családban mindenütt működnie kellene ennek az elvnek. De nem így van. Általában nem. Nálunk igen. Már egészen gyermekkoromban megtapasztaltam, hogy mit jelent. Akkor is, ha nekem volt szükségem rá, és akkor is, ha bárki másnak a családban. Egy emberként történt az összefogás. És nagyon jó dolog ebben élni. Hogy bármikor, bármilyen körülmények között tudom, hogy a családom minden tagjára számíthatok. Nem csak anyura vagy csak apura, mindkettőjükre. Akkor is, ha előbb jön egy kis fejmosás. :) Ha baj van, ott vagyunk egymás mellett.

Előnyként könyvelem el azt is, hogy közvetlen közletről tapasztaltam meg, milyen a másság (annak egy bizonyos formájában élek). Úgy gondolom, hogy számomra ez az élet egyik legnagyobb tanítása. Hogy miért? Eddigi életemben igyekeztem mindig úgy élni, hogy lehetőleg ne tűnjek ki mások közül, olyan legyek, mint bárki más. :) Ez most többszörösen is bután

hangzik, pedig sokan alkalmazzák ezt a kifejezést. De ha belegondolunk, hogy ezzel valójában mit mondunk, akkor bizony nevetséges. Hiszen mindnyájan különbözünk egymástól! SENKI sem olyan, mint bárki más. Még csak általánosságokban sem! Unalmas egy élet lenne! Ez az egyik hátulütője. A másik, hogy én, aki aztán tényleg olyan környezetben nőttem fel, ami még az un. átlagnál is különbözőbb, végképp soha nem mondhattam el magamról, hogy nem tűnök ki az átlagemberek közül. Úgy gondolom, hogy az elmúlt huszonöt év alatt (lévén, csak hat éves korom körülre datálom a probléma felbukkanását) ez okozta életem legnagyobb ellentmondását. Sok baj származott belőle, aminek egyetlen közös oka van: az ebből az ellentmondásból származó gátlások, önbizalomhiány... összefoglalva: különböző ön-értékelési problémák.....

HOPPÁ!!!...

NA MOST... ITT... ÁLLJUNK CSAK MEG EGY PERCRE!!!...

Ez csak MOST tudatosodott bennem, amikor ezeket a sorokat írom!!! Folyamatosan azon törtem a fejem, hogy mi lehetett a kirobbantó oka annak a számomra súlyos (egyébként még közepkategóriába sorolható) önértékelési problémának, ami kb. 5-6 éves korom óta végigkísér? És eddig a percig nem jöttem rá!!! Csak találgattam, és kerestem az okokat, hogy mi történhetett. Persze sok apróság, amire nem is biztos, hogy mindre emlékszem. De a VALÓDI ok csak MOST tárult fel, világosodott meg előttem!

És akkor most emlékezzünk csak vissza, mit mondtam én a „Bevezető gondolatok”-ban? Hogy azért is szükségem van ennek a memoárnak a megírására, mert még közben is nagyon sok dolog megvilágosodik bennem. Sok mindenre találok magyarázatot. Már előzőleg is előfordult ilyesmi, amikor a lateralitásról írtam. (...)

De ez most valami olyan nagy jelentőségű felfedezés volt részemről, ami miatt tényleg muszáj volt megállnom. Azért gondolom, hogy a Kedves Olvasó is átérzi. Hiszen egy huszonöt évig tartó általános életérzés valódi okára bukkantam rá, pusztán attól, hogy elkezdtem pontról pontra kibontani, felépíteni a másság problematikáját. Itt most ezért le is állok egy kicsit az írással, hogy ennek a nagy jelentőségű felfedezésnek időt adjak dolgozni magamban. Hiszen innen tudok ismét elindulni majd a következő lépcsőfokon felfelé...

Onnan folytatom, hogy hat éves koromban keletkezett ez a feldolgozatlan belső feszültség, melynek abban látom magyarázatát, hogy ekkortájt kezdenek a gyerekek igazán tudomást venni a körülöttük zajló életből. Ekkor nyíladozik az értelmük, felfognak, megértenek bizonyos összefüggéseket, következményeket, megfogalmazódnak bennük tapasztalatok. Legalábbis bennem ekkortájt indult el ez a folyamat. Tudatosult, hogy azzal, hogy szüleim nem látnak, a környezet nehezen néz szembe, hogy másképp viszonyul hozzájuk, hogy megnézik őket, illetve megnéznék minket az utcán (mit megnéznék! Bámulnak! Majd kiesik a szemük!) :). És mindenben máképp kezelik őket. Bár szüleim próbáltak erről nagyon sokat beszélgetni velem, szinte folyamatosan téma volt, időnként újra és újra felbukkant, mert egy-egy elejtett megjegyzésből látták, hogy ez mennyire zavar engem. Látszólag meg is értettem, el is fogadtam. De valahol belül meg bántott, és nem tudtam mit kezdeni vele, nem tudtam kezelni. Ugyanakkor nem tudatosult ez a része egészen eddig. Főleg az nem tudatosult, hogy ez mekkora feldolgozatlan belső feszültséghez vezethet, és vezetett is. Egyszerűen nem akartam tudomást venni róla! Talán nem voltam még elég érett hozzá, és eddig ahhoz sem lettem volna elég érett, hogy megtanuljam kezelni, hogy kidolgozzam magamból, vagy inkább azt mondom, általános fogalmakkal, hogy feldolgoztassam önmagammal. Egy ideje tudom, hogy mindenkinek van egy bizonyos érési ideje. Kinek rövidebb, kinek hosszabb. Ez számomra

középhosszúnak számít, hiszen még elég fiatal vagyok, hogy változtassak. (Bár az is igaz, hogy a változás, változtatás SOHA NEM KÉSOÓ. Ezt jó, ha más is emlékezetébe vési, és él is vele. Persze, aki akar.) Most már látom a módját, azaz körvonalazódni kezd a megoldás, de még kiforratlan. Alakulóban van a módszerem. De így pár nappal a nagy felfedezés után valami megkönnyebbülést érzek, hogy végre megvan a rejtély maga, végre tudom, mihez kell nyúlnom. Most már csak a kulcsot kell megtalálnom. A „hogyan”-t. Talán ez lesz a könnyebb. Már csak azért is, mert mióta tudom, hogy mi a legfőbb gond, azóta szinte tudat alatt is dolgozik rajta belül valami, hogy feloldódjon a maradék feszültség. Nekem csak segítenem kell ezt a folyamatot.

Persze időbe telik majd, de már most érzem, hogy elindult. És ez jó. Tudatosan úgy segítem ezt a folyamatot, legalábbis egyelőre, amíg jobb eszköz nincs a kezemben, hogy folyamatosan erősítem magamban azokat az érveket, amiket fent már vázoltam, hogy milyen előnyökkel jár ez a helyzet, hogy számomra ez az élet legnagyobb tanítása, leginkább ezt szabta ki feladatomul, hogy mindig a másság elfogadásán, elfogadtatásán munkálkodjam (önmagamban és kifelé tekintve), hogy olyan embereknek, gyermekeknek segítsek, akik ebben, ezzel együtt kénytelenek élni. Ezen az úton egyébként saját magam elindultam már régebben, szinte ösztönösen. Már ez a munkám, csak igyekszem kiszélesíteni a kört, hogy több területen kipróbálhassam magam. Tehát ez valahogy „magától” - inkább úgy írom - belső vezéreltséggel így alakult, mert addig-addig kerestem a helyem egy adott lehetőségen belül (tanítás), amíg el nem jutottam a szinte már végleges megoldásig. Ezt még tökéletesíteni kell ugyan ezzel-azzal, de már nagyjából helyben vagyok. Vagyis szinte ösztönösen indultam el, az érzéseimre, belső sugallatokra hallgatva olykor a nekem megfelelő irányban. Mától viszont ez már egy tudatos folyamat lesz részemről.

Mindemellett pedig a további feladat, hogy felvegyem a küzdelmet a másság elfogadása érdekében. Erre vállalkozom majd eztán. Nagy kihívás, és szép feladat, szeretni fogom. Ugyanúgy hivatásomnak érzem majd, mint az eddigi munkámat.”

Az utolsó részben majd már csak egy kis játékra hívlak Benneteket...

Eddig a memoárból kiemelt idézet.

Hogy hányféle szempont szerint lehetünk „mások”, ez megint egy érdekes, és nehezen kibontható kérdés lenne. A lényeg: tudni kell együtt élni a másságunkkal, azt elfogadva önmagunkban. Tudni kell beszélni róla, ha szükséges, és aktuálisan akkor és ott helye van.

Sajnos az a tapasztalatom, hogy a téma örök aktualitású lesz, mert a másságot - típusától függően - vagy álhumánus vagy kimondott ellenszenv, elutasítás övezi a többség szemében. Ha jól belegondolok, az álhumánus is az elutasítás egy fajtája - bármily furcsán hangzik -, hiszen azzal nem kezelem egyenrangú félként a másikat, inkább sajnálgom, miközben kerülöm a vele való érintkezést - vagy családi körben pátyolgatom.

Messze, nagyon messze van még társadalmunk az igazi elfogadástól. Természetesen néhány kivétellel lehet találkozni, de ez számszerűségében is annyira elenyésző, hogy szinte szegény.

Mielőtt továbblépnénk, szeretném, ha megpróbálnátok önmagatokban őszinte választ adni a következő kérdésekre. Gondoljátok egy kicsit végig, majd jegyezzétek esetleg fel egy papírra a válaszaitokat! Csak azután olvassátok tovább a szöveget, miután a válaszokat megadtátok! Csalni nem ér!;))) Különben is, csak önmagatokat csapjátok be vele, nem engem...

1. Ha az utcán elmegy egy fogyatékos vagy egyéb más kategóriába eső ember mellett, hogyan viselkedsz? (megnézed; kikerülsz; „észre sem veszed”, úgy megy el mellette; végigméred)
2. A gyerekekkel mentek az utcán, és ő észrevesz egy fogyatékos embert. Ilyenkor a gyerekek legtermészetesebb viszonyulása, hogy fennhangon megkérdezi, mi baja a néinek, bácsinak. Mit teszel? (ha tisztes távolságba kerültök, elmagyarázod; azt mondd a hangod lehalkítva, majd otthon megbeszéljük; csitítod a gyereket; válaszolsz a kérdésre ott és akkor)
3. Szívesen segítesz-e az utcán a közlekedésben azoknak az embereknek, akiknek erre szükségük van, pl. úttesten való átkelésnél, járműről leszállásnál? (szívesen; nem szívesen, de segítesz; nem segítesz; nem gondolkodsz ilyesmin, hogy szívesen-e vagy sem, de segítesz; nem mindig segítesz, mert vannak kivételek, amikor „rohannod” kell.)
4. Szerinted melyik fogyatékos emberrel lehet a legkönnyebben kommunikálni, melyikőjükkel a legkevésbé? Allíthatok fel magatokban egy sorrendet (mozgássérült, hallássérült, látássérült (abszolútizáljunk: vakok), értelmi fogyatékos)
5. Az előbb felsorolt típusok közül melyik kategóriába tartozó emberrel barátkoznátok legszívesebben, melyikkel a legkevésbé? (itt is célszerű sorrendet felállítani)

Ha a válaszok rendben vannak, akkor most lesz egy kis összehasonlítási alapotok, hogy kiértékeljétek önmagukat, hogyan viszonyultok a mássághoz. Persze ez csak egy kis játékos felmérés, és a kérdés viszonylag kevés a valódi kiértékeléshez, de egy viszonylagos képet kaphattok magatokról ez alapján.

Íme a válaszaim, illetve az utolsó két kérdés esetében a statisztikai eredmények:

1. kérdés: végigmérem. Gondoljátok végig, hogy amikor az utcán végigmegyünk, vannak mindig olyan emberek, akiket végigmérünk, nem is kevesen. Ők valamiért kitűnnek számunkra a többiek közül. Tehát a világ legtermészetesebb dolga, hogy végigmérjük őket. A fogyatékos emberek mindenképpen ebbe a kategóriába tartoznak, különlegességük miatt, ami általában látszik rajtuk. Ezért az a természetes megnyilvánulás, ha éppen annyira csak, mint a többi hasonlóan figyelmedet valamivel felhívó embert, őt is végigméred.
2. kérdés: Válaszolok a kérdésére ott és akkor, természetes hangerővel, nem halkítva a hangom. A fogyatékos ember számára megalázó, ha azt tapasztalja, hogy állapotát szégyellnie kell. Márpedig ha lehalkítjuk a hangunkat, vagy elhallgattatjuk a gyerekeket, mondván, majd otthon vagy később megbeszéljük, azzal éppen azt üzenjük, hogy állapota szégyellnivaló. Mert hallani hallják, de még a hallássérültek is tudomást szerezhetnek erről. Ilyen esetekben jó figyelni, és példát venni a gyerekekről, hiszen ők még a lehető legtermészetesebb módon tudnak viszonyulni a mássághoz. Az ő őszinte érdeklődésük soha nem sértő a fogyatékos emberek számára. Csak akkor változnak meg gyerekeink e téren, ha mi alakítjuk ki bennük a helytelen viselkedési formákat. Azt nem értik ugyan, hogy miért kell másképp viselkedni a környezetükben, de annyit megtanulnak, hogy a szüleik zavarba jönnek, nem úgy viselkednek, mint máskor, tehát ez a minta a továbbiakban...
3. kérdés: nem gondolkodom azon, hogy szívesen-e vagy sem, csak segítek. Látom, hogy valakinek segítségre van szüksége, természetes dolog, hogy segítek. Számomra nincs olyan, szívesen vagy nem. Vagy segítek vagy nem. Az utolsó válasz - miszerint nem mindig, mert vannak kivételek, amikor „rohannod” kell - is jó válasz. Mert ilyen valóban előfordulhat velünk. A jóérzésű embernek persze utólag akkor is van lelkiismeretfurdalása, ha rajta kívülálló ok miatt nem tud segíteni.

4-5. kérdés: Ezeknél statisztikai adatokkal szolgálhatok, amihez képest felmérhetitek, hogy megfelel-e a választok a statisztikáknak. Magától értetődik, hogy az adatok mindkét esetben egyezők. Persze egyéni eltérések adódhatnak, bizonyos egyéni, sajátos megítélés szerint. A statisztikai adatok azt mutatják, hogy legkönnyebben fogadják el a normál társadalomban a látássérülteket, majd a mozgássérülteket, ezt követik a hallássérültek, és utolsó helyen az értelmi fogyatékosok állnak.

Nos, ez alapján ki-ki eldöntheti, hogyan sikerül részéről az elfogadás, a természetesség. De ne feledjük, hogy a valódi felméréshez ennél azért több kérdésre kellene választ adnunk. Ez most csak egy kis ízelítő volt, egy kis játék... Remélem, szolgált tanulságul számotokra, bármi legyen is az.

Kíváncsi vagyok, ki mivel lett gazdagabb ebben a kis játékban...

Folytatása következik...

* * *

Kissé megkésve, de elkészült a negyedik rész is. A késedelem oka, hogy nagyon sok új hatás ért mostanában, ami háttérbe szorította és akadályozta a belső munkát. Úgy gondolom azonban, nem szabad nagyon sokáig leállni, mert elveszítjük végképp a fonalat, ezért folytatom.

Mielőtt konkrét történetekbe belekezdnék, megosztanám veletek egy magánlevelezés részletét. Úgy érzem, nagyon tanulságos lehet mindnyájunk számára. Magától értetődően kértem a másik fél hozzájárulását a nyilvánossá tételhez. Az illető külső szemlélőként kíséri figyelemmel az írásaimat, sőt, mint látható, magánban véleményezi. (Ezt ezúton is köszönöm Neked, Csaba!:) Azért tartom nagyon tanulságosnak mindnyájunk számára a véleményét, mivel olyan dolgokat vet fel, taglal, ami hozzásegíthet a másság el nem fogadásának továbbgondolásához. Ezen kívül újabb kérdéseket tesz fel, amelyek bennetek is megfogalmazódhattak.

Lássuk:

Csaba:

Áttörésre ne számíts (szerintem amúgy apud is ettől félt Téged, hogy nagyot vársz, a világ pedig csak kis lépésekkel formálható...) egyszer ezt írtam erről:

„...én úgy érzem, legtöbbször élni, működtetni jönnek ide a Földre, és vagyunk néhányan, akik azért, hogy lássuk/mérlegeljük/változtassuk... a nehézségek, amikkel találkozunk: amolyan minőségvédelmet szolgáló tehetetlenségek lehetnek a rendszer részéről, hogy ne változtassunk sokat, hogy azért még élhető legyen, maradjon...” --

De lassan, türelemmel sokat lehet tenni. Nekem tetszik amibe belekezdtél, és bizonyosan nem vagyok egyedül ezzel. De nyugi és türelem. Lassabb lesz, mint reméled, de gyorsabb mint legtöbbször hiszik.

Gyöngyi:

Hát áttörésre nem is számítok.:)) A fokozatosság elvét igyekszem mindenütt szem előtt tartani. Nem biztos, hogy a gyors siker az igazi siker. Inkább csak azt tartanám fontosnak, hogy olvassák. Hogy kire hogyan hat, ez más kérdés.

Apu nem ettől félt. Attól, hogy most, hogy „végre kitörtem”, és nem őrajtuk keresztül vagyok megítélve, újra ennek teszem ki magam. És ugyanúgy sajnálgatni fognak, mint gyermekkoromban. Vagy mint (...), aki „nagyon tisztel”, de csak amiatt, hogy hogyan nőttem fel. Gyorsan hozzáteszem: SZERINTE. És még sok ilyen van... De hát a külső környezetet szemlélve ebben nőttem fel, már hozzászokhattam, hogy így viszonyulnak hozzánk...;) És talán már jobban is kezelem. Sőt: azzal is tisztában vagyok: egy fecske nem csinál nyarat... - mint tudjuk. Kellenének a követők... Akár a szakma oldaláról. Akik szintén hitelesen tudnak írni erről...

Csaba:

Amit az elején írsz, a tapintás fontossága, az nagyon izgalmas téma. Érzékeink fontossági sorrendje megváltoztatható... és ennek alapja lehet a tanulás, a szocializáció.

Gyöngyi:

Így van. Erről magam is tanultam. És a fogyatékos emberek ugyanígy vannak ezzel. Mi miért ne szocializálódhatnánk, ha egyszer a környezet ilyen, amiben élünk. Én ebbe születtem bele, ezért természetesnek tartom, hogy a szocializáció folyamán ez erősödött meg bennem. Csak ez másnak feltűnhet, aki nem ismer eléggé, és furcsállhatja. Bár mostanában az emberek nem ennyire figyelmesek. Nem szokott feltűnni... Persze van némi tudatosság is abban pl., hogy mindig adott környezethez alkalmazkodom. Amíg nemlátók társaságában nyugodtan a kezembe vehetek valamit - ismerkedés céljából -, forgathatom, érzékelhetem a felületét, tapintását - ami egyébként nem szokványos -, addig látók társaságában ezt csak akkor teszem, ha más is.;;) Igazából ez tudatos olykor, pl. amikor erős késztetést érzek megfogni a számomra új, ismeretlen tárgyat. Általában nem tudatos az alkalmazkodás. Viszont megfigyeltem már, hogy ha valami miatt mégis elkérem, tüzetesebb vizsgálat céljából a dolgot, akkor a többiek is követik példámat, és körbejár.;;))

Csaba:

Két dolog jut eszembe: az egyik, hogy bizonyos megjelenési formák (fenotípus) alkalmazkodnak a környezethez, talán ez is ilyen. De ebben benne van az is (és ez már a másik), hogy lehetnek olyan érzékeink, amikről nem tudunk, mert nem volt még környezeti, szociális inger, igény felőlük.

Gyöngyi:

Igen, és ez csak extrém esetekben nyer jelentőséget, és kerül további fejlesztésre a használat során... Pl. ha valaki felnőttként vakul meg. Nehezebb, mint gyermekkortól kezdve így élni, hiszen minden készség, képesség kialakulásának, intenzív fejlődésének, fejlesztésének megvan a maga szenzitív periódusa (amikor a leghatékonyabban fejleszthető, ill. önmagától is fejlődik). De ezek mind korai gyermekkorra tehetők. Tehát felnőttként is fejleszthető bizonyos mértékben, de olyan szintre nem hozható, mint azoknál, akiknél gyermekkorban alakult ki a vakság. Azok a képességek, készségek, amik a látást pótolják számukra, nagyon magas szintre is fejlődhetnek. Hiszen mivel a látás pótlékai, így annyiival többször is alkalmazzák, használják kiegészítésként.

Csaba:

„Egy mindenkiért, mindenki egyért” - valamit valamiért... jut eszembe egy másik mondás.

Gyöngyi:

:)) De nem csak a hangzásbeli hasonlóság miatt...;) Mert kapcsolódási pont van. Csak a két mondat között önmagában nem igazán.:) Viszont abban az értelemben, hogy valami kiesik, de helyette kapunk olyasmit, amivel mások nem igazán rendelkeznek, nagyon is igaz...

Csaba:

„közvetlen közlőről tapasztaltam meg, milyen a másság (annak egy bizonyos formájában élek)” -- ez viszont meredek... Nem Te vagy más (személyedben), de Te vagy más (családodban). Talán itt a kulcs arra is, hogy miért fél a nagy átlag a másságtól. Nem ő más (személyében), de ő is más (mihelyt elfogadta: baráti körében).

Gyöngyi:

Igazad lehet. Abban ugyan kételkedem, hogy eddig a felismerésig mindenki eljut, aki fél a másságtól... Inkább csak odáig jutnak el, hogy milyen rossz lehet a fogyatékos embereknek. Hogy ő nem tudja beleképzelni magát a helyébe, és azt sem tudná elképzelni (és akkor még hol vagyunk az elfogadástól!), hogy mi lenne, ha vele ilyesmi megtörténne... Aki viszont eljut, annak okozhat ez is gondot.

Csaba:

Talán épp Te írtad az első rész egyik hozzászólásához, hogy nem kell az embereknek a helyzetbe képzelniük magukat.

Gyöngyi:

Azt hiszem, ezt apu írta... /Megjegyzés: Szerintem az elfogadás első lépése pedig éppen az, hogy beleképzeljük magunkat az illető helyzetébe: beleélés képessége = empátia/

Csaba:

De most is azt látjuk, hogy ha a személyes identitást nem is érinti, a szociális identitást meghatározza... egy más ember elfogadása, a vele való közösség megélése/vállalása.

Gyöngyi:

Ez bizony nagyon így van. Vagyis közvetve megélhettem, hogyan tudnék megbirkózni azzal, ha én nem látnék. Igaz, még nem teljes mélységében, hiszen nem énrólam van szó elsősorban, de már nagyon is közeli a probléma. Innen csak egy lépés az, hogy saját magammal kapcsolatban hogyan élném meg. Erre most ébredtem rá, amikor olvastam ezeket a mondatokat Tőled.:)

Csaba:

„ez okozta életem legnagyobb ellentmondását. Sok baj származott belőle, aminek egyetlen közös oka van: az ebből az ellentmondásból származó gátlások” -- azt hiszem, Te is meditációból írsz, kicsit magadnak is keresve a válaszokat...

Gyöngyi:

Igen. Írás közben kezdek el meditatálni bizonyos problémákon még mélyebben. De nem csak írás közben. Akkor is meg szoktam élni ilyesmit, amikor csak gondolkodom. Az írás azért jobb, mert rákényszerít, hogy lépésről lépésre gondoljam végig, vezessem le, ezért ekkor több felismerés szokott előfordulni.:

Csaba:

„Tudatosult, hogy azzal, hogy szüleim nem látnak, a környezet nehezen néz szembe, hogy másképp viszonyul hozzájuk, hogy megnézik őket, illetve megnéznék minket az utcán (mit megnéznék! Bámulnak! Majd kiesik a szemük!)” -- az indukált másság: nem én vagyok a más, de valaki mellettem más, együtt kezelnek minket, hatások érnek, más hatások érnek, másként reagálok le, más leszek, más vagyok...

Gyöngyi:

Ez szép levezetés volt. :) Valóban így alakul ki a folyamat. :) Így hát most eljutottunk végül is oda, hogy én is más vagyok...:))) És mennyire igaz! Csak nem abban más, mint a szüleim, hanem általuk és a környezet reakciója által különbözőképpen vagyunk mások. :) Én látok. Ebben különbözöm szüleimtől. De a családon (csoporton) belüli, önkéntesen elfogadott, - az ő másságuk révén bekerülő - kissé másfajta „szabályok”, viszonyulások, csoportműködések mindegyikünkre érvényesek. Ez viszont közös bennem és a szüleimben. Igen ám, csakhogy emiatt bennem másfajta készségek erősödnek, mint általában a társadalom többi tagjában (ezért különbözöm tőlük). A külső hatásokat is másképpen élem meg. Nemcsak azért, mert egyébként mindenki másképp éli meg, hanem még azért is, mert én intenzívebben érzékelek olyan negatív hatásokat, amiket szüleim nem annyira (én látom, hogy megbámulnak, ők nem, így könnyedén kijelentik, ne figyeljek rájuk, vagy öltsek nyelvet a bábázkodókra);). A hozzájuk való viszonyulásokat viszont ők élik meg érzékenyebben. Ezáltal persze a másságunk családon belül különböző irányt vesz. :) Nem tudom, érthető-e...:))) Kissé bonyolultnak tűnik. Ilyenformán egymáshoz képest is mások vagyunk, és a társadalom többi tagjához képest is...:) Így viszont már nagyon érdekes a téma, hiszen mi magunk tudjuk-e tolerálni a másik másságát (családon belül)?;))

Folytatása következik

* * *

A levél második része a hozzászólások kommentárjaiból állt. De itt tette fel Csaba azt a kérdést, ami rádöbbenett, hogy milyen téves elgondolások is születhetnek emberek fejében a fogyatékkal kapcsolatban. Nagyon örültem, mert ebből világosodott meg számomra, hogy egy gondolkodó ember fejében mi minden fordulhat meg, amikről mind beszélni kell. Most hát megragadom az alkalmat, és így teszek.

Csaba:

Hozzászólások:

1. Anna... Ebben a részben valóban olvasható némi fájdalom. Viszont érdekeset kérdez. Vagy nem is, csak tovább gondolható olyan irányba. Az érték-kategóriák. Anna azt írja: szépnek kell lennem... Te ebben is éltél (a sulis, a közösség), de én azt gondolom, hogy odahaza sem

hiányoztak az érték kategóriái... De mik azok? Például van olyan, hogy szép? Mit értettek ezen anyudék? Vagy milyen érték-kategóriákat használtak ők? Kicsit olyan lehet ez, mint a kétnyelvűség. Látom diákjaimnál, akik odahaza idegen nyelven beszélnek, hogy nehezebb a matek (mert fordít, vagy nem is jó szó ide a fordít, szóval egyik nyelven gondolkodik, a másikon meg kommunikálnia kell). Szerintem talán Benned/körülötted is ilyen kettősség munkálkodott... Hmm?

/Ez volt az a bizonyos kérdés, ami rádöbbsentett, milyen anomáliák létezhetnek még a fogyasztókkal kapcsolatban... Ne érts félre, Csaba, nem kritika, mindez csak a tájékozatlanság szüleménye, ami pedig az elhallgatásoknak, a téma körüli „csend”-nek köszönhető. Hozzásegítettél megérteni, hogy mennyire fontos nyíltan és sokat beszélni a fogyasztósságról. Köszönet érte Neked.:/

Gyöngyi:

Nem. Mindig is azt vallották - és igazuk volt -, hogy nekik - a kisebbségnek - kell alkalmazkodniuk a többséghez. Örök szabály. Tehát ennek megfelelően ők alkalmazkodtak, hiszen ha otthon un. „külön nyelvünk” lett volna, az nagyon megnehezíti a beilleszkedést a többségi társadalomba. Szerencsére abban a helyzetben voltak, hogy mindketten láttak még gyermekkorukban. Apu hat évesen vesztette el a látását (részlegesen), majd rá kb. fél, max. egy évre teljesen. Anyu szerencsésebb volt, mert ő fokozatosan, tehát még fiatal korában is látott. Akkor is, amikor én egészen picike voltam, volt látásmaradványa, ami a színek, esetleg főbb dolgok érzékeléséhez elég volt. Azt mondta, hogy kisbabaként még látta a szememet.:/) Ezért hát mindkettőjüknek van elképzelése arról, mi az, hogy mondjuk piros. Vagy egyéb színekről. (Ugyanígy a „szép”-ről is) Talán a ma létező néhány nagyon modern színről nincs, de ha megpróbálom összeállítani, milyenekből tevődhet össze (milyen fő színekből, és kb. melyik színhez hasonlítható legjobban), akkor el tudják képzelni. Persze leginkább anyu, hiszen ő a fogékonyabb erre. Aput az ilyesmi nem érdekli.:/) Ránk bízta a döntést a színösszeállítások terén. Anyura és rám. Őt csak az érdekli, kényelmes-e, nem szúrja-e, jól érzi-e magát benne... Gondolom, ez ismerős...:/) Anyunak viszont ilyenformán nagyon is jó képzelőereje van arról, hogy hogyan nézek ki bizonyos ruhákban. A fazonját látja, megnézi, a színeket, mintákat elmagyarázom, máris mondja, hogy szerinte nekem jól áll-e.:/) Ha nem biztos benne, rákérdez, hogy nekem mi a véleményem erről? Így legalább kénytelen vagyok alaposabban megnézni, átgondolni.:/) Ez nagyon jó. Adok a véleményére. Azt is meg szokta tudni indokolni, hogy bizonyos dolgok szerinte nekem miért nem passzolnak.:/) Elmagyarázza, hogy az arcomhoz ez vagy az nem biztos, hogy jól illik. (Mert az arcomra, arcformámra jól emlékszik kisebb koromról, de most is nagyon jók az elképzelései rólam). Vagy illik-e a személyiségemhez.:/) Ez szintén jó, és nagy segítség. Mert sokkal alaposabb, mint amikor az anya ránéz a lányára, és megállapítja, hogy csinos vagy nem, esetleg: „azonnal vegye le, mert borzalmas!”:/) Úgy valamivel nehezebb elfogadni, mintha átbeszéljük, véleményt cserélünk, indokolunk. Egyébként a véleményét mindig elmondja, de ha nagyon ragaszkodom valamihez, rám bízta. Serdülőkoromban volt olyan, hogy nem fogadtam el, mert éppen akkor olyan korszakom volt, hogy a drasztikusabb színeket (túl élénkeket) részesítettem előnyben, ami egyébként valóban nem az én stílusom.:/) De ilyenek a serdülők.:/) Finomítani igyekezett, és mindig tudott, de bizonyos dolgokban inkább kívárta, hogy elmúljon az időszak, és változzon az ízlésem. Mindig mosolyogva mondogatja, hogy nehéz volt kívárni, de megértte.:/))

Az értékekről pedig: azok az értékek, amik az összetartozást erősítik, az egymás mellett való kiállást, a szeretetet, egymás kölcsönös segítségét, a harmonikus együttélést, mindig tudatosabban kezeltük, sokkal jobban fejlesztettük, építettük, mint más családokban. De egyébként természetesen ugyanazok az értékek fontosak számunkra, mint bárhol másutt. És a fent em-

lítették ugyanilyen általánosan elfogadott értékek, csak azzal a különbséggel, hogy mindenki tudja, de tartani hozzájuk magukat csak kevesen. Ráadásul nem függ fogyatékoságtól, hiszen vannak nem látó (és egyéb fogyatékos) ismerőseink, akiknél nem működnek ezek az értékek ilyen erősen. Ugyanolyan széthúzó, elidegenedő családok, mint manapság a legtöbb. Tehát nem gondolom, hogy ez annak lenne köszönhető, hogy a szüleim nem látnak. Inkább annak, hogy elképzelésük szerint ők ilyen családot akartak maguknak felépíteni, és ez sikerült. Szerencsére vannak családok, ahol szintén sikerül. És nem fogyatékos személyekből álló családoknál éppúgy, mint fogyatékosokból állóknál.

Csaba:

2. Apud... Tudod, nagyon jókat írt. :) Amiket leírt, megéléseket, azok nagyon is jók: segítenek megérteni, olyannak, aki nincs benne, hogy mit érez ő, hogy miként él, intéz dolgokat. Ez is hiánypótló! Most is csak azt mondom, írnia kellene, átgondolva, részletesen.

Gyöngyi:

Erről is egyező véleményen vagyunk :) Még mindig :) De a döntést rá bízom...

Csaba:

3. Te, Annának... „már el is határoztam, hogy a játék után, ami valójában egy gondolat-kísérlet, folytatom olyan kis apró példákkal, ami talán jól illusztrálhatja a belső életmódunkat” -- igen, ez jó irány, és kell is.

Gyöngyi:

:)) Köszönöm :) Jólesik, hogy biztatsz :)

Csaba:

4. Te, apudnak... „Nem a nyavalygásról szólt tehát ez a rész, hanem egy üzenet volt a külvilág felé, hogy tudatosan ne romboljanak és okozzanak kárt emberekben. Mert az álhumánus, a sajnálkozás ezt teszi.” -- vajon a külvilág tudatos? Tudja mit és miért tesz? Az álhumánus tudatos, szándékos? Nem hiszem, szerintem legtöbbször nem az. Menekülés, hárítás... és tudatos viselkedéssel elkerülhető lenne.

Gyöngyi:

Ebben nagyon igazad van! :) Valóban az a baj, hogy legtöbbször nem tudatosan élünk. Nem vagyunk tisztában önmagunkkal, érzéseinkkel, cselekedeteinkkel. Iszonyatosan jó érzéssel és okosan tudjuk önmagunkat becsapni. A valódi megoldások előtt menekülni, és úgy általában hárítani. Így aztán a rombolás ugyanígy valóban nem tudatos részükről. Inkább azt kellett volna írnom, hogy tudatosodjon bennük, milyen károkat okoznak ezzel a hozzáállással. Ez lenne az én feladatomban. Felnyitni a szemüket. Akinek lehet... Igen...

Csaba:

Csak a tudatos viselkedéssel meg az a baj, hogy az meg egy álszemélyiség... és alatta a feszültségek gyűlnek.

Gyöngyi:

Nem-nem.;;)) Legalábbis az a fajta tudatosság, amire én gondolok, éppen hogy nem ál-személyiséget szül.:) Amiről Te beszélsz, az a tudatos háritás, menekülés, elfojtás. Amikor szándékosan magunkba fojtjuk a dolgokat, nem engedünk teret neki, a megélésüknek, amit követhet a helyes kezelés. Ennek az eredménye az ál-személyiség.

Én viszont éppen arról a tudatos személyiségről beszélek, és azt értem tudatosság alatt, amikor a tudatosságunkat okosan használjuk fel, saját segítségünkre, fejlődésünkre, nem önmagunk ellen, mint az előző esetben. Vagyis tudatában vagyunk annak, hogy mi történik bennünk, velünk. Ha meg nem, akkor minél előbb tisztázzuk önmagunkkal. Addig keressük a választ/válaszokat - mint én a memoáromban (is);)) -, amíg be nem következik a teljes felismerés. Ha ez megvan, akkor (amit ezzel kapcsolatban kell) feldolgozzuk, feldolgoztatjuk magunkkal (ez is tudatos, szervezett tevékenységet/tevékenységeket igényel). És a lezárás után már szintén tudatos tervezést követően, megkezdjük a pozitív irányú változtatást. Én a tudatosságot csakis ilyen értelemben használom az általad említett mondatban: „A menekülés, háritás tudatos viselkedéssel elkerülhető lenne.”

Csaba:

Valamiféle józan érés, fejlődés kellene. De ne várj az embertől többet, csak annyit, amire egy ember képes lehet! (Olyan mint a rossz gyerek! Egy csudát rossz, csak gyerek... és hála Isten egészséges!) Szerintem nem tudatosan rombolnak, és okoznak kárt... csak nem tudják ők sem, mit kellene tenni. Kicsit olyan, mintha mi egy idegen világba kerülnénk. Téblábolnánk. Első nap a suliban. Első vizsga a fősulin/egyetemen. Első randevú. Ez is ilyen: első lépések az ismeretlenbe...

Gyöngyi:

;))

Emlékszel még a Narkómára? ;) / Megjegyzés: A Narkóma Csaba írása, Olvasónaplója Dr. Csernus Imre: Drogma című könyvéről - magánvéleményem szerint mélyenszántó, értékes, továbbgondolható gondolatokkal/

Te taglaltad benne éppen nem is egy fejezetben, hogy szerinted is, és a doki szerint is: „Minden lehetséges, nincs lehetetlen...”;) Tehát elméletileg lehetséges. Emberileg is. Igaz, hogy nem rajtunk - segítőkön, ill. jelen esetben „világmegváltókon”(?) ;) - múlik a siker (mármint a másik ember változása, mert csakis a saját változásunk, sikerünk múlik rajtunk), hanem azon, hogy az egyes ember mit fogad el abból, amit elé tárunk, és miként hasznosítja, akar-e egyáltalán változni?...

Csaba:

5. Anna, papádnak... „Most speciel ezért, irigyellek benneteket. Én a 33 év alatt a páromtól egyszer sem kaptam meg, hogy táncolni kért volna fel.” -- ez is másság... mindenki más... mégsem értjük egymást, mert mindahányan másban vagyunk mások...

Gyöngyi:

Igen, erről írtam fentebb éppen én is. Akkor biztosan meg fogod érteni...;))) Mert Te is éppen ezt feszegeted. Csak én a családon belüli másság kezelésénél boncolgattam.;

/Megjegyzés: ezzel fejeződött be az előző rész, hogy képben legyünk teljesen;)/

Csaba:

Hát ennyi... Várom majd a folytatást!

Gyöngyi:

Köszönöm, már ez is nagyon nagy érték volt számomra. Nagyon jó érzés, hogy olvasol, az meg külön jólesik, hogy véleményezed is.:) Köszönöm.:)

Ízlelgetem a gondolatot, hogy ez a levelünk legyen a folytatás.:) Segít továbbgondolni dolgokat. Rávilágítani egyes folyamatokra, jelenségekre.

(...)

Ennyi tehát az elméleti fejtegetés. Lehet, hogy néhányaknak kicsit sok volt az elmélet, ám úgy gondoltam, hogy tanulságos lehet, és talán van, akit érdekel ez az oldal is.

Most következnek a gyakorlati példák, élethelyzetek bemutatása, ami már talán könnyebben fogyasztható.:)

Folytatása következik

* * *

Pár gyakorlati példával folytatom a sorozatot.

Kezdeném az eddig legtöbbször felvetődő problémával: a szókészlettel. Van-e külön szótárunk? Bár erről már tettem említést, de kiegészíteném néhány dologgal. Gondot okoz Nektek, mivel helyettesítetek olyan kifejezéseket, amik ebben a tekintetben speciálisnak mondhatóak... pl.: nézni. A válasz - mint már olvashattátok: semmivel. Nincs külön szótár. Tehát ők is úgy mondják: Láttam egy jó filmet... Gyere nézd meg, mit vettem!... Menjünk ki a kertbe, nézzük meg, van-e már eper!... stb. Ugyanígy, ha én vásárolok valamit magamnak, természetes módon mondom: - Nézd, anyu mit vettem! - és a kezébe adom. Megnézi tapintás után a fazonját, és egyből azt kérdezi: „Milyen színű?” Mert neki éppolyan fontos, mint nekem.

Sőt! Egymás között is természetesen használják a kifejezéseket. Apu azt mondja anyunak: „Elkészültem a kis szekrénnel, gyere nézd meg, tetszik-e!”

Eszembe jutott egy másik példa is... Anyukámnak van egy mozgássérült barátnője, aki tolókocsiban van, és ő is úgy mondja, ha elviszik otthonról: „Elmentünk sétálni”... „Elmegyünk kirándulni”... Ami az ő esetében annyit jelent: beteszik tolókocsival az autóba, és elviszik mondjuk Visegrádra, ahol felautóznak, ameddig lehet, ott kiveszik az autóból, és nézi a tájat.

Persze apukám, mint mindennel, ezzel is szokott ironizálni... Amikor anyu azt mondja: „Felmegyek Gyöngyivel tévét nézni”, azonnal elmosolyodik, és teszi a megjegyzést: „Nézni... peeeersze, nézni...”;)) Ilyenkor anyu is jót nevet, és felszaladva a lépcsőn visszakiabálja: „Igenis: NÉZNI!... Beeee!”:)))

A műveletek leírásánál megpróbálom azt a logikai felépítést követni - ahol ez lehetséges -, hogy előbb leírom hogyan csinálják ők, ha egyedül csinálják, majd azt, hogyan történik közösen mindez. Mert igyekszünk egy mindenki számára elfogadható, egymás munkáját könnyítő munkamegosztást kidolgozni magunk között a különböző tevékenységekben. Ez nagytakarításnál pl. abban merül ki, hogy reggel eldöntjük, aznap mivel szeretnénk végezni, és felosztjuk a munkafázisokat személyekre. Persze időnként egymásnak be-besegítünk olykor, ha éppen szükséges. Pl. nekem gyakran szokott „kellenni a szemem” valamelyikőjük munkájában.)) Ezt csak így emlegetjük tréfásan...:) Jókat nevetünk anyuval, amikor felkiabál az emeletre:

„Gyöngyike, kellene egy kicsit a szemed!”:)) Van, hogy humoros kedvemben visszakérdezek: „Dobhatom?”:))

Takarítás: ez nekik kicsit fáradtságosabb és hosszadalmasabb művelet, mint nekünk. Sokszor figyeltem gyerekként anyukámat. Az első teendője - söprés, felmosás, porszívózás előtt -, hogy mindig felrakja a mozdítható bútorokat (asztalra, heverőre, stb.). Igaz, ez talán természetes kellene, hogy legyen valamelyest nekünk is, hiszen ha végiggondoljuk, így sokkal egyszerűbb gyorsan végighaladni a söpréssel, porszívózással. Én azonban nem mindig vagyok hajlandó pakolgatni, van, hogy csak tologatom a bútorokat ide-oda, mert nincs affinitásom a pakolászáshoz előtte, utána. De azért nekem is inkább az tűnik logikusnak és természetesnek, hogy felpakolni a munka megkezdése előtt. A söprögetést - ha csak teheti - mezítláb végzi, mert így a lábával megérzi, ha elmarad valami. Ezért aztán értelemszerűen maga előtt tolja a szemetet. A felmosást letérdelve csinálja, kis részenként, amit a kezével át tud tekinteni. A porszívózásnál is mindig a cső után mennek térdelve. (Jelzem, én sem hagyományos módon szoktam ezt a műveletet végezni, mert az emeleten, az én lakrészemen nagyon sok a zeg-zug, ahová nem tudnám betolni a merev csövű porszívófejet. Tehát marad az a variáció, hogy a hosszabbító csövet nem teszem fel, hanem egyenesen a gégecsőhöz csatlakoztatom a fejet, és én is inkább hol ülve, hol térdelve, hol íróasztal alá fekve;)) porszívózok - ez tetszik a legjobban...;)) szép látvány lehet egy befejezetlen emberke...;)) A bútorok portalánítását úgy végzi anyukám, hogy lemossa vizes ruhával, és átfényesíti szárazzal. Az ablaktisztítást hagyományos módon: bő vízzel lemossa, majd újságpapírral szárazra, fényesre dörzsöli. Természetes, hogy azokat a műveleteket, amik túl nagy fáradtságba kerülnek, inkább rám bízta most már. Vagy pl. az ablakpucolást úgy végezzük munkamegosztással, hogy valamelyikőjük lemossa mosószeres vízzel, azután én még száradás után folytatom ablaktisztítószerezrel. Ugyanígy a mellékhelyiségek takarításánál úgy osztozkodunk, hogy egyikünké a söprés, a másiké a felmosás. Általában a söprés az enyém, mivel az a macerásabb neki a mezítlábalás miatt. Így aztán már mostanában nyugodtan megteheti azt is, hogy nem térdelve kell felmosnia, hanem használhatja bátran azt a felmosószettet, amit mi is. Azt megfigyeltem, hogy ő többször visszatér a már felmosott részre, hogy egész biztosan ne maradjon el semmi kosz, ragacs. Ők a napi un. automatikus műveleteknél mindig kell, hogy használják a fejüket is, a figyelemkoncentráció szempontjából, vagy más gondolkodási, megismerő (szaknyelven kognitív) műveletre. Így az agyuk sokkal inkább igénybe van véve, mint általában nekünk. Ezért hamarabb is fárad, és ily módon a legkisebb figyelmetlenség, elkalandozás vagy önkéntelen kikapcsolás is járhat bosszúságokkal, gondokkal. Tehát automatikusan nem csinálhatnak semmit. Azért van, hogy mégis előfordul ilyesmi, és ekkor vagy nem történik semmi, mert nem jött közbe váratlan dolog, vagy akadhatnak kellemetlenségek. Ha az asztalt törli, és véletlenül ott maradt egy pohár, amiről ő nem tud, akkor bizony - ha nem nézi meg előbb már csak megszokásból is, üres-e az asztal - az a pohár behódol, és hasra vágódva az asztalon, jelzi: megadja magát.)) Jobb esetben... A rosszabbikban megnézi, mi a helyzet a földön...:)

Legnagyobb ellenségük, ha a bútorok, tárgyak nem a megszokott helyükön vannak, mert akkor biztos, hogy nem találják meg, leverik, nekimennek. Ebből adódóan nagyon fontos a kommunikálás. Mindig mindent pontosan kell behatárolni, hova teszem, hol találják meg. Anyukám milliméter pontossággal nyúl be a konyhaszekrénybe edényekért, táányérokért, poharakért stb. Mivel én ritkán mosogatok vagy rakom el az edényeket, nem tudom a pontos helyüket. Ezért ha kér tőlem valami edényt, vagy velem rakatja el, valahogy így zajlik a beszélgetésünk:

- Gyöngyikém, vegyél elő egy kisebb lábost, a konyhaszekrény bal alsó részéből, az alsó polcra, a hátsó-középső lábosok közül a másodikat.) Így nekem is könnyebb a tájékozódás. Persze ez leggyakrabban rövidítve hangzik el, valahogy így: bal oldal, alsó, alsó polc, hátsó-középső, második.) Na ezt már azért nehezebben követem fejben, azaz kissé nehezebb a kódolás.) Ilyenkor megállok, átismétlem hangosan, miközben a szememmel követem az utasítást lépésről-lépésre a szekrényen (néha még az ujjammal is mutatom magamnak - hát... ezt jobb ha más nem látja;)), és már adom is a kért lábost:)). Hiába, nekem is vannak gyengéim, többek között a térbeli tájékozódás terén...:))

Ha ezt a szempontot tekintjük, igaza van Csabának, külön szótárunk van, de ez kizárólag belső használatra!!!:))))).

Hogy ne legyen annyira komoly a felsorolás, na és kicsit szemléletesebben érzékeltessem a nem-látás konfliktusait, ide idézek apunak egy, a témába vágó, humoros írását:

Nem tudom megszokni

Az természetes dolog, hogy a saját otthonunkban minden bútornak tudom a helyét, ebből adódóan, úgy közlekedem a házban, mintha látnék. Nem jelent problémát, hogy teszem azt, egy szekrény és egy szék között csak fél méternyi szabad hely van. Ha a tárgyak a megszokott helyükön vannak, akkor semmiféle koncentrációt nem igényel a közlekedés. Akkor van kisebb probléma, amikor valamelyik bútordarab máshová van téve. Teljesen közömbös, hogy azt én tettem máshová, avagy a családnak egy másik tagja. Koncentrálni ilyen esetekben sem szoktam, hiszen nyugodtan loholhatok fel az emeletre, merthogy minden a helyén van. Immár két hete elmúlt a karácsony. Ez azért lényeges, mert karácsonykor kissé átrendeződik az a szoba, ahol a fa van. Persze, hogy én rendeztem át. Természetesen centire tudom, hogy hol van az az asztal, amin rajta áll a fa. A feladataim közé tartozik, hogy reggel a ház átszellőztetése után én csukjam be az összes ablakot. Immár tizennegyedszer fordult elő ma reggel, hogy rohannék fel az emeletre, de milyen véletlen, mindig elém ugrik az a fránya asztal. Combközéppel megtámaszkodok az asztal szélén, közben a lendülettől a felsőtestem előre lendül. Behajlok az ágak közé, és jobb esetben belepuszilkok a fába, rosszabb esetben lazán bekapok valamit a csodálkozástól tátva maradt számba. Nem mindig sikerül combközéppel elkapni az asztal szélét, előfordul, hogy más részemmel lódulok az asztal sarkának. Az persze fájdalmas, de engem mégis elkap a röhögőgörcs. Két hete nem tudom megszokni, hogy miért kell nekem megpuszilkani a fenyőfát, mielőtt felmennék az emeletre?

Folytatása következik

* * *

Folytatom a hétköznapi tevékenységeket.

A főzés általában anyukám feladata. Rám főleg iskolai szünetben számíthat. Mielőtt neki állna, kikészíti a felhasználandó eszközöket (kés, tányér, tál, vágódeszka, lábosok...). Ezután szedi össze a hozzávalókat: zöldségfélék, húsok stb. Amikor együtt van a konyhai csendélet, következik a zöldségtisztítás, húsfeldolgozás. Ilyenkor szoktak elszabadulni tőle a rafináltabb kellékek, mint pl.: a vöröshagyma:). A zöldségfélék tisztításánál két műveletben tér el az átlagtól: a sárgarépát mindig vékonyan meghámozza, mert kaparásnál érdes lesz a felület, és nem érzi meg a kezével, megtisztult-e mindenhol. A vöröshagymát nem csak a vörös héjától szabadítja meg, de leveszi az alatta rejtőzködő réteget is (így biztosítva, hogy valóban minden kis vöröslő héjrététől megszabadítsa a hagymát).

A csirke tisztítását, felbontását tőle tanultam meg.

Miután mindent előkészített, kezdődik a tényleges főzés. A pirítást, dinsztelést, rántáskészítést illatra, hangra állapítja meg, jó-e. Szerinte más hangja van, amikor odateszi, és elkezd sülni, sercegni, és más, amikor már megfelelő. Egyébként mióta ezt mondta, már én is megfigyeltem: valóban. De nem mernék csak kizárólag a fülemre hagyatkozni ebben a fázisban.;

Ha én főzök, akkor is gyakran kiszól: „Az a hagyma már jó, tedd rá a pirospaprikát!” vagy: „Fordítsd meg azokat a húsokat!” (ha panírozott húst sütök). Ezeket mostanában már kevésbé díjazom.;;) Azért szokott ebből olykor kisebb vitánk lenni.;;) Ő nagyon nem akarja, hogy elrontsam, én meg nagyon meg szeretném tanulni, tapasztalni saját magam.;;) Mert vannak dolgok, amiben inkább kísérletező típus vagyok, szeretem magam kitapasztalni a fortélyokat (most már). Ezek egyike a főzés. Sokszor magyarázta már, hogyha hallom, hogy pattogni kezd a hús, fordítsam meg akkor is, ha még nem találok elég pirosnak. Inkább többször forgassam, akkor soha nem fogom elégetni a panírt. Sok praktikát lesek el tőle, mert vannak jó ötletei. Igaz, arra a bizonyos „pattogásra” nagyon kellene koncentrálnom, nem erre vagyok beállva;), de azért amikor kicsit pirulni kezd, már megfordítom. A „pattogás” meg... hát, az legyen a husi „egyéni szoc. problémája”....:)

Gyakran gondolom végig, mi mindent kell nekik a fejükben tárolni ahhoz, hogy boldogulni tudjanak. Nem csoda, ha idősebb korukra már ingerlékenyebbek, türelmetlenebbek.

A főzést is, de főleg a sütést, mindig időre csinálja. Természetesen ez nem merev hozzáállást jelent („letelt a fél óra, lezárom” alapon), mert ő is kóstolgatja az ételeket, mint más házi-asszony.

A süteményeknél a kevert tésztákat ugyanúgy túpróbával ellenőrzi, mint mi. A pogácsa-féléket, kelt tésztákat.. stb. az ujjával érinti meg, megsült-e, pirul-e.

A háztartási gépeket: a darálókat, turmixgépet, olajsütőt, mikrót... és egyébeket ugyanúgy használja, mint én.

Bátran elmondhatom, minden háztartási munkát tőle tanultam meg, lestem el. Ő tanított meg, hogy kell nadrágot, inget, blúzt és más, kényesebb dolgokat vasalni. A kézzel mosott ruhákat hol kell jobban megdörzsölni.

Apukám bravúrosan használja a barkács gépét. Ha csinálni akar valamit, leül, gondolkodik, tervez, számol. Ezután megy ki előkészíteni a munkadarabot, milyen deszkából, lécből dolgozzon. Ezen milliméterre beméri a felhasználandó részt, elkészíti az asztalon a vezetőlécet, aminek mentén majd a fűrészlap vágni fog. Szögelésnél, csavarozásnál mindig előmér-előfűr.

A házon belül, de máshol is sok minden az ő keze munkáját dicséri. Kis szekrényeket készített - éjjeliszekrények helyett -, polcrendszereket, a garázsban régi szekrényekből újakat varázsolt. Mindkettőjükre igaz, hogy mindenbe belevágnak, előttük nincs lehetetlen... Apu szokta mondani: „nincs lehetetlen, csak tehetetlen”.

Vannak munkafázisok, amikbe befog engem is, ennek köszönhetem, hogy ma már nem ijedek meg egy szög beverésétől, kilazult csavartól, valaminek az összeszerelésétől. Elég sokat ügködünk ketten, de mindig ő a szellemi vezető.

Erről jut eszembe, milyen furcsa élményben volt részem pályakezdő tanítónőként. Iskola-kezdés előtt nekünk kell a tantermeket „felöltöztetni”: polcokat, különböző szemléltető anyagokat, fali képeket, faliújságokat felszerelni, felrakni. Ilyenkor van aztán a nagy rohangálás a karbantartók után. Nevetve meséltem itthon apunak, hogy délelőtt nem volt bent karbantartó, és néhány kolléganőm hozzám fordult segítségért - hallva a termemből kiszűrődő munkazajt (először azt hitték, valamelyik karbantartó dolgozik nálam);). Én meg szívesen segítettem. Az egyiknél az asztalfiók csavarját erősítettem meg, a másiknál a fityegő ablakkilincset, a harmadiknál a faliújság volt rossz helyen... Amíg ügködtem, hallgathattam elismerő szavaikat, és mesélhettem, honnan tudom ezeket. Mondta is apu, gondolkozzam el, milyen státuszban foglalkoztat engem a főnöknő: egészen biztos, hogy tanítónőként?;) Azért azóta ők is sokat fejlődtek...;)) Pedig „istibizi”, az ő fejlesztésüket nem vállaltam magamra, valaki máshoz járhatnak...;))) (Ha valakinek nem lenne világos, miért e tréfa: fejlesztőpedagógus vagyok);).

Kicsi koromban anyukám foglalkozott velem többet. Rengeteg történet van a fejemben, adott témakörnél egyet-kettőt majd megosztok veletek. Születésemtől kezdve tudatosan nevelgetett. Állandóan beszélt hozzám, elmondása szerint már pár hónapos koromban értettem, amiket nekem mondott. Együtt választottuk ki például, melyik rugdalózót adja rám. Odaállt velem a szekrényhez, és megkérdezte, melyiket vegyük ki. Amelyiket megfogtam, azt vette elő. Eleinte természetesen mindez véletlenszerűen ment (emellett persze gyakori volt, hogy egyet megrántottam, és húztam ki vele együtt a többi);)). De csakhamar tudatosodott bennem, mit akar. Minden ruhámat pontosan ismert, és nekem is mindig mondta, milyen színű rugdalózót ad rám. Persze tisztában volt vele, hogy nem mindent tudok értelmezni, de mégis ezzel a módszerrel érte el, hogy három éves koromban már az üzletben ő csak a ruháim fazonját választotta ki, a színt rám bízta. Ebbe nem engedett beleszólni sem a nagymamáknak, sem idegeneknek.

Öt éves koromból van egy kis történetem, amihez két dolgot meg kell jegyeznem: kicsi gyerekként sok gond volt a fülemmel: minden megfázás után - ami nálam gyakori volt akkoriban (még jóval később is) - jött a fülfájás. A másik pedig: anyuék engem soha nem engedtek ki az utcára a gyerekek közé felnőtt felügyelet nélkül (ez nálunk nagy divat volt, akkor még kis városkánk inkább falunak számított, ám már akkor sem kevés veszéllyel), de mindig behívhattam az udvarunkba azt, akivel játszani szerettem volna, vagy átmehettünk egymáshoz. Választásom leggyakrabban a szomszéd kislányra, Iluskára esett. Nagyon szerettünk fára mászni, amiért anyu nem is szokott szólni, csak a kút melletti szilvafára volt tilos felmászunk. Iluska egyik alkalommal kitalálta, hogy olyan jó lenne szilvát dobálni a kútba. Én győzködtem, hogy azt az egyet nem szabad, mire ő azt mondta, másszunk fel nyugodtan, az én anyukám úgysem lát, nem veszi észre. Én megrökönyödve néztem rá, és mérgesen közöltem vele: „Hogy képzeled?!” Az én anyukám mindent észrevesz! De különben is: ha én becsapom őt, akkor ki fogja meggyógyítani a fületem, ha fáj?!

Ezt a gyermeki logikát...!;) Azért ahogy most belegondolok, még mindig szédületes...;)))

Víziszonyom volt, ami csak alsó tagozatban derült ki, mikor uszodába kezdtünk járni. Anyukám tanított meg úszni. Addig azért nem derülhetett erre fény, mert mindig csak anyuval mentem be a Velencei-tóba, a Balatonba. Ilyenkor vagy nagy úszógumival voltunk vagy gumimatraccal. Az igaz, hogy más nem vihetett vízbe, de ezt annak tulajdonították, hogy egyébként is mindig mindenben anyuhoz ragaszkodtam. Kisbabaként például nem etethetett, fürdethetett, öltöztethetett rajta kívül más.

Amíg általános iskolába jártam, rendszeresen ott ült mellettem, és együtt tanultunk. Az írást leszámítva, mindent ellenőrizni tudott. Neki köszönhetően nekem nem volt gondom a globális olvasással, mert otthon elővette a jól bevált régi módszert, szótagolva olvastatott. (Megjegyezném, ma már sokan esküsznek erre a módszerre, pontosabban az analizáló-szintetizáló - elemző-összetevő, szótagoló - olvasástanítási módszerre). Így érte el, hogy én sokkal előbb olvastam folyamatosan hibátlanul, mint az osztálytársaim. Felső tagozatban mindig a felügyelete alatt készítettem az olvasónaplóimat. Szinte észrevétlenül sajátítottam el a szövegértelmezést, a műelemzést. Ennek különösen gimnáziumban vettem nagy hasznát. Szerettem is, és sosem volt vele gondom, pedig láttam, hogy a többség mennyire megszenved vele.

Van két kellemetlen élményem gyerekkoromból. Nyolc éves voltam, amikor egyszer valamiért rossz hangulatban voltam, és semmihez nem volt kedvem. Minden reggel a Nagycsarnokban vásároltunk reggelit, tízórait. Vásárlás közben nagyon morcosan, kelletlenül viselkedtem, és kijelentettem anyukámnak, hogy nem akarok vele vásárolni. Még most is elszégyellem magam, ha eszembe jut, mert nem szidott, nem sértődött meg, csak halkán, türelmesen azt mondta: „Jól van, Gyöngyikém, ezentúl a Kálvin téren te az iskolába, én a munkahelyemre megyek”. Hirtelen nem fogtam fel, ez mit jelent, de nagyon szomorú lettem. Egész nap ez járt a fejemben. Délután apuval együtt jöttek értem, és a buszon mondta anyu, hogy reggel indulhatunk kicsit később, mert nem megyünk a csarnokba. Mikor apu rákérdezett, miért, csak annyit mondott: Gyöngyikével így egyeztünk meg. Belőlem kitört a sírás, és könyörögtem anyunak, hogy még az egyszer ne legyen így...

A másik történet a tanulással kapcsolatos. Tizenkét éves voltam, történelmet tanultunk. Akkor sehogy nem akart a fejembe menni az anyag. Végül belefáradtam, már ki szerettem volna menni játszani, és úgy mondtam el anyunak, hogy a könyvből puskáztam. Anyu azonnal észrevette, de nem szólt. A végén annyit mondott szomorúan, ha máskor át akarom őt vágni, tanuljak meg úgy olvasni, hogy ne vegye észre. Felállt, és lement apuhoz a földszintre. Az „át akarom vágni” kifejezés nagyon szíven ütött. Már nem volt kedvem kimenni, leültem, és becsületesen megtanultam a leckét. Lementem hozzá, megpusziltam, és kértem, hogy hadd mondjam el neki.

Történelemből az érettségi tételeimet teljes egészében anyukám dolgozta ki... Jópár osztálytársam is ezekből készült fel érettségire.

Lazításképpen álljon itt apukám egyik vidám írása (akkor is, ha kivételesen nem kapcsolódik szervesen a fent leírtakhoz):

Természetellenes

Azt hiszem, anyámék szándékuk szerint egy karikatúrát akartak létrehozni helyettem. Borzasztó tulajdonságom, hogy minden vonatkozásban a végletek embere vagyok. Vagy baromi zord vagy igen vidám. Emlékszem rá, mikor még a hetvenes években a Váci úton bottal kapirgálva igyekeztem hazafelé. Velem szemben jött egy nálamnál vélhetően jóval magasabb fickó, és közben újságot olvasott. Na ezt az újságot sikerült részben kettészakítani a fejemmel, részben összegyűrni. A borzasztó az volt számomra, hogy az illem szerint nem feltétlenül mérlegel az intelligens ember, hogy ki volt a hunyó, hanem eldörmög egy bocsánatkérést. Na ez nekem kicsit elcsukló hangon sikerült. Ugyanis egyből átvillant az agyamon, hogy az illető elmerült a Népszabadság vezércikkében, eközben a sorok között megjelenik egy tekintélyes szőke fej, aki ráadásul a szemüvegét az orrába nyomja. Szóval mit tagadjam, engem elkapott a röhögőgörcs, de azért sikerült valahogy bocsánatot kérnem, amit persze ő is megtett, meghozzá úgy, hogy közben megfogta a karomat. Én meg akkor már arra gondoltam: „Menj a francba, hadd röhögjem ki magam!”

Folytatása következik...

* * *

Íme a folytatás:

Mosás:

Amíg rám nem lehetett megfelelően építeni, addig anyukám úgy vásárolta a ruhákat, hogy mindegyiket megismerte az anyagáról. Például a fehér zoknik csak egyféle anyagból lehettek, nehogy a színesek összefogják a fehéreket, vagy épp fordítva: a színeseket hypoba tegye. Ma már persze mindez nem érvényes, mert nélkülem nem áll neki anyu mosni. Az én feladatomban ebben a színek szerinti szétválasztás.

Vásárlás:

A mai viszonyok között rendkívüli nehézséget jelentene, ha nekik maguknak kéne megoldani, mint ahogy ez régen volt. A nagy bevásárlóközpontokban nem tudnak létezni. A hatalmas terület miatt még azt sem tudják pontosan elképzelni, milyen rendszerben vannak a polcok elhelyezve. Vidéki viszonylatban is csak a kisebb üzletekben boldogulnak. Öt éves koromig Zuglóban laktunk, ott helyben, néhány percre volt egy ABC, ahol minket már jól ismertek. Ha segítség kellett valamiben, mindig volt valaki. Ám nagy előnyt jelentett, hogy ott anyu már mindennek a helyét tudta, így túl nagy segítséget nem igényelt, az üzletben való közlekedésben legalábbis nem. Általában a pultnál kenyeret vagy felvágottat kérni kellett. Ezek mindennaposak voltak, tehát mindig ott kezdte a vásárlást. Így ha valami másra is szükség volt, ami nehézséget okozhatott, akkor az eladóktól kérhetett, hiszen ezeknél a pultoknál mindig megkérdezték, hogy kér-e mást is, tudnak-e segíteni. És akkoriban még a vásárlás is bizonyos értelemben könnyen ment, hiszen nem jellemezte azt az időszakot a túl nagy választék, széles kínálat, hogy különösebben meditálni kelljen, melyiket szeretnénk.

Közlekedés:

Ez az egyik dolog, amit a „látók” nagyon nehezen tudnak elképzelni. Valójában nem csodálkozhatunk rajta, hiszen még a szakembereknek is téves felfogása van a témáról. Főiskolásként épp csak érintettük a témát, de nagyon furcsa szemlélettel találtam szemben magam. Volt olyan jegyzetünk, amiben úgy közelítette meg a „szakember” (?) a kérdést, hogy a vakok mindig megszámozzák, hány lépésre vannak a megközelítendő helyek, objektumok. Ha nem

nem-látó szülők nevelnek fel, akkor is morbidnak tűnt volna az elmélet, hiszen többször megyünk általunk ismeretlen helyre, mint olyanra, ahol már jártunk. De lehetetlenség azért is, mert a lépéseink sem mindig azonosan egyformák. Pláne így van ez a nem-látóknál, akik ha bizonytalanok, egészen aprókat lépnek. Tapasztalatból tudom, mielőtt a szüleim elindulnának általuk idegen helyre, előtte alaposan utánajárnak, milyen járművekkel közelíthetik meg a kívánt célpontot. Az adott útvonalon milyen ismertetőjelek lehetnek (hány derékszögű kanyar, „s”-kanyar, enyhe kanyar, emelkedő - pl.: híd), stb. Ahol le vagy át kell szállniuk, van-e járdasziget, vagy az útestre lépnek le. Merre kell pontosan átmenni a következő járműhöz vagy járdára, ahol az útjukat folytatják? Hány keresztutcat kell előre, majd keresztbe menniük, a célutcnak melyik oldalán van a célpont? Hány kapualj, kapu van közben. Aprólékosan tájékoztatják egymást a kiugró lépcsőkről, villanyoszlopokról, fákról, útfelbontásról, fahidakról, esetleges postaládákról... Szóval minden fontosabb és apróságnak tűnő dologról, amiket mi esetleg észre sem veszünk jártunkban-keltünkben. Tehát mielőtt elindulnak, feltérképezik a fejükben az útvonalat. Nem hiszem, hogy tudnék aputól olyat kérdezni, amit ne mondana el a legnagyobb precizitással, milyen járművel kell mennem, hol szálljak le, merre induljak, mennyit kell mennem előre vagy kereszt irányban. Rendkívül jó adottsága van ehhez. Még a kocsiban is ő szokott navigálni. Én mondom a feliratokat, ő pedig, hogy merre menjek. Ez így van bárhol az országban. Nagyon magabiztos vagyok, ha ott ül mellettem. Sokszor mondja, ledobhatnák repülőről bárhol, ha megadnak egy-két koordinátát, akárhol hazajön. Ha számomra ismeretlen helyre megyek autóval, igyekszem magammal csalni navigátorként, de ha közlekedési eszközzel kell megközelítenem a célállomást, akkor is kikérem a tanácsát, hogyan tudom legrövidebben elérni a célt. Anyu már nem ennyire magabiztos, de vele sem tévedünk el, ha ketten ülünk az autóban... Legfeljebb kicsit tovább tart az út a kelleténél.) Ilyenkor szoktunk kicsit körbejárni a környéken is: „ha már ott vagyunk, nézzünk szét” alapon...:)) Na jó, ennyire nem tragikus a dolog, de előfordul, hogy bolyongunk egy cseppet.)

A közlekedésnél még fokozottabban igaz, hogy komoly idegmunkát jelent nekik, hiszen egy pillanatra sem engedhetnek ki, mert azonnal tragédia lehet a vége.

Ide kívánczik apukámnak egy újabb szösszenete:

A természetellenes pozitúra

Szintén a hetvenes években történt velem. Akkoriban a Váci úton dolgoztam, és Zuglóban laktam. Délutánonként a 75-ös trolival kellett utaznom. El is indultam a munkahelyemről. Mint felelőtlen fiatal, meglehetősen gyors tempóban közlekedtem az idő tájt. Tehát ballagok a Dózsa György úton, egyszer azt kellett volna észrevennem, hogy reggel óta bizony itt változás történt a járdán. Történetesen egy gödör ugrott előm. Ilyenkor nekem már volt egy bevett szokásom, hogy ha már előm került váratlanul ez a fránya gödör, hát én bizony beleesek. Zsupsz! Nem kellett sokat töprengenem, már feküdtem is a jó puha homokban. De hát mit szólnak ehhez az emberek? Ráadásul nyilván sok ismerős is van köztük. Na, mondom magamnak: „Miki, itt nem pihenheted ki a munkanap fáradalmait!” Röstelkedve gyorsan kiugrottam, irányát tekintve kihátráltam a gödörből. Azonban a baj nem jár egyedül. Kicsit eltéveszthettem az irányt, mert a gödör szélén egy kupac törmelék volt. Nyilván amit kitermeltek a gödörből. Hát persze, hogy ezt találtam meg a sarkammal, és már dobtam is magamat hídba. Innen aztán már kicsit nehezebb volt talpra állni. Először négykézláb, aztán ugrás talpra. Már lehet is leverni a nadrágról az út porát. Ilyenkor persze mindig elhitetem magammal, hogy mindez olyan gyorsan történik, hogy senki nem veszi észre.

A hetvenötös trolliról jutott eszembe, hogy amikor még négyéves voltam, és nem ismertem a számokat, anyuékkal gyakran jártunk a hetvennégyes trollival. A mai napig próbálom megtalálni a magyarázatot (sejtéseim vannak, de bizonyos nem vagyok), hogy a kétfajta, akkoriban azonos kinézetű trolli közül, amik valóban csak a számozásban tértek el, és azonos megállóban álltak meg (72-es és 74-es), mi alapján választottam mindig ki jól a 74-es számozását, amire nekünk kellett felszállnunk... Szerintem megfigyeltem a kezdet kezdetén, hogy a számok milyenek az elejükön, ám ezzel az elmélettel is vannak fenntartásaim, ismerve valamelyest a kicsik gondolkodását, „működését”. De hát biztosan mindig vannak kivételes szituációk, amit esetleg a szükség szülhet. Én már kétévesen kiköveteltem ugyanis anyutól, hogy amikor ketten megyünk az utcán, ne használjon botot, majd én segítek neki. Valószínű, hogy ez az erős motiváció szülhetett bennem valami olyan képességet, ami alapján ezt is megoldottam. De teljes valójában rejtély.:)

Szórakozás, kirándulás:

Amíg Pesten laktunk, rendszeresen jártunk bábszínházba, állatkertbe. Többször voltunk az akkor még úttörővasútnak nevezett kisvasúton. Szintén nagyon élveztem a Fogaskerekűn való utazást. Szerettem télen a havas hegyoldalakon csúszkálni. Ha leültem a lejtőn, nem akartam felállni, mondván: úgyis elesek.

Nagyon sok élményem van a kicsikori kirándulásainkról, mert rengeteg helyen jártunk. Apu csak gondolt egyet, metróra, buszra ültünk, és már kinn is voltunk a városból.

Négyéves voltam, amikor először mentünk hárman kirándulni. Első utunk a János-hegyre vezetett. Anyukám sokszor idézi fel nevetve, hogy mentünk fel a hegyre, én lenn megláttam egy játszóteret, és mindenáron oda akartam menni. Váltig erősítettem, hogy nagyon közel van, és csak egy kicsit kell leugranunk egy „nagy lépcsőn”, aminek nincsenek fokai, és már ott is leszünk a hintánál.:) Meg van olyan mászóka is, amilyen az óvodában, csak arra nem tudok felmászni, mert azon mindig van valaki.:)

A Hűvösvölgybe szinte hazajártunk, annyira megszokott út volt. A Nagyrétről mindig másik úton mentünk felfedező útra.

Arra már én is visszaemlékszem, amikor nyolcéves voltam, eltévedtünk Leányfalun a Vöröskőről lefelé jövet. Mindig a piros jelzésen mentünk, és jöttünk le. Akkor egy ponton eltűnt előlem a jelzés. Jó másfél órát köröztünk egy helyen, de sehogy sem jutottunk lejjebb. Végül apu azt mondta, keressek bármilyen lefelé vezető utat, legfeljebb nem hajóval megyünk haza, hanem busszal vagy vonattal. Én váltig állítottam, onnan nincsen lefelé út, csak fölfelé, amin jöttünk. Erre apu azt mondta, sebj, ha nincs út, ott alszunk. Ettől nagyon megijedtem, és majdnem sírva mondtam, hogy én a saját ágyamban szeretnék aludni, meg a bogaraktól is félnék, ha ott maradnánk. Anyu a fülemből súgta, hogy ne essek kétségbe, inkább nézzek jól körül, mert ő biztos benne, hogy a lefelé vezető utat nem lopta el senki. Megfogta a kezemet, hogy keressük ketten, és lássatok csodát, hirtelen felfedte magát előttem a piros jelzés!:) Még a hajót sem késtük le.

Annak örülök, hogy még olyan ismerőseim is olvasnak, és hozzászólnak (többnyire magánban), akik nem Fullosok. Egy megvilágításban már esett szó Csaba egyik felvetéséről, álljon itt egy másik példa az életemből:

„Amit az elején írsz, a tapintás fontossága, az nagyon izgalmas téma. Érzékeink fontossági sorrendje megváltoztatható... és ennek alapja lehet a tanulás, a szocializáció.” (Csaba)

Az óvodában az egyik óvónő állandóan azon problémázott, hogy rosszul látok, mert a mesekönyvet egészen közel emelem a szememhez, a tárgyakat előbb megérintem, csak utána nézem meg. Szemorvoshoz küldött emiatt. A diagnózis negatív, de hiába, az óvónőt nem lehetett tényekkel meggyőzni, nevelési tanácsadóba küldött. Ennek az én gyerekkoromban egyenes következménye az volt, hogy korrekciós osztályba akartak íratni, amit anyukám csak úgy tudott kivédeni, hogy nem a körzeti iskolába íratott be, hanem abba, ami a munkahelyéhez volt közel.

Egyébként erről sokat beszélgetett velem, mert tisztában volt vele, hogy a probléma abból adódik, hogy őt utánozom. Akkoriban ugyanis még meglátta a nagyobb képeket, de csak úgy, ha egészen a szeméhez emelte a könyvet. Viszont nagyon odafigyelt, amikor én néztem valamit. Ha a szememhez emeltem, megfelelő távolságra tolt el a kezemet, és megkérdezte: „Így nem látod?” Mire én nevetve mondtam: „De igen, csak az nem olyan anyukás...” Valójában ezzel győztem meg, hogy jól gondolja, csak másolom a mozdulatait. Ma már pontosan tudom, a kisgyerekek az a természetes, amit a szüleitől lát, tőlük tanul el.

A sorozat elején már írtam, a legtöbb problémával nem a családomban kellett szembenéznem, hanem a tágabb környezetemben. Ez az óvodai mizéria jól példázza az ott taglaltakat. Ha anyukámék nem figyelnek oda, belémsulykolták volna, hogy nem jól látok, holott a szememmel semmi gond nincs, csupán a szüleim nem látnak. Ráadásul a nevelési tanácsadóban olyan véleményt adtak az óvodának, hogy a koromhoz képest jóval értelmesebb és intelligensebb vagyok (nyolc éves kornak felel meg a gondolkodási műveletek szintje), amit azért elég szerénytelenség ide leírnom, de: „papírom van róla”...;) Csak azért említettem meg, hogy látható legyen, nem velem volt a baj... Még csak nem is egyértelműen az óvónővel. Ilyen volt a szemlélet. Néha elkeseredve tapasztalom, hogy ezen a téren nem változunk... Sok döntési helyzetben meghatározóak a téves előítéletek, amik aztán emberi életet keseríthetnek meg. Gyakori tapasztalatom, hogy egy roma kisgyerekről a tanítónénije már az első pillanatban könnyedén kijelenti: „Íme egy delikvens, aki nálam fog kikötni, a fejlesztésen”. Ilyenkor az első kérdésem mindig: „Miből gondolod?” „Mi a tapasztalatod?” Tény, hogy általában beigazolódtott a feltevés (bár ilyenkor én elég alapos vizsgálatnak vetem alá a pöttömöt), valóban így alakult, de nem értem, hogy ez miért olyan egyértelmű már az első nap mindenki számára?

Volt az én osztályomban olyan roma származású kisfiú, aki nagy öröömre meghazudtolta a statisztikákat. Mindig ő jut eszembe ilyenkor.

Álomvilág a Mátra valóságában

Előszó - Hangolás és hangolódás

Barátoknak és alant szereplő Érintetteknek!:)

Hosszú évek óta első alkalom, hogy nem a Balatonon töltjük szabadságom csipetnyi részét... Eddigi bevált üdülőhelyünknek Bogláron búcsút kellett inteni. Számtalan keserves próbálkozás ellenére sem sikerült új helyet találni a Balaton-parton.

De 10 hónapos kemény szellemi megterhelés eredményeképpen a lélek - miután a falhoz állítás minden eszközét végigpróbálta templomán - kamikaze hadműveletre készül. Bátortalan elszántsággal (ha ismersz, nem vonod kétségbe a kifejezés létjogosultságát, és érted jelentését) vetettem be mentő ötletem: mi lenne, ha idén Balcsi helyett hegyvidék... Tartottam a reakcióktól, tudván, szüleim már nehezen váltanak a megszokottból újra. (Jelzem, én sem szívesen váltom fel jól ismert kedvencem a bizonytalan ismeretlenre) Meglepetésemre kissé hezitáló, helyeslő válasz érkezett: keressek valamit, de ne túl messze.

Kedvenceim: Sopron környéke, Mátra, Bükk... - Tehát: Mátra, mint legközelebbi célpont.

Lelkesedésem idővel szüleimet is hálója búv körébe emelte. Pár hét elteltével választásunk M(...)-re esett. Első ránézésre kedvező, barátságos körülmények, gyönyörű hely, költségvetésbe éppen beszorítható árak. Ám ismerve apu minden apró részletre kiterjedő figyelmét, tudtam, korai lenne még az öröm. A kapcsolatfelvétel, körbeérdeklődés terjedelmes, akkurátus teendőit rá bíztuk - a profira.

Kapcsolata leendő házigazdánkkal megerősödött, felé irányuló szimpátiája nemkülönben.

Levélváltásaik, telefonbeszélgetéseik ismeretében nem egyszer vontam párhuzamot saját hivatásom és talán eljövendő vendéglátóink munkája között. ///A párhuzamok keresése jobbra szakmai ártalom... olykor pedig a bennem gubbasztó ösztönlény biztosító kötelei a világ káprázata és valósága között... majd felismered apránként őket, ahogy megpróbálsz rá hangolódni, és nem érted, miért nem sikerül.:// Mennyire fontosak az első benyomások, a különböző aggodalmas felvetésre adott reakciók (nem csak a válaszok minősége, hanem fogadtatásuk a másik oldalon). Sorsdöntőbb formában ezt éli meg egy gondos szülő, mikor gyermekének iskolát, tanítót választ.

Eszembe jutott, nem így érez-e majdani Mátra-beli szálláshelyünk működtetője kérdéseink kereszttüzeiben. Mi, szolgáltatók, gyakran kerülünk hasonló helytállást kívánó helyzetbe.

Voltak vagy nem ilyen benyomásai, jó érzéssel kezelhette, mert apu egyre jobban szimpatizált vele. Mire utazásra került sor, a kapcsolat alapjait kiépítették egymással, ez döntő pozitív hatással bírt későbbi közérzetemre az ismeretlenben. Hiszem, szüleimére is. Fölösleges érzékenykedésnek tűnhet, de magam részéről nagy volt a tét, elengedjem-e hön szeretett Balatonom kezét.

Először: meg kellett barátkoznom a gondolattal, hogy idén (talán eztán is) kimarad a nagy szerelem.

Nem annyira a balatoni városok vonzanak, még kevésbé a nyüzsi, a bulik; a part és a stégek naptejtől füledt ólom-lehelete vagy a büfé sorok előtt, éttermekben fortogó étel-kavalkád forrón gomolygó, telítő, semmihez sem hasonlítható illatelegyenek ránc tekergőzése. Ezek egyike sem vonzó csáberő. Egyetértünk?

De a TÓ... minden varázsával, lélekgyógyító erejével, lenyűgöző csodáival --- ezt nehezen adtam fel. A kora reggeli órákban kedveltem legjobban, amikor még beszélt hozzám, hol álmosan pislogva, hol pajkos-huncut szolongatással, és nem zsörtölődött, szenvedve a tömegáradat rohamától. (Felülmúlhatatlan a tavasz végi - nyár eleji tündöklése, még a nyaralók özöne előtt - ezt meg tapasztalni csak egyszer volt alkalmam. Életre szóló élmény: néhány lézengő nyaraló, csend, nyugalom, közel s távol egyedül merítkezve a vízben, ölelkezve a Tóval.)

Másodszor: bár hegyvidék, köztük másik nagy szerelmem, a Mátra, mégis tartottam tőle, hogy a civilizáció minden hátránya ott is utolér. (Nem lett igazam, kevésbé érvényesült az eddigieknél.) De remetéknek M(...) környékét sem ajánlom.;) Néhanapján szívesen vállalnék remete-sorsközösséget pár hónap erejéig, kilépni a világ fertőjéből, kivonódni a hangyaboly sürgés-forgásából.

Házigazdáink körültekintő figyelmének nagy szerepe volt a Balaton iránti hiányérzet feledtésében. Ilyen fokú odafigyelést a tiszta, igényes környezet kialakítására (szobákban, épület udvarán) mostanáig nem tapasztaltam. Emellett újdonság erejével hatott az a kellemes meglepetés, hogy nem különült el a vendéglátás feladata a vendégekkel való kapcsolatépítéstől. Eddigi üdülőhelyeken még akkor is nehezen lehetett előkeríteni valaki bennfentest, ha valamire szükség volt, nemhogy beszédbe elegyedni velük. Itt nem csak a törődés és figyelem természetes, de személyes beszélgetésekre szintúgy volt mód. Számomra szívmengető légkört biztosított, emberivé varázsolta a nyaralást. ///Most, amikor minden a lélekgyalázó, lélekölő üzletpolitikáról szól.../// Különösen, hogy bepillantást engedtek saját világukba. Magam részéről, ha honi tájakra látogatok, nagyon fontos az ott élők gondolatvilága, szemléletmódja, életvitele. A két hét (kommunikációs adottságaimnak köszönhetően) éppen csak egy piciny ablakot nyitott erre, de hinni szeretném, hogy a jövőben közösen létrehozott ablakoskánk mind jobban tágul, végül gömbkilátóként teljes panorámával szolgál. Csendes ígéret önmagam felé... ajjaj... storno!...:) Legyen inkább csak halk kérdés, ami semmire nem kötelez: nem kéne az ügy érdekében talán több beszélgetést kezdeményeznem a helybéliekkel és vendéglátóinkkal?

Otthonpótlónk

Itt kezdem tündérmesém, mivel nyaralásunk szíve ebben az elvarázsolt mesebeli tündérvárban dobog. Számomra M(...) -é is, hiszen pihenésünk idejére második otthonunk nemes szerepében tündökölt. Tisztelve szeretett igazgatónőnk szokta volt emlegetni: úgy illik, második otthonunk az iskola légyen. Mától fogva azonban megengedem az ezüstérmet hón szeretett iskolánknak, de csakis megosztott helyzettként, kedves Csilla.:)

Fentebb már tettem utalást házigazdáink figyelmességére. A figyelmességhez még egy cseppnyi fűszer: a szobában az ágyra kikészített törölközőkön mindenkit egy-egy kis piros marcipán szívecske várt. Ami számomra ebben megható, hogy a nívósabb szállodák (ahol többnyire őshonosak ilyenén fogások) már megszokásból élnek e kedveskedésekkel. Itt azonban talán tényleg szívből jön. Hiszen egy ilyen kicsiny helyen nem elvárás, mégis... Már ekkor kezdtem szívembe zárni eljövendő ideiglenes új otthonunkat.

Épületen belül sok a fa, ami engem külön megnyert simogató langy-melegével. Ablakom előtt szintén két fa magasodott, hűs árnyat biztosítva parányi szobámnak, ahol rossz idő esetén (ilyen csak egy nap volt) - olykor hajnalban - szívesen olvastam, írogattam. Ez élmények intenzitása, a befogadás, beépítés gyönyörének magas energiaszintje nem kedvez az alkotó

tevékenységnek. De időnként próbálkoztam. Esténként a tévé diszkrét duruzsolása kísért Álomországba.

Az udvarban egy sajátos bájjal bíró szalonnasütő/grillező hely, borostyánnal befuttatott filagória szomszédságában, ahol alkalomadtán meghúzhatjuk magunkat a kíváncsi tekintetek elől.

A bejárat előtt dohányzóhelyként kijelölt hatszemélyes asztal, székekkel. Üde, árnyas, fenyő-illatú hely, beszélgetésekhez éppen ideális, de olykor a csendet hallgatni is remekül lehetett itt. Mellettünk a kiskapuig borostyán-paplanba burkolózó virágoskert. Némi gondozás lehet, hogy ráfért volna, de nekem ettől függetlenül kitűnően megfelelt. Nem kell mindig mindenben megjeleníteni az ember keze nyomának, amíg az élvezhető a maga természetességében. A bejáráshoz vezető járda másik oldalán két oldalról sövényvel védett, utcafronton kerítéssel határolt, parkoló felől nyitott, nem túl nagy füves terület, gondosan lenyírt fűvel, kerti csappal. Onnan tovább a parkoló, ahol a garázsban tárolt, elkényeztetett piros tártosunk büszkén feszített társaival, élvezve a friss hegyi levegőt, a szabadban éjszakázást. Még üdülőtársakra is szert tett, feledve otthoni magányát.

Vendéglátóink (eredeti nevük felfedése nélkül, mert a személyiségi jogok védelme... ugye - ezt, aki gyerekekkel, emberekkel foglalkozik, nagyon megtanulja): „D” - recepció; „A” - „szobaasszony” (ez a titulus különösen elnyerte tetszésem, mikor először hallottam:) és „N” - házigazda. További két hölgyet nem állt módunkban megismerni, mert ott-tartózkodásunk alatt nem találkoztunk velük: ki ezért, ki azért nem tartózkodott éppen a bázison.

Kissé döbbenetén ébredtem rá: „D”-t koránál fogva akár első tanítványaim között tudhattam volna. Hát... ezt is megéltem... Fel is fedeztem benne olyan tulajdonságokat, melyek az osztályomba járó kislányokra voltak jellemzőek, s amiket annyira szerettem, remélhetőleg erősítettem bennük. Szolidan mosolygós, ami különös bájt ad arcának, visszafogottnak, komolynak tűnő(!) (valójában nem ám!), megint csak csendesnek tűnő(!), időnként kis bohóc, amiből mi semmit nem élveztünk, csak a rá utaló jeleket konstatáltam. Igazi énjéből nem sokat láttam, éreztem, túlzottan tartózkodó volt velünk szemben. Önmagától beszélgetést nem kezdeményezett (és... hááát... velem az ilyen emberkének nem sokat tudnak kezdeni):). De tőle tudtuk meg, hogy a grillsütő hely környékén időnként el lehet csípni egy-egy gyenge vezeték nélküli internetjelet. Élt is vele, a kis hamis, mikor alkalom adódott rá.) Ha láttam, „D” vonul a laptopjával, már mosolyogtam magamban. „Lógott a hálón”, közben időnként elsuhant. Talán a főnöke előrevetített dorgálása emlékeztethette, hogy neki tulajdonképpen tennivalója is akad eme helyen, amit munkahelynek szokás nevezni.) Egyszer kiültünk oda hozzá. Pontosabban eleinte csak helyettes laptopja volt becses társaságunk, mert „D” éppen takarítani való szoba gyönyörűségét élvezte valahol az épületben. (Azért azon ritka bájos pillanatok egyikét jó lett volna lencsevégre kapni, mikor ő takarít. No de késő bánat...):) Nem sok időbe telt, míg csatlakozott hozzánk. Ekkor fedte fel a bűvőhely számára ellenállhatatlan vonzerejét, mely az internetjelben testesül meg. Végül mi felmentünk a szobába. Meglepetten olvastam a következő feliratot a recepción: „A kertben vagyUNK”. Hű! A királyi többes - noha „D” aznap egyedül képviselte házigazdáinkat:) Természetesen nagyon jólesett, hogy ilyen családiasra vettÜK a figurát:)

„A” egy egyszerű, szelíd, jóérzésű édesanya. Nem utolsó sorban közlékeny:) Legtöbbet vele sikerült beszélgetnünk - „N”-en kívül. Mivel nem csak számszerűen volt kellő alkalmunk a beszélgetésre, de mesélt bőven, sokat megtudtunk róla, körülményeiről, családjáról. Éppen ezért kedveltük talán meg, mert - „N”-hez hasonlóan - nem csak a munkáját végzi a

panzióban, de beszélgetni is lehet és érdemes vele. Mindkettőjünkkel másért. Egy-egy új világ nyílik meg a velük való beszélgetések által.

„A” sorstörténete mélyen megérintett és elgondolkodtatott. Ma már csak a fiának él. Lassan a felnőtté érett ifjú kirepül a fészek melegéből. Akkor ki lesz, akiért élni érdemes? A gyermek különleges ajándék, akit kis időre kölcsön kapunk, hogy gondját viseljük, minden tudásunkat átadjuk, felkészítsük az életre, a felnőtt lételre, és mikor annak ideje, helye eljön, felvértezve mindezekkel kiengedjük, hadd repüljön szabadon a megszerzett tudással, hadd adhassa tovább. Megmarad gyermekünknek felnőttként is, ápolhatjuk kapcsolatunkat szeretettel továbbra is, csak élje emellett a saját életét, teljesítse ki magát.

Álmunkba, vágyainkba a gyermeknek bele kell férnie. Vagyis: nem érte feladni mindent. Vele együtt megvalósítani. Önmagamért ÉS (!) érte élni, hogy ha eljön az idő, önmagammal is boldog tudjak lenni, béke maradjon bennem. Én teszem önmagam boldoggá, majd vele osztom meg a boldogságom, és tanítom meg rá, hogyan kell mindezt megalkotni, művelni, életben tartani, hogy felnőve maga teremthesse meg belső békéjét.

„A”-nak ezt kell megtanulnia az élettől, a belső béke megteremtését, a boldogság művészetét. Ha másokat boldoggá téve várom saját boldogságomat, az csak látszatboldogság, pillanatnyi. Elmúltával ismét szét kell szakadnom, hogy újra megteremtsem ezt a látszatállapotot, amit fenntartani nem tudok.

Míg ellenkező esetben a bennem honoló béke/boldogság állapota belőlem szivárog környezetem felé, léteimmel sugározom magam köré. Az önbéke megteremtését csak elenyészően kevesen művelik, még kevesebben emelik művészi szintre. Pedig a lehetőség mindnyájunkban kódolva van. /Kódfejtésben magam sem mindig remekelek, noha törekvések vannak./

„N” érdekes személyiség. Nyílnak, őszintének érzem, mégis nehezen megfeythető. Fura, hogy azonos csillagjegy szülötteiként ezt kell mondanom. Talán, mert beszélgetéseink sosem feszegették a személyes szférákat. Olykor meglepetten találom szembe magam önmagammal a személyében, és ez nagyon vicces. Időnként olyan érzésem volt, mintha parodizálnának, máskor meg mintha belőlem szólna. Lelkes hegymászó, túrázó, és általában a hegyi sportok kedvelője, művelője. Keveset enged látni magából. Látszólagos, megtévesztő nyitottsága ellenére zárkózott természet. Utóbbi tölem nem idegen, szintén zárkózott lévén (csak én emellett még látszólag sem vagyok nyitott).:) Érdekes volt megfigyelni példának okán, hogy bár néha árad belőle a szó (amit szerettem hallgatni, mert sok számomra ismeretlen, izgalmas dologról mesélt), mégis szinte mérnöki pontossággal marad a külső szférákban, nem lépve át, és nem hagyva átlépni a három (vagy inkább hat) lépés távolságot a kölcsönös érdeklődés áramlataiban. Ez mindaddig megnyugtatóan bizalomgerjesztő (számomra legalábbis), míg az ismeretlentől való tartózkodás oldódik. Ráadásul én is magas szinten művelem. :) Eddig hittem, ez a leghelyesebb út. De fel kellett ismernem: amint egy gondolatvilágba, világlátásba szeretnék bepillantást nyerni - vagy valaki más az enyémbe -, áthághatatlan vízzáró réteggént feszül két ember közé. Tükröt tartva elé, láttatta meg velem az Élet, meg kell tanulni felismerni e határokat minden ponton, és amikor eljön az idő, lebontani a falakat a szükséges helyeken és megfelelő mértékben. Fontos leckéje élettanulmányaimnak, amiért köszönet a Sorsnak. Mindazonáltal meglátni egyszerűbb volt, mint megtanulni, és kellő mértékkel alkalmazni...

Lépünk ki mesevárunk öleléséből, szemlélődünk, töltődünk, újulunk meg kicsit ebben a lélekűdítő mátrai mesevilágban! Megmutatom, hová tettünk kisebb-nagyobb, rövidebb-hosszabb, egyszeri vagy többszöri felfedező kiruccanásokat nyaralásunk alatt.

Mátrafüred - ajándék a léleknek:)

Mátrafüred a Mátra egyik picinyke elbűvölő gyöngyszeme. Semmi hivalkodás, semmi nagystílúság, villongás.

Legszebb természetes éke talán a kacér Bene-patak.

Megigéző szemfényvesztő. Néhol szeszélyes íveken vadul táncolva; gyakran hegyi kövek alkotta lépcsőkön bukdácsol, vagy megtévesztő hitelességgel átélve, zuhogó vízesés hangját képezi önnönmagából. Majd csalogató csobogással csábít hús vizébe felnőttet, gyermeket egyaránt, hogy az apró fehér habok közül kibukkanó, megcsillanó vagy vízfátyollal borított köveken légtornászi képességeit gyakorolja. Később szinte állóképet mímelve, itt-ott kiszélesedő pocsolyaként bujkálva téved erőtlen gyámoltalansággal ismét szemünk elé. Bámulatos, imádnivaló gyöngysorként csillan meg Füred nyakában.

Kövek a Bene szenvedélyes ölelésében

Nem véletlen ez a büszkén viselt sokszínűség - gazdag, színes múltját kívánja beszédesen sejtetni velünk. Érdemes mesére szomjas gyermekszívvel odakucorodni vénülő lábai elé, lelkünkben hallgatni csendes-bölcsen fontolgtató, máskor suttogó, olykor szenvedély tüzeiben izzó életmeséjére. Valaha élt benei lakosok hű szolgálatában állt ifjonti ereje.

Eredetét egy régi szép mondánk ismerteti meg velünk. A monda szerint Szent László csodatételének köszönhetően született meg a Szár-patak (ez volt régi neve). E kedves mondánkat - mely a Hármas-forrás fakasztásának történetét meséli el - érdemes felelevenítenünk. Aki még nem hallotta, csüccs ide mellém a nyirkos-hús kövekre, nyissa meg lélekkapuit! Hallgassuk csak, mit suttognak erről a mátrai kövek!

„Szent László éppen külellenség ellen készült vezetni győzedelmes seregét, midőn hírül veszi, hogy a kúnhadak ismét betörték országába s már is nem csupán Erdélyt, hanem a szomszédos magyar földet is ellepték rabló hadaik. Visszafordult azért, hogy Kopócs kúnvezért megtörje, s országából kiűzze. A kún sereg Fügeden alul táborozott. Szent László a Mátra-hegység alá, Bene vidékére vezette seregét. Az ég csatornai már jó ideje, hogy megtagadták a termékenyítő esőt; hosszas szárazság, aszály uralkodott. A cseplyés erdőségben, hol László hős magyarjaival tábort ütött, hiányzott az ivóvíz, s ha kutakat ástak is, vagy éppen nem találtak vizet, vagy pedig az annyira rossz és posványos volt, hogy a jó víz hiányában különféle ragályos betegségek kezdtek lábra kapni. Ezért aztán a király bevetette magát a hegyekbe, a magas bércek közé, ahol a szűk völgyek egyikében egy sziklához ért. Imára kulcsolta kezeit. Kisvártatva felkél, s kardját hüvelyéből kihúzza a sziklafalon három szúrást tesz. A szikla puha földként enged a kard hegyének, meghasad, s íme, csudálatos módon forrásvíz bugyog nagy erővel a nyílásokon.”

A hármas forrás életet, bő hozamot adott a Bene-pataknak, hogy hosszú időre ellássa a Mátra erdejét, s a környék lakóit.

Ha visszalopjuk magunkat a talán ma is e patak kövei között suhanó beneiek szellem-szárnyain a múlt fátyolos útvesztőibe, a 19. század elejéig a Bene-patakon posztóverő kalló-malmok és vízimalmok hosszú sorát látogathatjuk végig, valamint megleshetjük a híres benei posztó születését, virágkorát. A Kalló-völgy e tevékenység emlékét őrzi, ahol egyébként a térség első jelzett turistaútja húzódik, mely ma a Rákóczi-turistaút nevet viseli.

///Mielőtt továbblépnénk, egy kis szómagyarázat a néprajzi lexikon segítségével:

kallómalom/kalló: a gyapjuszövet anyagok nedves állapotban való mechanikai tömörítésére szolgáló, vízi energiával működő gép, amely a vízikerek forgó mozgását egy erős emelő, lendítő karokkal felszerelt tuskés főtengely segítségével súlyos ütőfejek ritmikus felemelésére, ill. leejtésére hasznosította. Az ütőfejek a nedves szövetet tartalmazó vályúba zuhantak.///

Az 1929-es Mátra útikalauz így ír a kallómalmokról:

„A külső nagy kereket hajtotta a felső zsilipről lezuhanó víz. A kerék tengelyébe erősített nagy, lapos fogak emelgettek két hatalmas fatuskó-kalapácsot, mindig felváltva. Ezek, mikor lezuhantak, az alattuk levő erős faszekrénybe helyezett juhszört szűrposztóvá verték. Ez volt a híres Abaposztó, amelyből csinálták a szűrszabók a szűrruhákat, a bekecseket és cifra szűrőket.”

(forrás: http://members.chello.hu/d.molnar1/eszaki-tajakon/irat/ESZAK_2009_05-9.pdf)

(Pápán még találkozhatunk egy egykori ferences posztóverő malom falainak romjaival, melyet a műemlékvédelem szárnyai alá vett, de az épület nincs meg.)

Ma már Füreden sincs évek óta nyoma a kenderfeldolgozás virágkorának. A fürediek feltételezett, remélt engedelmeivel megpróbálkozom némi hiánypótlással. A mai zűrzavar számomra nehezen viselhető uszálya, hogy elhanyagoljuk, veszni hagyjuk természeti, néprajzi kincseink egy részét. E helyütt szándékom szerint enyhe gyógyírként emléket állítok a híres benei posztó születésében segédkező posztóverő kallómalmok tiszteletére, ezzel talán megakadályozva, hogy néprajzi értékeink a múlt homályába burkolózva lépjek át a Nirvána küszöbét. Sejtelmünk sem lehet, milyen mértékű a pazarlás, hiszen olyan értékekről van szó, amelyek - nagy nyilvánosság híján - nem részesülhetnek érdemük szerinti gondozásban. Esetükben a nyilvánosság sorsdöntő szerepet játszik, hiánya okozhatja vesztüket.

Ez történt a mátrafüredi hagyományörző céllal felépített kallómalommal is, mely honi életútjának utolsó évei könnyfakasztóak. 1991-ben a Kalló-völgyben Molnár Gusztáv mátrafüredi vállalkozó felépítette egy XVI. századbeli kallómalom hiteles mását, mely napjaink egyetlen hazai posztóverő malma volt. A Kékes - Benevár turistautat választók találkozhattak vele egy évtizednyi időintervallumban.

Látogatóit alázattal fogadva visszavarázsolta őket a múltba, elmesélve, mi fán terem a 'kalló', bevezetve mestersége rejtelseibe. De túlmutatva önmagán, olyan felbecsülhetetlen néprajzi eszmei értéket nyújtott, amit nem volt kire örökölni hagynia, s Füred ma is szenved hiányától: vendégei érdekes ipar - és helytörténeti tájékoztatást kaptak a település múltjáról, a malom- és posztóipar évszázados történetéről. A piciny épület, mikrokörnyezetével együtt, egy néprajzilag hiteles, egykori porta hangulatát idézte meg, olyan, ma már alig ismert elemekkel, mint a fedeles és a tőkés kapu, vagy a korhű csapszék, ahol a turisták megkóstolhatták a mátrai borokat.

Mádi József képe /Google maps/

///A fedeles kapukról a későbbiekben még bővebben ejtek szót, mert Mátrafüred lakossága nem véletlenül híres hagyományörzéséről: utcáin sétálva - főleg az üdülőövezet utcáiban - ma is itt-ott ránk mosolyog egy-egy szép példány. Ott beszélek majd a tőkés kapukról is, amikkel ma már nem találkozhatunk.///

A XXI. század küszöbén a hűséges malomépület még rendíthetetlen kitartással állta a természet erőinek ostromát. Azonban állapota egyre romlott, tulajdonosa pedig képtelen volt önerőből finanszírozni a helyreállítását. Segítség nem ajánlkozott. Elkeseredett lépésre szánta el magát: hogy megmentse a pusztulástól. A 2000-es évek elején Németországba adta el a kis malmot, ahol 2007-ben tűz rongálta meg, de talán jelenleg is tovább őrzi múltunk egy morzsáját. Szégyenletes, hogy segítő kéz, vagy magyar vevő nem akadt, így nem maradhatott határainkon belül! Nem volt, aki felkarolja, majd nem volt, aki megvegye. Így becsüljük meg örökségünket....:(

Ám hogy ne végződjön magyar részről ennyire rosszul a füredi kalló malmocska története, vannak, akik harcba szállva az új, sötét erővel, megőrzik számunkra legalább a helyet, ahol vélhetően valaha egyik őse szolgálhatta a jó beneieket. A Carthographia térképsorozat Mátra-hegységet ábrázoló térképén még ma is fellelhető a hely megjelölése, ahol a régi malom épülete állt. Hálásan köszönjük a törődést!

Másfelől szomorú tény, hogy rajtuk kívül nincs, ki szívéen viselné az ügyet. A külhonba szakadt malmocska legalább egy emlékhelyet megérdemelne illetékesek részéről, ha megmentéséről már le is késtek.

Füreden vezetett át a „posztó út” a Balkánról Észak-Európa felé. Ennek az útnak köszönhetően népesedett be a környék letelepült, más nemzetbeli kereskedőkkel, így fejlődött például Gyöngyös és Pásztó vásárvárossá. Szinte magam előtt látom, ahogy a kereskedők megrakott szekerei elzötyögnek mellettünk.

Káprázatos sétát ajánlok, ha kedvet kaptál egy kis barangolásra. Hívnak a múlt szellemei, kalandozzunk egyet velük a megigéző benei erdőben!

Nagyon.... nagyon régről kell indulnunk, ha meg szeretnénk ismerni Mátrafüred lelkét, varázsát.

Üljünk be képzeletbeli időgépünkbe, szükségünk lesz rá, hogy megtanuljunk története által együtt lélegezni Mátránk világával. Három nevet kell feltétlenül megjegyeznünk a Mátra és Mátrafüred vonatkozásában is, akik segítségünkre szolgálnak egykori tevékenységükkel.

Dr. Bartalos Gyula, Kandra Kabos, Hanák Kolos. Utóbbiról majd mesélek kicsit hosszabban is, amikor annak helye, ideje eljön. Amiért Bartalos Gyula és Kandra Kabos nevét megjegyezni érdemes, az a tény, hogy nem csak a Mátra, de Füred történelmének megismeréséhez, kutatásához is sokat hozzatettek régészeti kutatásaik és a történetírás által.

Bartalos Gyula (1839-1923) bogyai hitoktató, történetíró, régész. Megbetegedvén az írásban talált enyhülést. Olaszországi kánonjogi tanulmányai után Markazon lelkész. Betegsége miatt ideiglenesen nyugalomba vonul, cikkeket közöl. Egerben kanonok. Értékes régiséggyűjteményét az egri Lyceumnak ajándékozza. A kaptárkövek (Eger környéke, Bükkalja) első alapos tudományos kutatója.

Kandra Kabos (1843-1905) mind a régészetben, mind a pogány magyar ősvallás kutatásában maradandót alkotott, ám nevét elsősorban egyháztörténeti munkái őrzik. Papi pályája kezdetén a mindennapi gondok szorításában sem adta fel kutatói hivatását, melyben része volt Foltin János plébánosnak, a kiváló régésznek, aki bevonta saját kutatásaiba. Később - már a Magyar Történelmi Társulat által is elismert régészként - kedvezőbb körülmények között

dolgozott az egri érseki székhelyen, mint káptalani jegyző; noha ekkor is ellátott például hitoktatói feladatokat, így sohasem szentelhetette életét kizárólag a kutatásnak. Ám hangyaszigalma, szívós kitartása sohasem hagyta el a termékeny szerzőt, amíg az állandó feszített munkában kimerült szervezetben időnek előtte kilobbant az élet. Bartalos Gyula barátja, pályatársa és oltártestvére. Az ősi magyar hitvilággal ismerkedhetünk meg ma is beszerezhető Magyar mitológia c. könyvéből. Széles körű kutató- és gyűjtőmunkája során a magyar mitológia alapjául a finn Kalevalát fogadta el, ám az ugor népek mondáinak részletes elemzésén túl figyelmet szentel a magyarság számára jelentős török hatásoknak is.

A mátrai élet kezdeteiről fogalmunk sem lehet. Annyit azonban napjainkra felfedett magából előttünk hazai hegyeink előljárója, hogy már a bronzkorban is otthont adott eleinknek.

A XIX. század végén dr. Bartalos Gyula volt a szerencsés, aki feltárta a Dobogó-hegyen egy bronzkori település nyomait.

Sokfelé találták bronzkori kohók nyomait, vagyis a Mátrában már az ősidőkben is foglalkoztak bányászattal.

Az avar-korban, a természet által felkínált lehetőségekkel élve, több helyen (Vaskapu, Várberc, Muzsla-tető) épült erődítmény.

Honfoglaló atyáink lába nyomát keressük, majd követjük.

Első dolgunk nem lehet más, mint a benei vár helyét, történetét felkutatni. Hiszen minden hajdani város szíve várában dobog. Mátrafüredtől mintegy 1 km-re bukkannak fel falainak maradványai egy dicső terhére büszke, észak-déli irányú, dél felé enyhén lejtő andezitbérc tetején, ~469 m tengerszint feletti magasságban. A Mátra déli lejtőinek egyik legjelentősebb középkori várához van szerencsénk. A várberc keleti lábánál a Csatorna-patak, nyugatinál a Somor-patak csörgedezik csintalan táncot járva, hogy a vártól délre Bene-patakká egyesítve erejüket, véget vetve a felhőtlen virgonckodásnak, komoly munkára fogja őket a déli lejtő.

Az ódon kövek között andalgunk. Múltba révedő, falakon pihenő tekintettel vársorsot próbálunk fejteni a kövek írta rejtélyből. Nem mindennapi idegenvezető, Bene vitéz szegődik mellénk, váratlanul felbukkanva a falak tetején. Biztató mosollyal kísért át a múlt kapuján. Ő kezdi a hajdanvolt események elbeszélését. Nagyapja (Edömér) nagy földet kapott egykor Árpád vezértől. Bene vitéz pogány módra hatalmas földvárat épített e földön, melyet szentként tisztelt. E szent földet Benevár-berc néven ismerték utódai. Nevét ajándékozza a várnak. Mindössze ez a szerény, rövidke név (Benevár), ami a várból fennmarad az utókornak örökségül.

Időzzünk el kicsit e névnél, melyet hagyatékul kapott, és századokig visel majd városkánk. Még nevének eredetéről is különböző állásfoglalások születtek. Olvassunk csak bele egy négy évvel ezelőtti dokumentumba, melynek legkevesebb köze van Benevárhoz (Beneváralja, Benepusztá, Bene) mégis a névrokonság kapcsán említést tesz a szerző az egykori Benéről:

„Ezt, a személynevekből keletkezett gyakorlatot nevezzük nominatívuszos helynévadásnak (...). Eredetét könnyen megfejtethetjük, hiszen a Benedek (vagy a régies latin Benedictus) becéző alakjáról van szó. (...) Pusztán Bene nevezetű helységet nem találunk nagy számban: Udvarhely megyében egyet a volt homoródi járásban, kevés és főleg szász lakossal. Létezett egy, a kőbányájáról híres Bene falu Bereg vármegye tiszaháti járásában. Ismert Csopak egyik területe, amely szintén a Bene nevet viseli, valamint Szikszó egyik helyneve is hasonlóan Bene. (...)

Bene váráról és a Bene patakon lévő kalló malmokról Kandra Kabos publikált értékes történeti mondákat. Kandra nem feltétlenül fogadta el, hogy a Bene a Benedek kicsinyítő képzős változata. Ő a Bene nevet a Benese, Bense, Benke, Benk, Bencse „ős személynevekkel egy hajtású”-nak érezte. Kandra Kabos felvetette Bene-vár urának lehetséges történelmi valóságát, és Benepusztá ismeretségéhez mérte:

„Vajjon ráakadunk-e mi is Bene sírjára, mint a pestmegyeiek azon Bene hősre, ki a X-ik század elején Zsolt alatt Olaszországban vitézkedett, ki lovával volt eltemetve sírruhája és köntöse Berengár fényes ezüst pénzeivel ősi szokás szerint volt ékesítve.”

„Az azonban nyilvánvaló, hogy egyik mondát vagy történetet sem igazán köthetjük Bene honfoglaló vitézéhez, viszont vizsgálándó, hogy a helynév mennyiben határozza meg a történeti tudatot és a távolabbi (lehetséges) honfoglaláskori kapcsolatokat.”

(Kürti László: Ladánybenei évszázadok

Ladánybenei önkormányzat - Ladánybene 2006.

Ladánybene történeti földrajza c. fejezet)

Bene vitéz daliás alakja oly váratlanul kezd fátyolosodni, majd távolodni, ahogy jött, végül örök homályba vész.

Sötét felhő kerekedik, a tatárok pusztító szelétől borzongunk meg. A tatárpusztítás elsősorban Heves megyét s a Mátra lakosságát sújtotta. De a lakosok szívóssága újra teremtett mindent, és az 1333-ból fennmaradt pápai tizedlerovások szerint az itteni községek már akkor elég virágzó állapotban voltak.

Nem maradunk sokáig vezető nélkül. Csobánka ispán, az Aba nemzetség szülötte érkezik, egy határozott, hetyke szellő fuvallat-paripáján. A tatárjárás kíméletlen halálra ítélte az egykori pogányvárat. Új idők új vára tárul egy intésére szemünk elé, immár kőből, és válik az Aba nemzetség székhelyévé.

Ferenc Tamás grafikája --- a kép webhelye: www.latvany-terkep.hu

Csobánka ispán emelt fővel, sugárzó szemekkel tekint az előttünk kirajzolódó, kettős szárazárokkaal övezett, bevehetetlenként magasodó, hosszúkas, ötszögletű kővárra. Várépítésnél az épület alakját a táj határozta meg. Ezt a hegyre épített várat meredek lejtők védik. A környéken szép számban előforduló gyűrűs várak egyik példánya, melyek jellemzője, hogy körkörösén elhelyezett házakból és falakból tevődik össze, s olyan helyen épült, ahol minden oldalról védeni lehet.

A sáncárcokon és várfalakon bekukucskálva azonban kedves, barátságos kép fogad: a nyugati falon hosszan elnyúló palotaszárny, északi oldalán egybeépülve egy vaskos öregtoronnyal. Utóbbi elhelyezése eltér a korabeli mintától, mivel az rendszerint a vár udvarán belül szabadon áll. Az öregtorony vagy lakótorony a középkori várak jellegzetes épülete, a vár legbelső magva, amit úgy építenek, hogy még akkor is védhető legyen, amikor a vár többi részét már elfoglalták. Francia eredetű, de nemzetközileg használt elnevezése a donjon (ejtsd: donzson). Több emeletes, vastag falú torony, a vár többi épületénél magasabb. Felsőbb szintjein valószínűleg megtalálnánk a vár urának lakóhelyét, az alsóbbakban raktárakat, éleltárakat. A

falazatban alul szűk szellőzőlyukak, csak a lakásul használható felsőbb emeletsorok rendelkeznek szélesebb ablakokkal.

A nyugati oldalon a várat övező fal egyben az ottani palotaépület fala. A palota két nagy részre tagolódik (ebből a nagyobbik rész belső terét egy boltív osztja ketté). A dísztermek és a lakóhelyiségek az ún. palotaszárnyban kapnak helyet. A dísztermeket reprezentációs céllal alakították ki, ezért gazdagon díszítették.

A várudvaron kisebb gazdasági épületek, kápolna, 3 kisebb fatorony. A benti idillt a vár bejáratánál még a külső erődítményeken kívül egy kaputorony is óvja.

Az északi és déli részeken az enyhe lejtés miatt könnyebb támadási felülettel rendelkező kúriát kettős sáncárok védelmezi. Keleten és nyugaton ellenben a meredek hegyoldal természetes védelemként szolgál, így csak egy sáncra volt szükség.

A várhoz a nyugati oldalon húzódó Somor-patak völgyéből vezet út, bejárata azonban a keleti falon fogad. A várfalak, a torony és palotaépület falai andezit törkövek, míg a torony és palotaépület bejáratai sárgás színű, faragható kövekből épültek. Láthatóan minden felhasznált építkezési anyagot közvetlen környezetükben szereztek be.

///Később megerősítést kaptam: ráérzésem a falakon belüli idillikus állapotokról, melyre a feltárás során készült várleírásból következtettem, nem megalapozatlan. Marosi Ernő munkájából válik egyértelművé, hogy Benevár valóban a castellumok (nemesi kúriák) sorát bővítette fénykorában:

„A kutatások során megkülönböztethetőkké, s a számos oklevél, valamint a régészeti kutatások adataival azonosíthatókká váltak a középkori castrumok (a jelentős várak) és a castellumok, rendszerint megerősített nemesi lakóhelyek (curia nobiles), udvarházak kategóriái. Ezeknek egy 13. századi példája, a birtokos Aba nembeli Csobánka ág 1301-es osztálylevelében részletesen leírt, az alapfalak régészeti feltárásával hitelesített, Mátrafüred határában lévő Benevár mintegy ironikus-szimbolikus jelentőséget is nyert. A magyar várkutatók 1989 óta „Castrum Bene” címmel rendezik konferenciáikat - s közleményeik címlapján az első kötettől kezdve ott díszleg Benevár perspektivikus rekonstrukciója: egy négyszögletes, sáncsal övezett védőfallal körülvett térség, bejárati kaputoronnyal, s a védett területen toronnyal és hozzá csatlakozó, hosszanti lakóépülettel. Az emblematicussá vált rekonstrukciós rajz elemei számos kis vár megismerhetővé váló részletein ismétlődnek.”

(Marosi Ernő: A középkori vártól a kastélyig /Korunk 2005. december/) ///

Használjuk ki a büszkeségtől eltelt várúr számvető szemlélődését, nézzünk még körbe lenyűgöző birtokán! (Az Anjou-kori jelentős település Kandra Kabos szerint feltehetően a Sástó, Köporos-tető, Benelapos közötti területen rendezkedett be.) A városka szíveként a vár szolgál, ő pulzál életet érhálózatába. Itt telepedtek le a vargák, kovácsok, kézművesek, tímárok, kerékgyártók. (Benelapson még ma is találkozhatunk épületek maradványaiból származó kövekkel.) Földművelésre alkalmas terület híján leginkább a kézműipar, malomipar virágzik. Messze földről érkeznek a búzával megrakott szekerek, s az abaposztó ellátja a fél ország szegénységét ruhával. Földművelésre befogható területet csak a Solymos felőli határon találunk. A Bene-Gyöngyös út mentén példának okáért hatalmas szőlőket látunk.

Vessünk futó pillantást a Bene-patak partjaira, számoljuk meg lopva, megvan-e a sokat emlegetett 13 malom a patak mentén! Mind egy szálíg szorgosan dolgozik! Az ifjanc Bene-patak - ekkor még ereje teljében - elbír könnyedén mind a 13-mal.

A büszke várúr szigorú atyai tekintettel méri végig uradalmát, Beneváralját/Benepusztát (becenevén Benét).

Két fia felnőttkorba lépése után köztük osztja fel birtokait: János kezére bízta Gyöngyöst, a gyöngyösi birtokrésszel, ő lakja fiaival Benevárat; Péter pedig a visontai birtokot felügyeli. János fiai révén (László mester, Dávid és Sámuel) kerül végveszélybe a gyöngyösi uradalmi rész, köztük Benevár. 1301-ben felosztják maguk között a vár épületeit, és közösen lakják. A külvárosi malomsorról (mely közben folyamatosan gyarapodik) mindhárman 4-4 malmot kapnak, köztük több saját névvel is büszkélkedhet. Dávid Csák Máténak hódol be, őt szolgálja, majd valószínűleg a rozgonyi csatában életét veszti. László Debrecen urának jobbágyaira támad, ezért III. Endre király fej- és jószágvesztésre ítéli, de az ítéletet nem hajtják végre, büntetlenül hal meg, várrészét Sámuel bitorolja. Károly Róbert azonban Sámuel javainak harmadát lefoglalja, a fennmaradó részt Sámuel fiainak hagyja. Valamivel később végleg menekülniük kell nagyapjuk örökségéből, miután Anjou Károly egyesíti az országot, és a családot minden vagyonától megfosztja.

Csobánka ispán szomorúan roskad egykori várának falaira, megfáradt karjait ölébe ejti. Alakja szertefoszlik. Sajnálom, hogy újra végig kellett követnie meséjének fonalán családjá romlásba dőlését, kisemmizését. Helyébe kisvártatva a főnemesi Szécsényi família ősenek egyik tagja lép, Szécsényi Tamás, erdélyi vajda, egyben szebeni ispán, aki Nógrád, Heves, Somogy vármegyében valamint Erdélyben hatalmas birtokokat szerzett a király hű szolgájaként. Amikor Károly Róbert legyőzi az oligarchákat és megkezd a rend újjászervezését, az ország egykori állapotának visszaállítást, a mellette hűséggel harcolókat, akik a nehéz időkben kiálltak mellette, megjutalmazza. Így kapja meg Szécsényi Tamás az erdélyi vajda címet, valamint a király adományaként 1327-ben hosszú időre kezébe a várat, amely immár jelentős értéket képvisel, fénykorát éli az uradalomhoz tartozó jobbágyfalvakkal és Gyöngyös mezővárosával. Szécsényi Tamás lovagvárához egykor több leányszöktetés mondája kapcsolódott. Ő hívta be Gyöngyös városába a ferenceseket, akik templomukat és kolostorukat a XIV. század végén a Báthory család jóvoltából építették fel.

Észrevétlen titokzatos bravúrral találjuk magunkat a XV. század első felében, ahol kíséző nélkül maradunk.

A malomsor csak most van igazán ereje teljében. A patak vizét szabályozták, malomcsatornát építettek, mely egészen Pálosvörösmartig húzódik. A malmok száma ekkorra már 20 fölé duzzad.

1411-től a két Szécsényi fiú (Kónya bán /Miklós/ és Mihály) közösen lakja a várat. Ettől kezdve Benevár sűrűn cserél gazdát. Előbb a Kónya fiaké lesz, akik szintén testvériesen megosztoznak.

1424-ben már Zsigmond király elkobzott tulajdona (előző tulajdonosát száműzette, vagyonát elkobozta szégyentelen házasságtörő cselekedetei és hamis pénzverés címen).

1425-ben a benei vár élén Pohárnok István áll.

Berzeviczei Pohárnok István a 15. század elején ismert személy, aki Zsigmond király mellett, mint pohárnok szolgál. 1426-ban azonban már a király egyik vezéréként említik a források, a husziták elleni harcokban a király kitűnt vitéz társa, majd főajtonálló, egyúttal a királyné udvarmestere. 1438-tól a jászok főkapitánya, 1443-1444-ben hevesi főispán.

Mátyás király uralkodásának elején (1462 után) a jászok és kunok kapitányaként hal meg.

1430-ban Bene várát Zsigmond Borbála királynénak, majd 1438-ban Albert király a Rozgonyiaknak adományozza.

A vár pusztulására kétféle verzió létezik. Az egyik szerint Zsigmond romboltatja le a stratégiai jelentéktelen helyen fekvő erősséget. A másik feltevés szerint talán a husziták semmisítik meg.

Amit biztosan lehet tudni, hogy 1497-ben már elhagyott várhelyként (romként) a Kanizsai család birtoka. Csobánka comes nem sejthette, míg élt: Bene a XV. században követi régi jó urát a szellemvilágba. Pusztasír öleli keblére, vonja le a hegy mélyébe...

A XIX. század közepén azért kukkantsunk vissza szemernyit a patakra. 17 kalló, 26 vízimalom, de a hős Bene-patak állja a sarat. Bírná ő még tovább, azonban az emberi „fejlődés” átgázol saját nagy gonddal létrehozott teremtményein. Az új világ erői kíméletlen elszánt-sággal, feltartóztatlanul törnek utat maguknak, eltiporva minden elődjüket. A rohamosan fejlődő gyárilpar fennhéjázva szorítja háttérbe a csapókat, lehetetleníti el a molnárokat. Sorsuk megpecsételődik, mesterségük leáldozóban. A győzelmes hőskor után Bene a század második felére haldoklik, végül teljesen elnéptelenedik.

Kandra Kabos azonban nem mondott le Bene feltámadásáról. Szavait idézve:

„Csak a Sodomák maradnak örökre eltemetve, és nem azon helyek, amelyek önhibájukon kívül lettek Pompejivé. Ezek fölött a föltámadás ezer jó füve teremnek, melyek még a fáradt kedélyre és megrongált egészségre is ápolóan hatnak.

És ilyen Bene, mely, ha megszűnt váralja, kalló- és malomszer lenni, de helyzete és fekvésénél fogva arra van hivatva, hogy az Alföldnek Füredje, vagy miként már el is van nevezve: Mátrafüred legyen”.

A jóslat testet öltött.

Egykori szívét megtestesítő várának romjait, nevét őrizzük ma is hűséggel.

Nem meglepő módon főként a palotarész falainak maradványait kaptuk örökölni, és itt-ott a várfal nyomait fedezhetjük fel. Igaz, ahhoz, hogy mi is élvezhessünk belőle öklömnyi múltbéli hangulatot, némi helyreállító munkát igényelt az 1980-as években: ekkor tárták fel és erősítették meg alapjait. Gyöngyös városa 1982-ben, idegenforgalmi szándéktól vezérelten, szorgalmazni kezdte a romok régészeti feltárását, helyreállítását, amelyhez anyagi támogatást is nyújtott. A munkálatok 1989-ig tartottak. A régészeti feltárások előtt csak egy helyen volt felfedezhető falmaradvány, másutt vastag kőomlás, erdő és bozót húzott halotti leplet a romokra. Élesen kirajzolódtak viszont a védősáncok, sáncárcok körvonalai. A feltárás során a várban egy egykori tűzvész nyomaira bukkantak, amit a vörösre égett padlókő és elszenesedett fadarabok tanúsítottak. A vár szabálytalan ötszög alakú területét magas kőfal övezte, maradványa az északi oldalon végig felszínre került. A bejáratnál feltártak egy sziklába vágott gödröt, amely farkasveremként szolgálhatott, felette egy kaputorony is épült. A nyugati oldalon előkerült épület középső részén lehetett az egykori nagyterem. Feltártak egy, a vár északnyugati sarkában lévő, a palotához közvetlenül csatlakozó, kőből épült tornyot. Nem találták meg az oklevél említette fatornyokat. A további terek, így a fiúk közös tulajdonában lévő kápolna helye egyelőre ismeretlen, talán az északnyugati oldalon elhelyezkedő lakóépület emeletén lehetett, esetleg magában a saroktoronyban.

A sáncoktól délre mészégető kemence nyomai tűntek elő, ehhez azonban a nyers mészkövet távolabbi vidékekről kellett szállítani.

Az ásatások során elsősorban cserépedények darabjai kerültek elő, ezek főként a 13-14. századra jellemző, fehér anyagú, csigavonalas díszítésű fazekak lehettek. Előkerültek vastárgyak, szegek, nyílhegyek, patkók és csikózablák töredékei. A legkülönösebb lelet talán egy kb. 13. század eleji, Szíriában készült pohár töredéke, arannyal szegélyezett, sötétkék üvegből, melyet arab írással díszítettek. Hazánkba valószínűleg II. András keresztes háborúi kapcsán jutott el.

Bene vára tehát egy olyan kisméretű nemesi magánvár volt, amely a Csobánkák uradalom-építő és -szervező tevékenységének köszönhetőe létrejöttét, a Mátra egyik legszebb pontján.

A XIX. század végén a Mátra Egylet - Hanák Kolos magyar királyi kúriai bírósági vezetőjével - elindította a Mátra turisztikai feltárását. Az 1887-ben általa alapított Mátra Egylet az ország első turistaegylete volt. Egy évvel később már megjelenteti a Mátra Kalauz c. főművét, a hegység első útikalauzát. Megérdemel egy tisztes megemlékezést, hiszen a Mátráért tevékenykedők legjelentősebb alakja. A Mátra feltárásában egyedülálló alkotást tudhat magáénak. Jogász majd táblabíró - a mátrai turizmus előfutáraként említhető. Írásaival népszerűsítette a honpolgárok előtt akkoriban még ismeretlen büszkeségünket, akik számára izgalmasabb úticélt jelentettek a Tátra égbetörő csúcsai. Benéről így írt az 1909. évi gyöngyösi kalendáriumban: „...akárki volt hajdani ura, amidőn először szétnézett, bizonyára azt mondta meglepetten, hogy ‘bene’”. Neki köszönhető, hogy út épült Benére, hogy van Mátra Múzeumunk, hogy létrejöttek az első jelzett turistautak a hegységben. Legelső ezek közül a már említett Kalló-völgybéli, amely 1976 óta a Rákóczi-turistaút nevet viseli. Szintén az ő érdeme, hogy feltárással került az Ágasvár alatti labirintus jellegű, az őt alkotó kőzetek és tekintélyes mérete miatt európai ritkaságnak számító Csörgő-lyuk barlang.

Nos... talán már érzed, mi következik. Ismét egy szívdobogtató, szeretnivaló különlegességbe botlottunk, ami mellett nem mehetünk el egy hódolatteljes megemlékezés nélkül. Átfogó, részletes leírást nem egykönnyen találunk róla, de ha fellapozod a barlangászok beszámolóit, barlangkutatók munkáit, földtörténeti munkákat, Földrajzi Értesítő /folyóirat/ néhány számát, alaposabban is megismerheted.

Hadd meséljek kicsit erről a régiók által tisztelettel övezett természeti kincsünkről is! /Szinonimái: Ágasvári-barlang, Ágasvári-csörgő-lyuk, Ágasvári trachit-barlang, Csengő-lyuk, Csergő-lyuk, Csörgőlyuk-barlang, Mátrai Csörgő-lyuk, Remete-barlang/.

A barlang a Nyugati-Mátrában, Mátraszentimre határában, az Ágasvár-hegy déli lábánál található. Egyetlen bejárata vasrácsos ajtóval van zárva (kulcsát a Mátrai Tájvédelmi Körzet irodájában lehet igényelni - nem akárkinek (!:)). Ismertségének kezdete a múlt homályába vész, mely időkről csak töredékesen ismert legendák szólnak. Sok érdekes monda fűződik a barlanghoz. A környéken tudni vélik, hogy az ágasvári erődítmény kazamatája a barlang - aztán, hogy Vidróczi Márton, a hírhedt mátrai betyár a barlang forrásánál itatta lovát, és a barlangi tóra még csónakot is ácsoltatott. Néhányan messzi földről felkeresték, mert az a hír járta, hogy benne arany és ezüst kincseket rejtettek el. Fáy András vígjátékának, a „Kincs-keresőknek” szintén itt van a színtere. Az viszont bizonyos, hogy az 1900-as évek elején Némethi Kálmán (író, nyelvész, a magyarok eredetének egyik kutatója) személyében még remetéje is volt a barlangnak.

Az első tudományos expedíciót 1869-ben Szabó József geológus vezette az akkor kb. 130 m hosszúságú barlangba.

Keletkezése a hegységképző mozgásoktól független (atektonikus) hasadékbarmag: a lejtőn mozgó nagyméretű vulkanikus tufa kőzetdarabokban, a földkéreg elmozdulása következtében alakult ki. A Csörgő-lyuk a hasonló módon született barlangok feltorlódással keletkezett

típusának mintapéldánya. A hegy a mai napig formálgatja. A kőtömbök közti barlangjáratok mérete a folyamatos csúszás miatt napjainkban is gyakran változik.

Járatai nagyon szűkek, ún. kúszójáratok, melyek három termet kötnek össze. A barlang mélyén húzódik meg egy 8 méteres élhosszúságú „Szuper-kocka” elnevezésű, kockára hasonlító kőképződmény, amely némelyek szerint anomáliákat okoz a barlangban. Azt állítják, tengelye körül már többször elmozdult. Az elektromos berendezésekkel is furcsa dolgok történnek, ami felkeltette a parajelenségekkel foglalkozók érdeklődését. A barlang bonyolult labirintusa több teremből és számos hosszabb-rövidebb folyosóból, valamint aknajáratból áll. A bejárást nehezíti a szerteágazó járatok szövevénye, a folyosók és aknák egy részének igen szűk volta, emellett némely szűk tetejű akna lefelé hirtelen kitágul, több helyen pedig omlásveszély fenyeget. A barlangot ásványi képződmények nem díszítik. A falakat, mennyezetet a világosszürke, szemcsés, néhol mállékony tufatömbök alkotják. Különösen látványos, névvel is illetett kőtömb a Nagy-teremben a szép formájú „Hajó orra”. A mélyzónában található az állandó vizű Vidróczki-forrás és egy időszakos tó a Denevér-teremben. A Vidróczki-forrás időszakos tava táplálja a Barlang alatt csordogáló, hideg vizű Vándor-forrást. A Meglepetés-terem falának néhány részéből állandóan erős vízcsobogás hangja hallatszik, de a vizet még nem sikerült elérni, meglátni. Vízfestéssel kimutatták a barlangi Vidróczki-forrás összefüggését a felszíni Vándor-forrással. A festett víz 7 óra alatt tette meg a 8 m szintkülönbségű, 130 m-es utat a két forrás között.

A barlangban idáig 18 fajhoz tartozó állatok sokaságát sikerült meghatározni, melyek közül feltűnő a lepkék gyakorisága, és különösen az Elveszett-ágban kis patkósdenevérek több száz egyedet számláló áttelelő kolóniája.

Ma kiemelten védett barlang, s talán legféltettebb, legdrágább kincse az a 13 denevérfaj, amelyeknek otthont ad. Labirintus jellege miatt zárták le. Jobb így (az ember veszélyes faj...).

Egy különleges élmény - kis segítséggel nézzünk be ebbe a hét lakat alatt őrzött elvarázsolt világba!

Kattints csak ide!:) --> --> --> Ízelítő túra a Csörgő-lyukban

Nos, a Mátra eme felbecsülhetetlen kincse Hanák Kolos révén került a kezünkbe. Becsüljük meg, vigyázzuk, óvjuk!

Olvassunk bele kicsit a 'matrainfo.hu' segítségével az 1897-ben megjelent Mátrai kalauz könyvébe, nézzük, mit ír Mátrafüredről, izgalmas adalékokat kapunk a korabeli Benéről:

„Gyöngyösről a városház előtti térről naponta négyszer omnibusz közlekedik, egy menet 25 kr.... Nagy fejlődésre képes, de már ma is virágzó és keresett üdülő és nyaralótelep, mire védett s a fővároshoz közel eső fekvésénél, pormentes enyhe, de mégis hegyi levegőjénél és kitűnő vizénél fogva kiválólág hivatott. Mint klimatikus hely, tüdő-, szív-, belső szervi, hurutos bajoknál, kiválólág pedig az idegrendszer bajaiban és gyermekeknél van javallva s a benei levegő hatásáról már meseszámba menő hírek vannak forgalomban. A levegőt kiegészíti Kovács Gyula kádfürdője, tovább a Mátra Egyletnek 100 négyzetméteres hidegvíz uszodája, melynek kényelmessé tételére az Egylet nem kíméli a költséget, s melynek 17-24 °C meleg villamos hegyi vize hirtelen megszokottá, közkedveltségűvé vált.”

(Hanák Kolos: Mátrai kalauz, 1897.)

(<http://www.matrainfo.hu/anno.php#kekesteto>)

A Mátra Egylet rendkívül aktív munkájának köszönhetően lendült fel ismét Bene élete, a turistalétesítmények kiépítésével. A Kékes - Galya-tető közötti térségben új menedékházak, kilátók, pihenőhelyek épültek, a völgyekben forrásfoglalások vették kezdetüket. 1908-ban a parádi kocsit, majd 1926-ban a Mátravasút átadása a személyi forgalomnak tovább lendített a turistamozgalmon, a település fejlődésén.

Hosszú ideig Mátrafüred nevében hordozta emlékét a sokat megélt várnak. Jelenlegi elnevezését 1893-ban kapta, Ótátrafüred mintájára. Első fürdője már ebben az évben működött. Tíz év elteltével megjelennek az első szállodák, ennek köszönhetően kezd ismét életre kelni, újjászületni, teljesen más élettervvel. 1908-ban megépül a Gyöngyös - Parád kocsit. Vendéglő, szálloda (a mai Benevár étterem helyén), teniszpálya, uszoda nő ki gombamódra az ősi földön. A letelepülni kívánók kedvéért új parcellaterv készült, kedvező örökbérleti feltételekkel. A szállodák mellett mind több villa épül, mígnem a település - bizonyára sokak hálájától kísérve - lassacskán üdülőövezetté alakul. Az első komolyabb fejlesztést Puky Árpád polgármester szorgalmazta, aki Warga László műszaki főtanácsossal elkészíttette a település rendezési tervét: ekkor alakult ki Mátrafüred mai arculata. Füredet a trianoni békeszerződés után fedezték fel az üdülők. Az 1920-as évek végére számos villa épült. Ekkoriban kezdték el a Füred határában elterülő Sás-tó rendbetételét is.

De hová tűnt a sokat emlegetett első fürdő? A kérdés kíváncsian szövi bennem jelenleg is egy végpontú fonálát.

A turizmus fejlődését csak a világháború szakította meg.

1949-re befejeződött az államosítás, minden állami tulajdonba került. (Szerény véleményem szerint ez indíthatta el, nevelhetett rá arra a ma is jelenlévő, erősen belénk ivódott szemléletre, hogy nem tartozunk semmiért felelősséggel: „állam bácsi” keze rajta, majd ő felügyeli, vigyáz rá, rendbe hozza. Mára ez odáig fajult (egyéb hatásoknak köszönhetően is), hogy ad absurdum nem vigyázunk értékeinkre, kincseinkre; ha megrongálódnak, tönkremennek a szemünk előtt, nem érezzük a magunk felelősségét, hogy rendbe kell tenni, mert a miénk, rajtunk áll a megőrzése. Pedig ma már nem honatyáink fogják rendbe tenni, amit tönkreteszünk, elhanyagolunk. Közös felelősséggé vált, mégsem tudunk visszanevelődni a jó irányba.) Az államosítással párhuzamosan újabb turistaházak létesültek, 1961-ben Sástó is bekapcsolódott az üdülőhelyek sorába. A Mátra lakói mindinkább az idegenforgalomból éltek. Az 1970-es évektől azonban hanyatlani kezdtek a turizmust kiszolgáló létesítmények, mert a természetjárás helyébe a „telek”, a hétvégi ház lépett. Az évtized végére már a turistajelzések is elhanyagolt állapotban voltak.

1990 után fokozatosan újra fellendült az idegenforgalom. A leromlott állapotú üdülőket - nagyrészt szállodává alakítva - felújították új tulajdonosaik. Az utóbbi években történtek lépések a téli sport-lehetőségek bővítésére, köztük a Kékes síparadicsommá való alakítására, ami hatással lehet Füred életére, idegenforgalmára, lévén, közeli szomszédoknak tekinthető. E téren azonban újabb kerékkötő, hogy napjaink telei kevés havat hoznak, alig van vastag, tartós hótakarós évünk. Ez a szomorú tény csak visszafogott fejlesztésekre ösztönzi a környék fenntartóit, beruházóit. Bizonyos szempontból nem nagy baj, mert a rohamos fejlődésnek mindig a természet a nagy vesztese, és látva látjuk, miként válik áldozatunkká. De a környékbeli lakosság megélhetése fontos tényező: ésszerű, környezetbarát fejlesztéseket szükségszerű lenne szorgalmazni az ő érdekükben.

Nem mindennapi vezetőink segítségével bepillantást nyertünk Füred sorstörténetébe, felvázoltuk múltját, elérkeztünk a mába. Élettörténete puzzle-darabkái alapján kezdjük érteni szellemiségét. E tudással felvértezve bátrabban vághatunk neki bolyongásainknak a mai településen. A múlt ismerete szolgál biztos alapul, amikor megízleljük a jelen gyümölcseinek sajátos zamatát. Szívesen osztom meg Veled eddig felfedezett szirmait. Van kedved elkísérni jelenbéli sétámon is? Indulhatunk? Kövessenek minket puha léptekkel, óvó tekintettel a múlt kedves, ismerős árnyai!

Mátrafüred - Mátraházával a nyakában - különleges szerepet tölt be. A Mátra hosszan magasba nyúló, gótikus boltívű 'főbejáratát' -t alkotják. (((Érdekes, hogy Gyöngyöst ugyanúgy emlegetik a Mátra 'kapujá'-nak. Némi ráció van benne, bár... ha már... akkor Gyöngyös-olymos jobban kiérdemelné. Magam részéről más kompromisszumot javasolnék: Gyöngyös és 'Solymos kertkapu' - nem ám akármilyen: lugasként köti össze Gyöngyöst a Mátrával. Füred-Mátraháza: főbejárat.))) Főbejárat szerepüknek köszönhetően turistaútvonalak szövevényes hálózata fut bennük össze.

Füred fekvése ugyancsak magával ragadó: 350 méter magasan, a Dobogó-hegy - Pipis-hegy - Kőporos-tető - Muzsla-tető közötti völgykatlanban, patak völgyek találkozásánál, a Központi-Mátra gerinceit alkotó Kékes délnyugati lábánál bújik meg, s kacsingat huncutul. (Annyira jól rejtőzik, hogy például a sástói kilátóból hiába keressük.)

Javaslom, mindenekeelőtt tekintsük át Füredet egy műholdkép segítségével. Azért szeretem ezt a madártávlatot, mert átfogó összképet ad, megismered a környezetét: látod a zöldövezeteket, a szántókat, a házsorokat, tömböket. A műholdkép élethűbb a térképnél. Olyan globális kép áll össze a fejedben, ami, ha kellően szenzitív vagy, konkrét benső érzeteket kapcsol össze a látottakkal: ráhangolódás közben lassan felszabadulnak a belső energiák, és megnyílik a benső szemed, a mindenlátó szem. (Ha megfigyeled, hogyan írok Füredről és környékéről, az általuk ajándékozott élményekről, láthatod, mit jelent, amikor valakit a mindenlátó szeme segít látni, érezni, megélni. Talán azt is megérted, miért szerettem bele Mátrafüredbe.) A lenti kép túl kicsinyített (be kellett férnie a lapszélesség keretei közé), de egy kellően kinagyított, éles műholdkép esetében a házak körvonalát is látjuk, ami külön élményt jelent (ez most nem ilyen sajnos, nagyítva sem kellő élességű, de ennél pontosabbat nem találtam Füredről). Ugye te is látod, ami engem a kezdet kezdetén lenyűgözött: Mátrafüred szívében ott dobog az erdő!!! Ez a lelke - erős lélek. Emellett szinte minden oldalról erdő határolja. Cseppet sem csodálkozhatunk, amikor az Alsó-Mátra klimatikus üdülőhelyeként emlegetik.

A nyugati oldala, az erdőben hosszan kígyózó rész egyértelműen üdülőövezet, melynek két legfőbb, leghosszabb utcája az Üdülősor és a Hegyalja utca. Dél-keleti farkincája - Pálos-vörösmart és Abasár felé - egy nagyobb lakóövezet, de szintén itt találjuk az erdészeti szak-középiskolát, a városszélen. Valamint van a központi terület - fekvését tekintve nem épp központba esik - az infrastruktúrával. Északi oldalon azért még van némi terjeszkedés, szintén üdülőövezet, aminek legkijebb eső pontja az erdő közepére felnyújtózva, kissé magányosan elkülönülve az akadémiai üdülő. Az Akadémia utca vezet minket a remeteként rejtőzködő, kisbirtoknyi területen magát meghúzó üdülőhöz.

A 24-es út átszeli Füredet, egy nagy balkanyarral megkerülve dobogó szívét, majd kanyarogva kúszik tovább Sástó felé, aminek legközelebbi csücske a kép tetején már látszik.

<http://www.belfoldiutazas.hu/magyar/terkep/matrafured>

Szálljunk le madártávlatunkból a 24-es útra, onnan közelítsünk gyöngyösi oldalán a Mátra-alja nyugalomszigetéhez.

Még mielőtt kíváncsi nózinkat bedugnánk Füredre, érdemes megállni a solymosi elágazástól nem messze. Olyasmit találunk itt, ami észrevétlenül segít át minket majd a Mátra szellemébe. Lépteinket lassítva, sétáljunk közelebb hozzá, majd köszöntsük őt megilletőn. Nem máshoz van szerencsénk, mint egy gejzír szülte Bába-kőhöz. Neve sem más: Bábakő. Amiért szívembe öleltem, a sajátos légköre. Ahogy közelítesz hozzá, mintha egy másik világba lépnél be. A gejzír e káprázatos gyermeke egymaga testesít meg természeti kincset, kulturális, szakrális örökséget számunkra. Telepedjünk le megnyugvást hozó lábai elé, és elmesélem, miért.

Az utóvulkáni tevékenységnek köszönhetően a Mátra peremterületein forró gázok és gőzök valamint gejzírek, hévforrások törtek felszínre. A gejzírek kavasavtartalmú meleg vizének hatására néhol egészen új kőzetfajta, a gejzirit vagy hidrokvarcit keletkezett. A felgyülemlett gejzirit helyenként valóságos kis kúp alakú hegyeket, gejzirkúpokat formált. Gyöngyössolymostól északra, a Monostor-völgy hegyfalain is megismerkedhetünk közülük néhányal (Asztag-kő, Üstök-kő stb.).

A Bába-kő (Bába, Babba, Babba Mária, Boldogasszony) általános jelentéstartalmában egy szakrális hely, az ősi istenanya a Boldogasszony régi kultikus helye. Hogy ettől-e vagy sem (örizhetik régi korok szellemiségének kisugárzását ezek a hallgatag kúpok), de izgalmas megfigyelésem, hogy számomra közelükben az atmoszféra sejtelmes, mégis nyugalommal telítő.

Tényleg... Te szoktál magadhoz venni, s hazavinni néhány követ azon helyekről, amerre jársz? Én egy ideje mindig, ha tehetem - ahogy a Mátrában meglátogatott helyekről is. Úgy vélik - érzésem szerint helyesen -, hogy a kövek magukba zárják, s őrzik a hely szellemét. A Balaton és a Mátra néhány szirmocskájának szelleme immár szerény hajlékom becses vendége.)

A gyöngyössolymosi útélágazástól kb. 150 méternyire már messziről látható, két vízmosás között fákkal, bokrokkal benőtt parlagterületen a kb. 5 méter magas sziklatömb. Hivatalosan Solymoshoz tartozik. Több monda lengi körül e titokzatos képződményeket. A Bábakő különös tulajdonsága, hogy letöredezett darabjai összeütve szikráznak. A Tihanyi-félszigeten nagy számban látható gejzirkúpok nevezetes rokonai a solymosi kúpoknak. (Ugye, hogy ismét egy párhuzam? Pedig most nem én kerestem, adta magát: Balaton és Mátra kézen fogva);)

Körülötte termőföld, apró kavics is csak elvétele, a fák között eldugva pedig ott ez a bújócskát játszó tömb... A mondák kialakulásában közrejátszott, hogy aktív korában a feltörő forró víz ként tartalmazott, a kénes gőz pedig valóban „ördögivé” varázsolhatta a környéket.

Bába-kő (Boszorkánykő) a legmagasabb (központi) kő egyik neve. Anyaga szikrát szóró gejzirit. Találón alkalmazkodik ragadványnevéhez. Mintha csak azt mondaná: „Ha nektek ez kell... nesztek, boszorkányság!”

Az első igen rövid leírás szerint a Mátra szelleme itt kergette a vasorrú bábát, és egy nagy sziklát dobott utána.

A másik történet beszédesebb - eszerint Szt. István idején a pogányok még próbálták tartani magukat a keresztény tanokkal szemben. Ezen a helyen épült akkoriban egy templom, aminek már csak a kereszt hiányzott a tetejéről. Az éj leple alatt Ármány, a gonosz szellem megpróbálta egy sziklával összetörni, de az kiesett a kezéből, és ő maga maradt alatta - ezzel győzedelmeskedett a kereszténység a pogányság felett.

Egy monda szerint őseink áldozati bemutató helye volt, majd a boszorkányperek idején boszorkányság vádjával üldözött asszonyok égető helyeként használták, ezért „becézik” „Boszorkánykő”-nek.:) A „hosszúnyelvű” asszonyokat tréfásan ma is így figyelmeztetik: „Vigyázz, mert a Bába-kőhöz visznek!”

A néphit szerint, ha ide kijössz egyedül, és meggyújtasz három gyertyát, minden feltett kérdésedre választ kapsz.

Töltekezzünk bűvkörében! Rejtsük vigyázva lelkünk ékszerdobozába, mert ő segíthet ráhangolódni a Mátra szellemiségére. Végül barátságosan megnyitja előttünk e bűvös csodavilág kapuit! Merészkedjünk át ezen a kettős kapun:

Wolf Panni képe www.idokep.hu

Most már bátran léphetjük át Füred határát.

Nem véletlen emlegettem a múlt árnyait, játszadózom a gondolattal, miszerint ők kalauzolnak az általuk jól ismert világban. Aki Gyöngyös felől közelít, a Mátrafüred kezdetét hirdető táblát követően a főút bal oldalán a temetőt pillantja meg. Szinte az erdőben megbújva. Engem kezdetben meglepett a felismerés, hogy ezzel néztem szembe legelsőként Mátrafüredből. (Nem is értem, hogy a Bábakőnél tett látogatás után miért?:)) Tény, általában a temető egy település valamely végében foglal helyet. Miért ne lehetne ezen a végén, ami az érkezési irányt tekintve nekem inkább eleje, mint vége?

Ám ha alaposabban fontolóra veszem a várostervező Warga László munkáját, nekem lennének érzelmi indokaim e döntésre. Őt nyilván nem érzelmei felügyelték a tervek megalkotásakor.:) Valószínűleg azért e választás, mert Fürednek ez az egyetlen olyan városszéli szöglete, ami könnyen megközelíthető a főút mellett, de mindezekkel együtt a templomhoz is viszonylag közel van. Azért nem kíméllek meg érzelmi indokaim ecsetelésétől, csak előbb udvariasan kerestem egy lehetséges reális magyarázatot.

Nos, tegyük fel, a hegy szülötte vagyok, a Mátra gyermekeként láttam napvilágot. A hegy az életem, az otthonom. Minden igaz ember védelmezi, óvja szűkebb s tágabb hazáját. A hegy gyermekei (mint mindenki) igaz embernek születnek, csak ők e tisztaságukat többségükben meg is őrzik. A zűrzavaros világ hamis hangjai, szennyel termékenyített, romlást hozó művirágai csak szűrtén jutnak el hozzájuk. Ők hiteles hangszerekkel hiteles hangokat szólatatnak meg, virágaik tiszta forrásból tápláltak, hosszú életűek. Hegyi ember hegyi embertől nem félti otthonát. A hegy szülöttei hegy-testvérek, egy a gondolatuk, egy ritmusra ver, egy dalt zeng a szívük, nem ártanak sem szülőjüknek, sem testvéreiknek. A hegyen kívüli világ romlott gyermekeitől azonban van mit megóvniuk...

Ezt a védőszent szerepet töltheti be a síkság felől érkező hatásokkal szemben a múlt temetőlakó szellemcserege. Bevezetik világukba, vagy kirekesztik - érdemük szerint - a különböző szándéktól vezérelt betévedő vándorokat, idegeneket. ((Az élők sem tesznek másként.))

...Csak egy kósza gondolat a városhatáron vendégeket köszöntő temetőről...

A főút jobb oldalán, valamint a temetőt követően a bal oldalon is, hosszan erdő magasodik. Jobbról keskeny sávban, szinte védővonalat alkotva a 24-es út és a lakóövezet között, mögötte a kisvasút sínjárja. Bal oldalon azonban tömöttebb foltot képez (tudod... a dobogó szív...), ami a település központjáig lényegében nem változik.

A következő, ami kisvártatva balról szerényen üdvözlő, a három oldalról fák füzérével védelmezett, meghitt nyugalmat sugárzó, egyhajós templomocskája, a középkori alapokra épült - ezzel megőrizve a hely szentségét - Szent János kápolna.

A középkorban, a várral nagyjából egy időben, épült e helyütt a Pálos kolostor. Szerzeteseinek nagy területeket adományoztak.

Valójában a kápolna már Füred központi nagy parkjában álldogál csendesen, de ez a parkrészt inkább parkerdő jellegű, az erdő sűrűje itt már kicsit beljebb hátrál, fejet hajtva alázattal a kis kápolna előtt. Ennek a templomnak is van két érdekes sajátossága. Bejárata, homlokzata nem a főútra néz, ahogy várnánk, hanem a park, az erdő felé. A főútnak hátat fordítva tiszteleg a természet előtt, kis tornyocskája megbújik a fák között.

(Kápolnáról készült kép: <http://wiki.utikonyvem.hu> oldalról, a feszület saját fotó)

Magával ragadó látvány természet és templom e kölcsönös tiszteleten alapuló kapcsolata. Sétáljunk közelebb a kápolnához a külön e célra épített, hangulatos utacskán. A bejárattal szemben egy szolidaritásban méltóságteljes feszület - a másik egyedi jelleg.

A templomból kilépők itt nem feledhetik első lélegzetvételükkel az alázatot, szemüket önkéntelenül magához vonzza a kereszt, Jézus szenvedő tekintete.

A templom körül elhelyezett padokon időnként ücsörgő, beszélgető, elmélkedő, hovatovább: kötögető idősök keresnek menedéket e hely oltalmában. A parkban a feszület és a bejárat között elsétálva megérintett a szentség szelleme. Benső főhajtással adóztam Jézus emlékének. Úgy hiszem, érző ember - legyen hívó vagy nem hívó - nem tud átsuhanni megérintettség nélkül ezen az úton.

Mint említettem, a középkortól kezdve állt e helyen templom, többször is átépítették. A kis fogadalmi templom a lakosok hálájának jeléül épült 1767-ben, barokk stíluselemekkel, amiért az 1713-as pestisjárvány elkerülte Benét. Ekkor határozott úgy Gyöngyös város szenátusa, hogy a pálosok hajdani kápolnájában Keresztelő Szt. János napján hálaadó szentmisét és búcsút tartsanak. E szép hagyomány a XIX. század végére múltba veszett. A feszület később - 1833-ban - került a bejárat elé. A Bene Egyletnek köszönhetően minden június végén újra megrendezik Keresztelő Szent János tiszteletére az egykori Benei Búcsút. Szentmisével, körmenettel emlékeznek a szentre, majd elzarándokolnak délutáni litániára a Máriácskához. Reményem abban, hogy napjainkban sem hagytak fel ezzel a szép hagyománnyal.

A templom harangjának kedvesen átható kondulása ébresztgeti, szólongatja reggelente hat órakor a füredi lakosságot.

Hangulatos lehet, ahogy lágy zenéje ölti magára az ébresztőóra szerepét. Ehelyett én leggyakrabban a reggeli napsugarak cirógatására, vagy éjszakai eső után az erdőből áradó illatos pára incselkedésére ébredtem.

A udvarban álló fenyőt naponta látogatták éhüket mohón csillapítani kívánó mókusok. Előfordult, hogy még álmosan pislogva ki az üde reggeli hangulatba, az ő rágcslásuk neszében készültem rá lélekben az új napra. Ennél szebb ébresztőt ki kívánhatna?:)

Bontakozzunk ki vigyázva a kápolna bűvöletéből, látogassunk át vele majdnem átellenben a néprajzi gyűjteményhez és a mellette megbúvó Bene-házhoz!

A Palóc Néprajzi Magángyűjtemény és Babakiállítás a régi általános iskola épületében kapott helyet.

Ez a kedves épület kívülről nem emlékeztet iskolára.

A bejáratot ábrázoló kép webhelye: <http://www.palocbabak.hu>

Gondolatban odavarázsoltam tanítványaim gyermeki kacaját, a szünet zivaját, a tanórai hangulatot. Izgalmas képsorok születtek elmémben, pörögtek le szélesebben szemem előtt, vegyítve a pestközeli harsány iskolai élet és a mátrafüredi csendes magányát élő piciny iskolaépület montázsseleiteit.

A kiállítás darabjai 105 faluból származnak, büszkeségei a szőtt textíliák, sátorlepedők. A Néprajzi Múzeum által védetté nyilvánított anyagban a jeles ünnepi viseletek mellett a hétköznapi ruhák is helyet kaptak.

Két terem és egy őket összekötő folyosó öleli fel a palóc hagyomány örökségét. Egyik teremben babakiállítás keretében a palóc népviselet ünnepi és hétköznapi öltözkéiben gyönyörködhetünk, beöltöztetett babákkal, a régi paraszti életképek felvillantása mellett (házaspár hazatérése aratásból, kenyérdagasztás, gyermek ringatása bölcsőben, fonás guzsalyn). A gyűjtemény másik része a történelmi öltözékeket veszi sorra.

<-- babakiállítás terme -->

A folyosón inkább minitárlat stílusban a kollekció további darabjai üveg mögött. A másik terem témában kettéosztott. Egyik felében a palóc házak berendezési tárgyaival, lakástextíliáival ismerkedhetünk meg egy élethű „tiszta szobában”, itt is néhány viseleti darabbal ötvözve, immár életnagyságú babákon. Láthatunk itt többek között szépen bevetett ágyat, nyitott ajtajú, lakástextíliákkal bővelkedő ruhásszekrényt, kis komódot kegytárgyakkal, fából faragott gyermekágyat. Másik felében egy néprajzi kollekció: munka- és használati eszközök a hétköznapi életből (paraszti munka, szövés, fonás). Emellett egy barátságos, mesélőkedvű, idős néni a szövést mutatja be az érdeklődőknek eredeti szövőszéken (szátva), teljes átéléssel, anekdotákkal tarkítva. Ujjai és szóáradata szinte azonos sebességre hangoltan emeli vissza a látogatókat a munka közben mesélés elfeledett világába.

*„tiszt szoba” néprajzi gyűjtemény
(a kiállítás képei a http://www.palocbabak.hu/matrafured_paloc_babak.html
és a <http://www.matrahegy.hu> oldalakról származnak, hálás köszönet a közzétételért)*

Kilépve az iskola kapuján (nem tudok elvonatkoztatni a tényről, hogy mégiscsak egy iskolában jártam, én már ehhez túlzottan átitatódtam iskolai légkörrel)... szóval... kilépve az iskola kapuján, elégedetten állapítottam meg, ez a kiállítás valóban kiérdemelte helyét a Palóc

Út programajánlatában. Hogy mi az a Palóc Út? Hagylak kicsit találgatni... Nem, nem a híres Palócföldre vezető út!... Sajátos palóc jegyeket magán hordozó út sem... Megkíméllek a további találgatástól. Megsúgom, ezt ott a környéken nem tudni égbekiáltó bűn lenne. Nálunk talán bocsánatos.

A Palóc Út hagyományörző utak hálózata Palócföldön. Az élmények szinte kifogyhatatlan tárházával hívogatja a vándort: néprajzi értékeink bemutatása(:):)), tanösvények(:):)), túraútvonalak(:):)) ///Kláriiii!!!! Ugye egyszer majd ide is kigondolunk valami csodautat..... Szép, szép a Cserhát, de nálam nem tudja felülmúlni a Mátrát...///, természetvédelmi területek(:):)) (köztük legjelentősebb - én inkább úgy mondanám: legizgalmasabb - Ipolytarnóc(:):)), ősmaradványai révén, amit egyébként éppen a közelmúltban fejlesztettek tovább újabb tanösvényrészlettel, na és főként új leletekkel). Álmaim vágya újra látni, nagyon rég jártam ott, alig-alig vannak emléknyomok. De nincs vége a sornak: települések, hazánk legmagasabban fekvő tavai(:):)), vízesések(:):)), legmagasabb hegycsúcsok(:):)), templomok, búcsújáró helyek, várak(:)), kastélyok(:)), gyógyhelyek, gyógyfürdők, Hollókő(:)), múzeumok, borvidékek kaptak belépőt Palócföld büszkeségei közé.

Mivel nagyon megszerettem Mátrafüredet, nem kis büszkeséggel tölt el, hogy bővíti értékes néprajzi gyűjteményével a Palóc Út kínálatát.

A hihetetlen eszmei értéket képviselő néprajzi gyűjtemény kapcsán azért engedd meg, hogy méltassam a mátrafüredi lakosok hagyománytisztelő, -szerető, értékeik megővésén való lelkes munkálkodásukat. A hagyományörzés magas fokú műveléséről tesznek tanúbizonyítást. A lakosság és az erdészet példás összefogásának köszönhetően a környék örökségéből sok minden fennmaradt. Nem csak fennmaradt, de lehetőségeikhez, bíróképességükhöz mértén gondos ápolásban részesül. Szépen példázza ezt - a néprajzi gyűjtemény mellett - többek között a Hanák Kolos kilátó környéke. Sástó magasságában, a kalandpark fölött talál rá, aki túrái alkalmával útba szeretné ejteni, része a Rákóczi turistaútnak. (Én is adósa vagyok egy tiszteletteljes látogatással, ahogy a tőle nem messze lévő Muzsla kilátónak szintén.) Az általam minden alkalommal szomorúan konstatált nagyüzemi fakitermelés hatásaként keletkezett kilátóhely. (Minden rosszban van valami jó - mondják. Azért én nagyon szívesen lemondanék az így kialakult kilátóhelyekről a Mátra javára.) Ezt a területet pihenő- és emlékhellyé alakította a füredi lakosság az erdészet segítségével. Emlékoszlop Hanák Kolos munkásságának emlékére, tűzrakó hely, padok.

Szomszédoljunk át a Bene-házhoz!

A település legrégebbi lakóháza fénykorában csárdaként működött. Még az 1700-as években kezdte életét. Építtetője Gyöngyös városa. Bene és a Kalló völgyében működő gabona- és kallómalmok megrendelőit volt hivatott ellátni. Érdekességgel ez az épület is megörvendezett. /Lassan már azon fogunk meglepődni, ha egynémely füredi látnivalónknak egyetlen különleges sajátosság sem adatik./ A Bene csárda alatt húzódik egy Y alakú pince, melynek egyik ága valamikor a templom alá vezette használatját. A hagyomány szerint titkos kijáratot rejtgetett, amelyen a csárdában idejüket töltő betyárok egerutat nyerhettek. A szabadságharc bukása után sok betyár és bujdosó talált menedékre a környéken. Itt fogták el példának okáért Vidróczki Márton bandáját. Ugye emlékszünk még Kodály bujdosó Vidróczkijára a Mátrai Képek-ben, akinek a „híres nyája csörög-morog a Mátrába”, / mert Vidróczkit nem találja?:(

A ház falán egy szerény emléktábla meséli pironkodva, hogy Vörösmarty Mihály 1829-ben itt szállt meg. Egyik levelében tesz említést az itt eltöltött időről, noha nem dicsőírnusban örökíti meg a csárda emlékét az utókornak:

„...este felé megindultunk Gyöngyösről (ha tudod merre van) s mintegy óra mulva felértünk a Mátra tövéhez a Benei csárdába... Cipelőnk előre ment, s az egyetlen vendég szobát elfoglalá számunkra. Két ágy vala benne, s a főzeléknek, s mindenféle eleségnek garmadája, melly elég nyilván mutatá, hogy vendég nem létekor kamra gyanánt szolgált. Azonban ez mind el lőn takarítva, s begömbölgödének az irtóztató dunyhák és vánkások. A vacsora türhető, a bor rettenetes, de a víz épen kiállhatatlan volt; mert a legközelebbi patakából merítetett, melly az akkori esőzések miatt tele vala Mátrának minden szemetével.”

Bene-ház www.szeporszag.hu/Matrafured.telepules

A csárdából - miután szolgálata megszűnt a malmok eltűnésével - a XX. század elején pedagóguslakás lett, s egészen 1988-ig közoktatási feladatokat látott el. A gazdátlanná vált épületben az 1990-ben alakult Bene Egylet talált otthonra. A Bene Egylet Mátrafüred hagyományörző és közművelődési egyesülete. 1991 tavaszán léphették át új otthonuk küszöbét, mely ekkor igencsak lelakott állapotban találtatott. Az egylet rövid múltja ellenére komoly szerepet töltött be Mátrafüred életében, a lakosok és turisták közös öröme. Évente rendeznek egyleti bált és benei búcsút, melynek gyökerei 1713-ig nyúlnak vissza, a már említett pestisjárvány pusztító tüzetől való megmenekülés emlékeként. A XIX. század végén abba-maradt hagyományt elevenítette fel pár esztendeje.

Ha ezt a kis utcát követnénk tovább, Pálosvörösmartra, majd Abasárra vezetne minket, de ezt a részéről nagyvonalú felajánlást most udvariasan visszautasítjuk. Azért az '56-os hősök emlékére állított táblához még elzarándokolunk. Csendes zöld zugban húzódik meg a sziklára erősített táblácska.

A 24-es főút mellett azonban van még egynéhány látnivaló, amit nem hagyhatunk ki. Térjünk vissza hát e szótlanul őrt álló fák közül egy rövid időre még a forgalomba. Az előbb nem akartam elvonni figyelmedet a két épületről, de bizonyára felfigyeltél a vasúti átjáróra, a keskeny sínpárra. Igen, itt kereszteztük a kisvasút vonalát. Ha elnézel jobbra, ott látod a végállomását.

Nézd, milyen hangulatos vagonok, szinte játékvonat a MÁV szerelvényeihez képest! Szerencsére:.)

Épp itt közelít! Ne szalasszuk el! Hallod, szinte lopakodik? Azért az átjárók előtt hallat egy-egy diszkrét fütytyöt. Nem mesélek most részletesen a Mátravasút történetéről. Csak néhány főbb állomását érintem, egy-egy apró érdekességgel tarkítva. A legelső vasútvonal 1906-ban épült. Gyöngyössolymostól északra. A Nyírjesi vonal nevet viselte. Ekkor még (egészen 1916-ig) lóvontatású pályán közlekedtek a mai vagonok ősei. De épült ekkoriban szakasz a Szalajkaháztól Mátraszentimréig (Csukás-völgyi vonal), illetve elkészült a Monostor-völgyi vonal. Ezeket később összekötötték, behálózva fuvarozási útvonallal a Mátrát. A legelső mozdony, Liza, ma már kissé mosolygató módon került a pályájára. Gyöngyös és Gyöngyössolymos között ekkor még nem volt vasúti összeköttetés, csak később készültek el vele,

ezért Liza közúti forgalom igénybevételére kényszerült. 17 álló napig vívta hősie harcát a méterekkel, oly módon, hogy az úttestre síneket fektettek, melyen végiggurult, majd a síneket felszedték mögüle, és elé építették belőlük az új, ideiglenes pályát.

A Gyöngyös-Mátrafüred közötti vonal 1923-ban épült, kezdetben büszkén viselte a Gyöngyös-Benei Vasút nevet. Szívet melengető módon az első ide vezető vasútvonal emléket állított nevével Benevárnak, s a múltnak.

A rendszeres személyszállítás 1926-ban indult meg.

Az 1930-as évek elején vásárolta meg Gyöngyös az addig magánkézen lévő Gyöngyös-Mátrafüred szakaszt, mely 1932-ben kezdte viselni hivatalosan a Mátravasút nevet. Akkoriban két szorgalmas mozdony rótt a kilométereket a vonalon: Gizi és Karcsi.

A Mátravasút részletesebb történetét érdemes elolvasni, akit érdekel.

///Itt megtalálod: <http://hu.wikipedia.org/wiki/Mátravasút///>

A síneken, majd a főúton átkelve visszakanyarodtunk Mátrafüred gyönyörű parkjába. Kitűnő pihenőhely, egyetlen szépséghibával: túlzottan a főút mellett kapott helyet hosszú, színes szalagja. Ahhoz, hogy a 24-es főút zaja egyáltalán ne érvényesüljön, keskeny. Másik határa azonban az erdő, ami jelentősen enyhít ezen a kellemetlen tényen. Ellenben pihenőpadjait, létesítményeit közel az erdősávhoz menekítették, a forgalomtól minél távolabb. Elismerem, Füreden nehéz lenne találni más, hasonló kiterjedésű, központi fekvésű területet. És még valami: hátránya szüli előnyét. Éppen, mert hosszan húzódik a főút (Füreden a neve Parádi út) mellett, a park teljes hosszában védi az erdősávon túli lakó- és üdülőövezetet a forgalom zajártalmaitól. Találunk itt sportpályát, gyönyörű, gazdagon felszerelt játszóteret, ahol nem csak a kicsik, de a nagyobbak is szívesen időznek, virágágyásokat, betelepítve megannyi színben pompázó virággal, színeik szerint összehangolt kompozíciókkal; egy leplezetlen női bájaival férfiszemet csalogató, kecsesen magasba nyújtózó, ott karját összefonó szobrot. Na és érdemes megfigyelni a növénytársításokat is! Itt-ott egész kis csendélet bontakozik ki szemünk előtt. Egyik-másik egészen elbűvöl szerény szépségével vagy természet adta gyönyörű vonalaival, alakzatával.

A női szobor körüli parkrészlet

Növénytársítás....:)

.....és ami már inkább parkerdő jelleg....

A természet művészi alkotása.... Érdemes megkeresni....:)

A 24-es út mellett alig találunk lakóövezetet. Leghíresebb és legnagyobb szállója (Avar Hotel) itt kapott helyet. Nem szívesen töltöttem volna ebben a szállodában nyaralásunk napjait. Nem a nyugalom elhivatott szolgája. Igaz, idén ide, ha akartunk, se tudtunk volna jönni, mert felújítás miatt zárva tart, majd csak 2011 tavaszán nyit meg négycsillagos konferencia és wellness szállodaként. Közvetlen szomszédságában büfésorok és a Benevár étterem, de ezeken kívül alig-alig fedezünk fel lakóépületeket a főúton. Láthatóan inkább a települést ellátó, infrastrukturális létesítmények tömörülnek itt. Most nem megyünk tovább a 24-es vonalán. Lenne még erre - pontosabban innen felfelé - látnivalónk (akadémiai üdülő, Muzsla

kilátó és környékük), de ezt a körsétát egy legközelebbi alkalommal ejtjük meg. Ahogy ellenkező irányban az erdészeti középiskolát és környékét is - stílszerűen az Erdész utcában.

Forduljunk be a Béke utcába! Az utca elején ajándékarus bódék sora. Alig férünk el tőlük a járdán. A másik oldalon egy ABC-növendék. A bódésort követő utcában bújik meg az étterem, ahol ebédet rendelünk, eleget téve „belügyminiszterünk” rendelkezésének, miszerint éhét csillapítani rendszeres időközönként kötelező. Ez a „rendszeres időközönként” történetesen most vált aktuálissá. Érdeemes megismerkedni a Benevár étteremmel is, innen nem messze, a főút mentén. Nagyon finoman főznek. Eddig ezzel a kettővel sikerült megismerkedni itt a környéken, mindkettővel érdemes volt.

Tartottam kicsit az új étteremválasztástól, mert Bogláron, Józsiék éttermében annyira a tenyerükön hordoztak minket, aminél többet elképzelni nem tudok. Nagyon magasra tették a mércét utódaik számára. Mondjuk, náluk jobban nem lehet kitenni magukért, ezt tapasztaltam Füred mindkét általunk kipróbált éttermében. Bogláron már igazi jó ismerőssé váltunk egymás számára - akivel szívmelengető öröm újra találkozni, beszélgetni, ha csak pár szót is, akire ráköszönnek még a Tesco-ban is lelkesen, ha felfedezik a forgatagban, aki elé azonnal barátságosan mosolyogva mennek, ha látják betérni, de még az esti sétánál is, a házuk előtt járva, az erkélyről kedélyes mosollyal ránk köszönnek, leintezgetnek. Ezen túltenni nehezen lehet. A Beneváriak már elindultak az úton, közelítve a mintát. Ám tudva, hogy a boglári egy kölcsönösen jól felépített, oda-vissza bizalmon alapuló erős kapcsolat volt, ami nagyon kevés adatik, itt visszavettünk igényeinkből. Egyelőre... Még lehet ez olyan, hiszen Józsiéknál is évek születtek azzá kapcsolatunkat, amilyenné vált. Hozzájuk szinte úgy mentünk, mint mikor barátokhoz megy ebédre az ember. Fent említettek ellenére az itteni éttermekkel is maximálisan elégedettek lehetünk. A Feketerigó ízei például hasonlítanak Józsiék ízlésvilágára, ami nagy örömünkre szolgált. Ismerős az ismeretlenben.:

Ebéd után folytatjuk utunk, nem tespedhetünk, le kell járni a kiadós útravalót. Kisvártatva feltűnik a posta. Ezt az aprócska (persze csak postaként aprócska:) kőépületet muszáj megnézned! Tünetmentes! Arányos zsaluzott ablakaival, melyeket az épület két szélén ásító boltívek vigyáznak; hosszú keskeny tetőablaka a földszinti ablakok fölött laposan pislog ki a tetőcserepek közül - maga a megtestesült harmónia. Kerítése is harmonizál a kőaljazat és - oszlopok között feszítő zöld léckerítéssel.

A posta szomszédságában egy szintén elhíresült szálláshely, a Fenyveskert-Hegyalja panzió és étterem.

Nagyon fincsi a fagyijuk... csak győzd kívánni, míg magukra találunk, ha csak úgy betoppansz váratlanul.) Egyáltalán: ha váratlan kérésekkel állsz elő (mint pl. tölcsér helyett pohárba kéred a fagyit, és előbb fizetnél, mint ahogy ők azzal számolnak). Ezek néhány perces eltűnéssel járnak, míg rákészülnek. Ellenben nagyon aranyosak, kedvesek, mosolygósak, szolgálatkészek... Nos... így jártak... Mi akadtunk az útjukba.) Ez már valamivel csendesebb, nyugisabb hely, mint az Avar Hotel, hacsak nem rendezvényt szerveznek - mert olyat is szoktak a kis ebugatták. Számunkra továbbra is elsőszámú marad kedves otthon-metáforánk a maga egyszerű szoliditágában, nyugalmaiban.

Itt a Béke utcában még mutatok neked egy aranyos parkot. Nem olyan rendezett, mint a központban lévő, viszont csendes, eldugott zugocska. Néhanapján itt is jó üldögelni.

Van egy bája is... Nézd csak! Hm?

Hopp! Ácsi, mit találtam! Itt küzd fücsomóba gabalyodva egy szegény szarvasbogár. Már nagyon kimerült. Óvatosan kiszabadítjuk. Vigyázz! Nehogy összetalálkozz a szó szoros értelmében is „lebilincselő” fegyverével! Ilyen fájdalmas testi kapcsolat után nehezen lehetne barátként szakítani egymással... Különben is, mit szólnál, ha téged egy óriás csak úgy két ujj közé csippentene, mert úgy tartja kedve? Egy gallyacska segítségével kicsomagoljuk szépen fűháló cellájából, megszabadítjuk súlyos béklyóitól, vigyázva, hogy kapcsolatát az anyafölddel ne veszítse el, maradjon legalább egy kicsi biztonságérzete. Menj utadra, kis barátom, de előtte szabadságodért cserében engedj meg magadról egy fotót! Kéééérlek szépen!

Van itt egy régi játszótérmaradvány, a park „emeletén”:). És képzelj, egyik alkalommal, mikor itt ücsörögtünk, a parkon átszaladt egy őz a gidájával. Annyira meglepődtem - itt, a település közepén??? -, hogy ámulatomban fényképezni is elfelejtettem. Könnyedén szökelltek át a parkon, tőlünk alig 20 lépésre. A túloldáról jöttek, át az úttesten. Kellemes borzongás töltött el. Ennyire közlőrl életemben nem láttam vadon őzet. Ráadásul egy anya gyermekével! A kis Bambi (már nem pettyesen, de szinte kamaszos büszkeséggel) és édesanyja... Nem egyszerően bámulatos volt. Szavakba nem önthető élmény!:)

Ennek a parknak a végében találkozunk össze a Belső-Mérge-patakka. Azaz... csak a medrével... Víznek nyoma nincs benne. Nem csak itt, máshol sem, ahol felbukkan. Talán csatornaként funkcionálhat.

...Ha kipihentük magunkat, továbbmegyünk az utca végéig, befordulunk az Üdölősor utcába.

Ez egy gyönyörű részlete, éppen autómentes övezet, se távolodó, se közeledő, se parkoló autó sehol. Nem nagy forgalmú, de azért viszonylag ritka az ilyen látvány. Neve árulkodó: üdölő-övezet. A nyaralókön, magánházakon kívül ebben az utcában kapott helyet az Anna Hotel. A környék hívogatón nyugalmas, a Hotel azonban az én ízlésvilágomhoz képest már nagy és fényűző. Modern, fényűzőségében is ízléses, hangulatos kisugárzású.

*A képek a Hotel saját honlapjáról valók
(www.anna-hotel.hu)*

De itt találjuk az idősotthonok sorát is. Párszor végigsétáltunk ezen az utcácskán, mert sétára kitűnő, bátran ajánlom, nagyon barátságos. A járdán néhol pihenőpadok.

Az Üdölősor bármely felfelé vezető keresztutcáján feljutunk a Hegyalja utcába. Érdekes, kanyargós, itt-ott emelkedő, máshol szép kilátással a hegyre.

Ez szintén üdölőövezet, legtávolabb a központtól, végig erdő tözomszédságában. Annyira, hogy egy-egy helyen legbátrabb facsoportjai kíváncsian bekukkantanak az utcába. Ilyenkor bele-beleszagoltunk üstökük illatába. Képzelj el mindezt a természet zuhanyfürdője után, ahogy az erdő még gőzölgő testtel nyúlik el a füredi díványon! Isteni az illata!

Ebben az utcában nemcsak szép nyaralókat láthatunk, de szépen faragott fedeles kapukat is, és egyik telek előtt érdekességképpen egy kicsi szánt.

Most tesztek eleget régebbi ígéretemnek, beszéljünk kicsit kapu-hagyományainkról. A füredi hagyománytisztelő lakosság öröksége ápolásával méltán érdemli meg, hogy fáradozásáért cserében, mellyel önmagukon kívül látogatóikat is megajándékozzák, elidőzzünk kicsit itt, megismerkedjünk közelebbről eleink világával.

Tőkés kapu: Részben billentő, ellensúlyos, de kifordítható speciális szerkezet, melynél a kapu kétkarú emelő elvén könnyűszerrel felbillenthető, félrefordítható.

<http://mek.niif.hu/02700/02789/html/38.html>

Fedeles kapu: az időjárás viszontagságai ellen tetővel fedett, személyi közlekedést szolgáló kiskapu vagy a szekerek és számosállatok számára is használt nagykapu, amelyet - egységes szerkezetet alkotva - gyakran egymás mellé építenek.

...a házigazdi kutyus is ragaszkodott a fotóhoz....)

Bizonyos változataiban a kiskaput a nagykapu nyíló szárnyaiba építették be. Valamennyi alakváltozatában a kapuszárakat, bálványokat vízszintes síkban elhelyezett szemöldökgerenda köti össze, erre építették rá a kapu tetőzetét, amelyet deszkával, zsindelemmel, zsúppal vagy cseréppel, esetleg palával vagy náddal fedtek. Mind a fedeles kiskapuknál, mind a fedeles nagykapuknál szokás volt a tető alá galambdúcot beilleszteni, ezek voltak a galambbúgos fedeles kapuk. A fedeles kapukat, mint az udvar, a kert főbejáratának reprezentatív építményét karcolt, vésett, fűrészelt domborműves faragással és színes festéssel általában gondosan díszítették. A fedeles kapu mellett szokásos volt szakállszárítók felállítása, még gyakrabban megesett, hogy kispadot tettek a fedeles kis- vagy nagykapu mellé. (Ez utóbbival találkozhatunk Füreden!) A fedeles kapu állítása általános, a középkorban gyökerező európai hagyomány. Valamennyi szomszéd országban előfordul még napjainkban is vagy megvolt a közelmúltig a fedeles kapu állításának szokása. Hazánkban a 17. sz. óta ismeretesek fedeles kapu-ábrázolások. Különösen nagy számban fordultak elő a székelység körében. Ez az oka annak, hogy a hazai köztudatban a fedeles kapu helyett a székel kapu megjelölés a járatosabb, gyakoribb. Hangsúlyozni kell azonban, hogy az egész magyar nyelvterületen széleskörűen elterjedt volt a fedeles kapuk állítása. A magyar nyelvterület centrális vidékein állított fedett kiskapuk feltűnően barokkos jellegűek, míg a ny-i peremvidékekről, ill. Erdélyből származó példányok középkori eredetű ácsszerkezetekkel, gótikus arányokkal, esetleg reneszánsz gyökerű ornamentikával jellemezhetők. A fedeles kapu-állítás szokása népünk körében az 1880-as, 1920-as évek között lényegében megszűnt.

/Szöveg forrása: Néprajzi lexikon --- tőkés kapu képe: Balassa-Ortutay: Magyar néprajz - A falu települése és a telkek rendje (mek.oszk.hu) --- fedeles kapuk: saját Mátrafüreden készült fotók/

Máshol egy öreg Renault 4 áll a ház előtt.

Számomra ez azért érdekesség, mert mikor gimnazistaként egy francia családnál vendégeskedtem a Pireneusok lábánál, nekik volt egy ilyen pöttöm Renault-juk.

Ám ha veterán autók - éppen azokban a napokban volt a Mátrában a veterán autók találkozója. Egyik délelőtt láttuk Gyöngyösre menet, felvezetéssel vonultak Pálosvörösmart felől. Gyöngyösön nézelődve ismét beléjük botlottunk, éppen felvonuláshoz sorakoztak.

A Hegyalja útról tudunk felmenni a Kozmáry-kilátóhoz. A felfelé vezető lépcsősor felett szintén egy faragott kapu várja ásítva látogatóit.

Szaladjunk fel a lépcsőkön, de azért csak óvatosan! Nem egyenletes, kiépített lépcsősorról van szó. Ilyen csak a legalján ékeskedik megtévesztésül.) Természetű, a hegy köveiből alkották őket. Mára kissé megrágtá az idő vasfoga.

A Dobogó-hegyen lévő, 1900-ban épült Kozmáry-kilátó (az üdülőttelep egykori igazgatójának nevét viseli) robosztus látványa, no meg a hőségben hűs enyhet sugárzó kőfalai csábítón kelletik magukat. Mai formájában 1939 óta tetszeleg. Idén tervezik a felújítását.

Kép webhelye: www.eszallas.hu

....Dobogó-hegy.... Mondják, nevét annak köszönheti, hogy úgy dobog, mintha üreges lenne.... Hm? Óriások járták valamikoron e tájat? Ki más hallhatná léptei nyomán az „üreges dobogást” ezen a majd’ 400 m magas dombocskán járva....? A Dobogó-hegyen késő bronzkori település nyomait találták. Hááát... ki tudja, mit rejteget előlünk a hegy mélye...?:)

A Dobogó-hegy nevében is őriz egy izgalmas feltevést. Itt segítségül hívom Baráz Csaba ismertetőjét. Elgondolkodtató cikket írt a hazai Dobogó-hegy, Dobogó-kő elnevezésű felszíni formáinkról, köztük említve Mátrafüred „dobogó szívét” (ami nála ezt a hegyet jelenti).

Baráz Csaba: A szívközpont őrzői, a pálosok?

Már szinte közhely, az analógiás gondolkodók számára legalábbis, hogy a Kárpát-medencében található a Föld szívközpontja, pontosabban a pilisi Dobogókő lenne a Föld szívcsakrája. Mondják, a Föld szíve Dobogókőn dobog. Körülötte pedig pálos kolostorok csoportosulnak: Szentkereszt, Szentlélek, Kékes, mintha a pálosok legfőbb titkos feladata eme földcsakra (földi energia-csokor) őrzése, védelme, működtetése lett volna. (...)

Ezt a feltevést erősíti, hogy az ország más részein is, például Felső-Magyarországon, a Mátraerdőben is van olyan pálos rendház, amely közelében a Dobogó földrajzi nevet is megtaláljuk. (...)

A Mátrában is van egy pálos kolostor - Dobogó helynév páros. Az Árpád-kor végén az Aba nemzetségből sarjadt Csobánka család birtoka volt (Aba)Sár, de az egész Szár-patak völgye, így Bene (ma Mátrafüred) is a várral. A bencések mellett a pálos rend itteni jelenlétére több okleveles adat is utal: 1304-ben Csobánka Pál, Sámuel és Dávid az egri káptalan előtt a pálosoknak ajándékozták a Bene nevű birtokuk Veresmart nevű földjét - ma ezt az évszámot tekintik a Szent Pál, Keresztelő Szent János és Szent Sixtus pápa tiszteletére szentelt pálos kolostor alapításának. A 16. századig fennállt páloskonvent klastromát egyesek a mai pálos-veresmarti r.k. templom helyén valószínűsítik, mások a ma is álló mátrafüredi kápolna mellett, ahonnan 16. századi leletek és egy épület alapfalai kerültek elő 1887-ben, illetve 1930-ban. Ez utóbbi helyszín a valószínűbb, hiszen az itt magasodó hegy neve Dobogó.

Egyébként ez a Dobogó nevű hegy, melynek tetején ismeretlen eredetű (talán őskori) földvár található, egy hosszú kőszáncokból (Ördögtornya-dűlése) és kötöttéssel övezett gyűrű-alakú várakból (a gyöngyössolymosi Kishegy, Eremény-tető, a gyöngyös-mátrafüredi Benevár-bérc, az abasári Rónyabérc és a Hajnács-kő) kirajzolódó hatalmas patkó-alakzat gyújtópontjában van.

Forrás: www.mariaorszaga.hu

A kilátás sem okoz csalódást. Lessük meg például, mit látunk a gyöngyösi zűrzavaros életből!

Ha rá tudnánk annyira közelíteni, hogy a mozgásokat is lássuk (közúti forgalom, ember-kavalkád), innen, madártávlatból alaposan tanulmányozhatnánk a Müller Péter-i „mókuskereket”. Emlékszel? A mai pörgős, lóti-futi, izgága, idegzsábás emberi mivoltunk... (már jóval korábban elkezdődött a felgyorsulás, egyre gyorsult... ma is gyorsul)... szóval: ezt az általunk iszonyatos tempóra felpörgetett, megvadult létünket mókuskerekhez hasonlította, nagyon találó módon. Hm... az emberi „fejlődés”, amit sokan oly büszkén emlegetnek, mit sem törődve a következményekkel.... Ha nem tetted még, gondolkodj el a mókuskerek metaforáján itt, ahogy fentről szemléled a városi eszeveszett tempót - ritkán adatik meg, élj a lehetőséggel! Tényleg... tudjuk, hova rohanunk??? /Azon kívül, hogy egyre tisztábban látható módon a vesztünkbe - bár ezt még sokan nem látják, vagy nem akarják látni./ Tudjuk, miért rohanunk??? Miért is??? Miről késünk le??? /A vesztünkről igazán lekészhetnénk.... / Nem érünk rá belefulladni saját „káprázatos” vívmányainkba??? Nem érünk rá tönkretenni magunk körül mindent???... Mi a cél... a végcél???... Van????... Mi a legfelső határ????... Van??? (Megsúgom, csak emberi határ létezik.... de az bizony könyörtelenül).....

....Mi vagyunk a mókusok, mi forgatjuk a kereket.... A mókus nem tudja, miért teszi, nem látja/nem tudja, lesz-e vége valamikor. De egyre vadabb tempóra készíti magát, hátha egyszer mégis kijut... Hátha egyszer odaér... HOVÁ???... Minél hosszabb ideig tapasztalja meg, hogy még mindig nincs vége, annál elkeseredettebben, annál vadabban, annál sebesebben tapos. Nem ezt tesszük-e mi is magunkkal????... Haláltusáját vívja így, ki nem végezte el életfeladatát.... Csúnya halál.....

Nézz le Gyöngyösre!

Képzeld magad elé a száguldozó autók tömkelegét, a mérgezett-egér-meghajtású embereket! Figyeld őket! Fentről, átlátva, megmosolyogva kétségbeesett, céltalan igyekezetüket, irányt vesztett, eszeveszett tempójú, kilátástalan útkeresésüket. Mint egy jóságos, elnéző bölcs... mosolyogsz, vagy a fejed csóválod. Te látod, tudod, hogy rossz az irány. De nem nyúlhatsz bele. Nem teheted, mert nekik kell megtalálni az utat... Mihez? Legelsősorban önmagukhoz.....

Nézz le hát Gyöngyösre.... nyisd ki mindenlátó szemed... LÁSS! Gondolj az imént írtakra!

.....És amott, balra... látod a kohókat....? Befurakodva, nyomakodva az öreg Mátra lába elé.....

Igen.... ezek is mi vagyunk.... Ezek is „csodás vívmányaink” katalógusát bővítik....

Ember-alkotta, ‘sunnyogó halál’ bajnokainak katalógusából....

Tessék...? Hogy mi az a ‘sunnyogó halál’?

Sunyi. Mert sokáig nem vesszük észre (ez a mi oktalanságunk), hogy már elindult felénk. Nagyon lassan, lopakodva, de határozott léptekkel. A mi segítségünkkel egyre biztosabban, pusztító ereje mind hatalmasabb. Alkotjuk neki szolgálatkészen halálosztó katonáit.... A hadsereget.... MI!!!.... Mi teremtyük meg, sietve. Büszkén hivatkozunk az újabb és újabb, egyre tökéletesebb „remekművekkel”, melyek a halál hadseregét erősítik.... A halál hű szolgálói vagyunk.... Saját halálunké.... Önszántunkból... Készségesen...

Nem akartam ünneprontást. Ám látnunk kell ezt is. Madártávlatból szemlélődve, gondolkodva könnyebben válunk tisztánlátóvá. Ezt a tisztánlátást kell megőriznünk, emlékeznünk rá, s átkonvertálni az emberi elmére, lélekre....

.....De látod a Kékes TV-tornyát vidám-hetykén integetni kalapjával hazánk tetejéről?

Dobjunk egy nagy pusztit felé, majd adózzunk a Mátra tucatnyi gerince látványának, amint kecsesen kígyózik tekintélyt követelő méltósággal....

Nini! Ott kukucskál a sástói kilátó!:) Bújócskát játszik velünk... Látom ám a hosszú, tarajos süvegedet, de még a kíváncsi szemeidet is kiemelkedni a fák közül, amint azt lesik, látunk-e innen!:)

Ha már az előbb az erdő illatával elhúztam a mézes madzagot előtted, gyere velem, kóstolj bele! Egy könnyed erdei sétára invitállak a füredi üde zöld színfoltok mélyére:

Hosszú sétánk után jólesően megfáradva térünk haza egy felüdítő lazításra. Az udvari fenyők alatt pihenünk meg. Fejünk felett dolgozik Ropcsi, a kis kedvenc. Én adtam mókusunknak ezt a nevet, mert legtöbbször csak abból veszem észre jelenlétét, hogy hallom, amint apró fogacskáival halkán ripp-ropp, a fenyő szemete meg hullik körülöttünk. Érdekes ez a névadás. Egy jó barátom hívta fel figyelmemet a jelenségre, így - ha nem is szó szerint, de - őt idézem a következő gondolattal: „az ember talán azért ad nevet a körülötte lévő élőlényeknek, na és minden másnak, mert uralni akarja őket”. Vigyázat! UralKODás és uralás nem egyazon jelentéstartalommal bír. Nem leigázásról, hatalmaskodásról van szó eredetileg uralás címen. (Egyébként a Biblia hagyománya szerint éppen ezért kaptuk ajándékba egykor a földet és élőlényeit: hogy uraljuk őket... Persze, ma már ezt is nagyon tanulni kellene, hogyan tegyük jól....)

Ropcsi, mikor tanulod már meg: a héját is meg kell enni!

Te... Ropcsi.... Eszembe jutott valami. Fogadjunk, hogy nem tudod a nyesevégeidet átdobni a szomszéd telekig a fenyőről... Ha igen, kapsz egy zsák mogyit... Azzal ellennél egy darabig... Hm?

Azt hiszem, eleget pihentünk, közben Ropcsi kedvére kihuncutkodta magát a rovásunkra. Nem üzletelt velünk mogyi-ügyben sem. Ha van kedved még egy röpke sétához, mutatok valamit a Bene-patak mellett. Lemegyünk a Fürdő utcán, át egy kis fahídon (amelyhez hasonló több is van a környéken), és már tekinget felénk egy mesterségesen kialakított, erdő köpenyzebébe bújó, öklömnyi éden. (Erdészeti terület) Felismerve minket, a borsónyi tavacska köszöntésképpen barátságosan csillantja meg tükrét a rajta táncot lejtő napsugarak fényében.

...és a kis paradicsom lakói...

Kár lett volna kihagyni, ugye? Nem akartalak megfosztani a látványtól.

Ezzel végére értünk mátrafüredi körsétánknak. Visszatérve otthonul szolgáló mesebázisunkra, felhúzódnak a fák koronái közt megbúvó, oltalmat nyújtó bagolylesünkbe, ahol pihenőre bocsátjuk az élmények édes terhétől zsibbadt testünket. Olvaszd magadba Füred varázsát, keltsd életre lelkedbe ültetett csodacsírát, s álmodj szépeket!

- Holnap Sástóra látogatunk el... - súgom még füledbe.

Sástó - a győzelem kudarca

... Mert a természet hatalmasabb...

Csak erről szeretnénk lépten-nyomon megfedkezni, hatalmaskodni felette. Szerencsére Bölcs Tanítómesterünk (nevezzük most így Természetanyánkat), kifogyhatatlan ötlettárral bír nevelgetésünkhöz, oktatásunkhoz, ha kell, kijózanításunkhoz. De mennyire lelkes diák az ember??? Sástó történetét végigkövetve, jelenét szemlélve magad is megtudod.

Kitalálod, mi az érdekessége/jelentősége ennek a kis tavacskának, mely az ember és természet küzdelmének szenvedő alanya? Nem mellékes tény, hogy ez a róla elnevezett vonzáskörzet születésének eredője. Elárulom: ő Magyarország legmagasabban fekvő „tava”, tengerszint feletti magassága 507 méter. A Sás-tó mai arculata az emberi gondoskodás és alkotókedv virága, míg nevét viselő üdülő- és szórakozó övezet (Sástó) az emberi hiúság, kapzsiság újabb botor töviskoronája. Hogy megértsd, miért e szatirikus megjegyzés, újfent egy rövid mese, amit már megszokhattál tőlem. Némi stílusváltással modern példázat következik, remélve, hogy neki szánt hivatását betöltheti.

Sástó története messze nem olyan régi, mint Füredé, mégis meghallgatásra érdemes - annak, ki tanulni kíván belőle.

A bölcs Mátra Mester erkölcsi próba elé állította felnőtté érett gyermekét, az embert. Természetanyánk termékeny ölet megáldva egy kis tavacskának adott életet. Féltő gondnal nevelgették, dédelgették. Szülőanyja lány ölében dajkálgatta, csapadékvízzel kényeztette, atyja talajvízzel táplálta, karjaival védelmezte. Szeretett gyermekét felcseperedvén a vén Mátra ember-gyermeke kezébe adta, tegyen vele belátása szerint. Kíváncsi volt, gondos-hosszú nevelése, tanítása beérett-e a régi tanítványban, mit tanult, mire viszi tudásával, hogyan tudja bölcsen kamatoztatni. Az ember jó ideig csak gyönyörködött a Bölcs Atya legújabb ajándékában, de gondját nem viselte, hagyta, élje világát, amint bírja, kedve tartja. Gondolta, ahogy őt, ezt a kedves gyermekét is szemmel tartja a Nagy Tanító. A szülőitől, s megbízott nevelőjétől magára hagyott gyermek dactól vezérelt féktelen dorbézolásba kezdett. Kicsapongásai eredményeként egykori fényét, báját fokozatosan elveszítette, gyönyörű tükörruháját megszaggatta, sásköponyeg alá bújtatta, majd felöltött álruhájában rejtőzködve elindult lassan a pusztulás lépcsőjén, hogy híre-magva ne maradjon e föld felszínén.

Az ember szeme ekkor nyílt fel, meglátva a romlás kegyetlen virágait a gondjaira bízott, immár önpusztításba menekült gyermek valaha-volt gyönyörű, színtiszta tükör-szemében.

Felkarolta, ólomsúlyá érett köpönyegétől megszabadította, új ruhába öltöztette. A gyermek, visszakapva a szabad légzést, felismervén a törődést, megtorpant a halálúton, visszaneézett, s tántorgó léptekkel bár, de elindult a lét küzdelmes emelkedőjén. Lassan megtanult újra élni, az emberrel szemben - aki kiragadta a halál görcsmarkából, és féltő gonddal ápolgatta - bizalmát kiépíteni. Régi ékköveit, báját már nem nyerte vissza. De étellel telt új testében új életbe kezdett, emberi kéz alkotta furcsa fényben fürdött. Hálája jeleként kivirágzott, tündökölt az ismeretlen emberi erő gyógysugarában, s büszkén viselte mesterien szabott fényűző ruháját. Hasonló módon született (mert az öreg Mátra több csepp-gyermeket nemzett), később egyazon sorsú, a halál torkában vesztesre ítélt testvére tőle nem messze tengeti utolsó napjait, örök tanulságul.

Az ember azonban diadalittas, mámoros vakságában - lám-lám szembeszállt a Természet pusztító erejével, s győzelemre vitte harcát - nem érte be szerényen a rend helyreállításával. Fennen hirdetni kívánta nagyságát új alkotása tükrében. Bűn-bérce emelvényéről emberek tömegeit édesgette e mesterremek csodálatára, újabb és újabb parádés ötletekkel tarkítva a csábítások kollekcióját. Kitartó propaganda-munkája célkeresztbe talált. Tömegek vették birtokba a tálcán kínált emberi teremtes gyümölcsét. A telhetetlen alkotó hamarosan öncélja szolgálatába rendelte egykori ajándékát, akit nem is oly rég még szótlánul hagyott volna a halálba sétálni.

Természetanya erre már összevonta szemöldökét. Aki látni képes, felismerheti, mint veti be fejcsóválva nevelő eszközeit. Belátásra készítené elfajzott ember-gyermekeit. A tavacska természet-adta kincseinek csak írmagja maradt, szigetsíráinak fái közül kettő már a szellem-világból nyújtózik elrettentően a tó fölé, a halál sötét köpönyegének uszálya újra ijesztően lebeg a tó fölött, ura s úrnője parancsára várva. Bölcs Tanítónk azonban még kívár. Meddig ringat vajon türelmesen felnőtt gyermekére szabott kegyelem-bölcsőjében???

Hogy allegorikus tanmesém biztosan érthetővé váljon, álljon itt Sástó története.

Előtte azonban illetékesek figyelmébe melegen ajánlanám: Sástó kialakulásának részletes történetéről még nincs átfogó leírás a világhálón - feltételezem, könyvtárakban vagy máshol sem, pedig igazán érdemes lenne rá -, úgy kellett összeollózni - szinte mondatonként - a legkülönbözőbb oldalokról, sok apró információból. Az én iránta való érdeklődésem vendég-látónk keltette fel, amikor a környék látnivalóiról faggattuk. Ahogy a sástói kalandparkról kezdett mesélni, hangszínéből eltűnt a tárgyilagosság, helyett némi iróniát, nemtetszést véltem felfedezni. Akkor még másnak tudtam be, de a tavat megismerve, körbejárva, megfigyeléseimet összegezve, rendszerezve, majd itthon alaposabb kutatást folytatva, megértettem. Engem már akkor is a természet ajándéka, a tó vonzott, s kissé rosszul is esett, hogy akaratlanul folt esik a renoméján. A szomszédos kalandpark kevésbé keltette fel érdeklődésem. A sors azonban visszavágott egy gúnyos kacsintással, ujját fegyelmezésre emelve: „Nem hagyhatod ki a pokol tornácát sem, ha a célod nemes”.

Kis vargabetűnk után térjünk vissza a tó és környékének történetéhez. Íme:

A csapadék és talajvíz táplálta tó egy lefolyástalan mélyedésben alakult ki. Két oldalról forrás táplálta, tartotta az állandó vízszintet. Korábban Nagy-Sás-tónak is hívták, így különböztetve meg hajdani sorstársától a Kis-Sás-tó zsombékjától, mely a Mátrafüred melletti Kőporos-tetőt díszítette. Az 1909-es útikalauz még éppen csak említést tesz róla:

„513 m magasságban érintjük a mindég vízben és rendszeren vadkacsákban bővelkedő Sástót, melynek szélein esténként szarvasok legelnek”.

Idővel azonban természetes eutrofizációja a pusztulás peremére sodorta. /eutrofizáció: élővizekben a növényi tápanyagok - nitrogén, foszfor - feldúsulása korhadó anyagok révén/

A meder feltöltődött, összefüggő sás borította. Ha a közelében található Nyár-tóhoz el látogatunk, amelynek már nincs nyílt víztükre, képet kaphatunk a Sás-tó eredeti állapotáról. Az 1920-as évek végén, '30-as évek elején, amikor Mátrafüred fellendülése, üdülővezeték alakulása elindult, kezdték el rendbe tenni az akkorra már lápos terület környékét, s visszanyerni a tavat a Mátrának. 1953-ban Varga Ferenc, akkori tanácselnök alakíttatta ki a tó mai medrét. A feltöltődő medreket 1960-ban kitisztították és egybenyitották: az 510 méter magas fennsík elmocsarasodott hegyi lápréjtét 1-2 méter mélyen kikotorták. Az északi oldal természetes rész, de ez is agyaggal szigetelt. Az agyagot 30 éve lovaskocsikkal hordták ide, és kézi erővel döngölték, hogy ne szökjön el a víz. A közeli Farkas-kút vize tartja életben. Jelen területe közel két hektár. A környék kialakításában gondot jelentett a hatalmas mennyiségű kitermelt sás. A kis szigeteket, amelyeken ma a kilátóig eljutunk, a kitermelt sás rétegeiből és a mederből kikotort kőzetből alakították ki.

A vízfelület rendberakása után megindult az idegenforgalmat kiszolgáló létesítmények építése. A sástói kempinget - amely a hegyvidéki kempingek sorában az első - 1961-ben hozták létre. Az 1969-es kiadású Mátra útikalauz elsőként nevezi turisztikai központnak. A tó környékének teljes átépítésével, üdülőhellyé alakításával a korábban honos életközösségek jelentős része sérült, vagy teljesen eltűnt a környékről, többek között megszűnt az itt lévő nagy fajgazdagságú vízimadár-élőhely.

A mai átlagos mélysége 1-1,5 méter, ebből sajnálatos módon 50 cm iszap, tisztítása, rendezése ma már messze több mint időszerű. A sás a kéthektárnyi tó mind nagyobb részét bitorolja, ismét veszélyezteti a vízminőséget. Haltelepítés régen volt, ennek ellenére a próbálkozók olykor kifoghatnak kárászokat. Szabó András (Bandi bácsi) erdész vigyázza a tavat és élővilágát, mely gyermekkora óta a szeme fénye, télen-nyáron itt él a családjával. Nagyon fájlalja, hogy így mostohán bánnak féltett kincsével. Pár évtizede az egyik felét kárpótlásba adták, azóta nincs gazdája. Ő oldja meg a gazdátlan rész tisztítását: a szél által vízbe hordott flakonokat, szemetet erdészlegények segítségével áthozzák csónakkal a híd alatt. Mint megtudtam, tervezik a tó rendbetételét, a felesleges sás kiirtását, az iszap kiszívását. Jó lenne, ha a tervek nem csak tervek maradnának.

Sástón található az egyik legszebb panorámát nyújtó, fűrótorony múlttal rendelkező, mátrai kilátó.

Az 50 m magas acél kilátót a Szeged melletti Algyőről 1973-ban szállították ide, korábban olajfűró toronyként üzemelt Romániában. A magyar szabványoknak azonban nem felelt meg, így egy kreatív ötlettől vezérelten alakították át kilátóvá. Kilengése nagy, tetején és oldalán adóvevő és adósugározó készülék működik. Esős időben veszélyes, csúszós, szép kilátást nem nyújt. Tiszta időben azonban Bandi bácsi szerint a Tiszát lehet róla látni. (Sajnos nekünk nem mutatja meg magát, nem a legtisztább időt fogtuk ki). Gyakran viccelődik a turistákkal, hogy épp időben érkeztek, a csikósok most itatnak a Hortobágyon.

A településrész teljesen kiépült; kemping, abc, étterem és büfék sorának kínálata szolgálja az idegenforgalmat. A kempingtől délre, a régi országút mentén egy kicsi üdülőtelep kapott otthont.

A csónakázás, vízibiciklizés mellett optimális esetben télen korcsolyázni is lehet a tavon.

Ilyen gyönyörű volt...
<http://www.matima.hu/latnivalok.php>
<http://www.matrakemping.hu>
(köszönet a képek közzétételéért a fenti oldalaknak)

Ki kell tekintenünk távolabbi környezetébe is, mert nem csak ez az ember által kizsigerelt, valaha csiszolatlan, majd csiszolt gyémántként ékeskedő cseppnyi tavacska jelenti Sástót, hanem a valamivel messzebb fekvő, de szervesen hozzá tartozó Adrenalin Park is - egy hatalmas kalandpark, szórakoztató létesítmények tucatjával. Ez a műholdképe:

A volt kőbánya területét rekultivációs tervei részeként ide álmodták meg. Ehhez nagyszabású kitermeléssel egy „katlant” hoztak létre (három oldalról zárt, stadionszerű képződmény lett az eredmény). Stílszerű - nemde? Ember-teremtette pokol... A természet az ember pokolbéli álmához hozzátette a maga részét, s elkészült a mestermű...

A „katlan” kifejezést eredetileg házigazdánktól kölcsönöztem. De nem csak helyi, hanem általános elnevezésről van szó. Hiszen a természet is alkot olykor hasonló képződményeket, számos példáját megfigyelhetjük (a maga nemében Füred is kissé hasonló természeti alkotás). Az alábbi képeken magad is meggyőződhetsz a park katlanszerűségének valóságtartalmáról:

Kilátóból (saját kép)
www.picasaweb.google.com

Jól látszik, hogy hegy felőli oldalán a kőbánya megmaradt falai állnak őrt, míg két rövidebbik oldalán a Mátra erdői szigetelik. Negyedik, kilátó felőli oldalon is erdő a határvonal, csak ott alacsonyabban, ezért is lehet szépen rálátni a toronyból.

((Tévedések elkerülése végett: a kalandparkkal úgy általában nincs problémám, ha nem természeti értékeink kellős közepén köszön rám. Némelyik eleme gyermeknek-felnőttnek egyaránt erő- és lélekpróbáló, kitűnő bátorságpróba, lehetőség akár a félelmeinkkel való szembenézésre - mindez rendjén való. A gondom, hogy itt a Mátrától veszünk el, mi több, profitot termelünk belőle. Természeti kincseink kizsákmányolása ellen szólok fel. Gondolkodjunk közösen! (Segítek, nyújtom kezedbe a vezérfonalat... kövesd kedved szerint) E hatalmas kiterjedésű - egyébként valóban bámulatos -, mesterségesen beerőszakolt létesítmény önmagában felborította a környék élővilágát, még ha egykori használaton kívüli, elhanyagolt kőbánya területe adott is otthont neki. Nem beszélve a látogatók özönéről, akik itt, ha akarnák, sem tudnák tiszteletben tartani a természet, a hegy magánéletét. Ez a modern ember teremtette káprázat nagyon nem fér össze a Mátra kincseinek, titkainak káprázatával. Csak próbálj ezen töprengeni - vagy akár hosszan, elmélyülten, mellé járó nyugalommal, békével, csenddel, érdeme szerint csodálni a Mátra lejtőit, fenséges gerinceit, s alant a tavat, kilátót, Gyöngyöst - bármely létesítmény élvezete közben, ahogy emelkedik az adrenalin-szinted. A két véglet együttes hiteles megélése lehetetlen. Pedig mindkettő kiérdemelné a teljes odaadást, átélést.)))

Fenti fejcsóválásom után lássuk a kalandpark rejtélyeit, ami ha máshol gyönyörködtetne, még dicsérőbb szavakkal illehetném.

2006-ban téli-nyári bobpálya nyílt a sástói addig elhanyagolt kőbánya területén.

A 145.000 négyzetméterre növekedő Oxygen Adrenalin Park első elemeként kelt életre. Az ország legmagasabban fekvő, leghosszabb távú pályája (a 930 méter hosszú pálya lecsúszó része 607 méter). A következő évtől sorra készültek az újabb és újabb nagyközönséget csalogató attrakciók. A kicsiknek Frédi-Béni játszótér, ahol nem egyszer láthatunk második gyermekkorukat élő felnőtteket is önfelelt mosollyal tevékenykedni.

Mászófal, függőhíd, gyermek, majd felnőtt quadpálya, alpesi csúszda (Canopy), elektro jet, erdei kalandpark, vízi akadálypálya, vízigömböc, úrkarika, erdei labirintus, óriáshinta, 360°-os átfordulós hinta, gyermek kalandpark, eurobungy. De elfér itt kisállat simogató, légvár, íjászat, Várterasz kávézó, kemping, panzió, étterem, büfé.

Függőhíd: A függőhíd 183 m hosszan és 18-28 m közötti magasságban íveli át a sástói kőbánya katlanát, mely Magyarországon egyedülálló és Európában is kevés hozzá fogható találmány.

Canopy: A kőbánya fölött oda-vissza 230-230 méter hosszan átívelő Canopy (alpesi csúszda) egy kis izgalmat nyújt a legbátrabbaknak, akik a szakadék két szélén épült indítótornyok magasából félelmüket leküzdve kilépnek, és átsiklanak egy kb. 30 m magas drótkötélen a szakadék fölött.

Erdei kalandpark: A függőhíd mellett a fák törzsein 5-6 méter magasságban található. A 16 elemből álló erdei kalandpark kihívást jelent felnőtteknek, gyerekek egyaránt. A pálya elején egy mászófalon vagy egy kötélhágcsón felmásztva juthatunk a pályaszintre. A cél, hogy a fák törzséhez erősített köteleken, farönkökön, hálóban vagy drótkötélen egyensúlyozva eljussunk egyik pódiumtól a másikig, így végigjárva a pályát.

Vízigömböc: A vízigömböc egy szappanbuborékre emlékeztető, felfújható, átlátszó műanyag gömb, ahol a vendégek a gömb belsejében tartózkodva kipróbálhatják, milyen a „vízen járni”.

Vízi akadálypálya: A vízi akadálypályát mindenki saját felelősségére, ingyenesen használhatja. Cél: szárazon átjutni a túlsó partra.

Elektro Jet: Elsősorban gyermekek szórakozására szolgál. A felnőttek által kedvelt sport, a JET-SKI gyermekek számára kitalált testvére.

A kalandpark képeinek valamint a létesítmények leírásának webhelye: <http://kalandpark.adrenalin-park.hu>

(Köszönet a fenti képekért a közlétezőknek, különösképpen a kalandpark weboldalainak, ahol a létesítmények bemutatását is megtalálja az érdeklődő)

A kalandpark, mint fő profittermelő objektum, már készen áll. Reményem abban, hogy egyszer talán a döntéshozók közül valakinek vagy valakiknek fontossá válik és létrejön egy másik álmom is, a geológiai bemutatóhely, melynek tervei már szintén valahol valamelyik asztalfiókban nyugszanak, alusszák hibernált álmukat. Kevesebbet hoz a konyhára, kedves

profithajhászok, de elengedhetetlen erkölcsi feladatunk a Mátrával szemben! Annyi mindent elveszünk Tőle, annyi fájó sebet ütünk rajta, bűneink lajstroma felsorolhatatlan Vele szemben! Gondoljunk csak a fakitermelés okozta vérző tájsebeire, amelyekkel telis-tele van tűzdelve! Nincs olyan turistaút, melynek mentén végighaladva ne botlanánk bűnös kezeink nyomára több helyütt is!... Csak egy a hosszú sorból... Ehhez képest egy sástói geológiai bemutatóhely a legkevesebb, amit viszonzásként a Mátrával szembeni kötelességeink sorába felróhatunk az általunk okozott sebekért cserében.

Megismerted Sástó keserédes történetét, induljunk, járjuk be a tavat és környékét, ismerkedj meg személyesen is a Mátra immár ember igája alá vont gyermekével! (Hitemre, siralmas böjtje lehet még e dőreségnek...)

Mátrafüredtől 1,5 km-re találjuk. A 24-es útról lefordulunk a Farkas útra. Szűk kis erdei utacska, egy autónyi. Itt mindig attól tartok, hogy mi történik, ha szembefut egy másik autó velem, míg ezen az úton kaptatok az üdülőövezet felé. Talán próbálkozhatnék jobb belátásra bírni valami ilyesmivel: „onnan jövünk, nincs ott semmi”. Szerencsére most sem találkozunk lefelé igyekvővel. A tó területére nem megyek be autóval, megtiszteljük ennyivel. Még az üdülőövezetnél kiszállunk. Egy táblácska fogad „Az erdő fohászá”-val:

AZ ERDŐ FOHÁSZÁ

Vándor,
ki elhaladsz mellettem, ne emelj rám kezet!
Én vagyok
tűzhelyed melege hideg téli éjszakákon,
én vagyok tornácod barátságos fedele,
melynek árnyékába menekülsz
a tűző nap elől,
és gyümölcsöm oltja szomjadat.
Én vagyok
a gerenda, amely házadat tartja,
én vagyok asztalod lapja,
én vagyok az ágy, melyben fekszel,
a deszka, amelyből csónakodat építed.
Én vagyok
házad ajtaja, bölcsőd fája...
...koporsód fedele.
Vándor
ki elmegy mellettem,
hallgasd meg kérésem:
Ne bánts!

A Mátrában több helyen láthatjuk ezt a figyelemfelhívó táblácskát. Remélhetőleg nem hiába... Valaki írja meg a Sás-tó fohását is, kérem szépen...

Beérünk a tó partjára. Köszöntésképpen körbejárjuk, szemlélődve sétálunk a partján. Időt adunk az egymásra hangolódásnak. Ő tehát a Mátra egyik mikro-Balatonja...

Már a séta első perceiben feltűnik, s gondolkodóba ejt egy Természetanya haragját hirdető elpusztult fa az egyik szigetecskén.

...Aztán egy másik is....

... a szigetek...

A kis szigetekről vagy a hozzájuk vezető hidakról közelebből is szemügyre vehetjük a tavacska egy-egy érdekesebb részletét.

Nem nagyon kell keresnünk az állandó veszélyeztető tényezőt sem...

Mára a tó nagyobbik északi felét bitorolja, jól érzékeljük ezt, ha a régi képekkel összehasonlítjuk.

De látunk itt vadkacsákat is. Sehol nem találkoztam ennyire emberközeli réccével, mint itt, és ez nagyon meglepett. Balatonon is hozzászokhattak már az emberek tömegéhez, mégis ha közelebb próbáltál kerülni hozzájuk, beindították víz alatti apró propellerüket, s fürgén ellapátoltak. Itt azonban kitotyognak a partra, megszemlélnek, barátkoznak, enni kérnek. Így nagy öröömre sok sztárfotót készíthettem róluk, ahol napi betevőjüket fogyasztják, tollászkodnak, bájos-kihívón pózolnak, vagy éppen szorosabbra fűznék ismeretségünket.

Én ismerkedem, ő jutalmat remél.

Szép vagy, szép vagy, szép királylány... (pózolás a javából):)

A tollászkodás bajnokai...

A büszke anya fotózásra sorakoztatja kicsinyeit...

Fej nélküli lovag...

Miután a tóval közelebből is összeismerkedtünk, kellő időt adtunk-kaptunk egymásnak egymástól, már felléphetünk a belsejébe vezető hídra, amin hamar átérünk az első szigetecskére, majd onnan tovább a következőre, végül a túlpartra.

A túlparton hűs erdő vár minket, fái védelmezőn hajolnak fölénk, hogy a nap sugaraitól megóvjanak. Kis utacskák hálózata szövi át, amik a tó nem közvetlen partján vezetnek vagy egyéb útvonal részei. Mi most a kilátóhoz vezető utat választjuk.

A kilátóról már a másik partról is szép képeket készítettünk.....

Ő a büszkeségem köztük... a kis „Borzas”... még a felhőkép is rásegít...

(a bekacsintó fák 'borzolják' a szegélyt, mellé kócos túlpart, borzolt vízfelszín, szélfútt felhőcskék):)

... de most a közeli fotózás élményének is hódolunk.

Saját <http://www.sasto.hu/index.html>

A kilátó négyszintes, egyre szűkülve nyúlik a magasba. 259 lépcsőn kígyózunk fel csigavonalban a hívogató ismeretlenbe. Bár cél a csúcs, de azért minden szinten kikíváncsiszkodunk, fotózunk kicsit, s ahogy egyre feljebb jutunk, gyerekes örömmel konstatáljuk a színtemelkedés és a kilátás összefüggéseit, valamint egyre görcsösebben markolom fényképezőgépet, nehogy kedvet kapjon a bungee jumping-hoz biztosítókötél nélkül.

Vége ismét elmerülhetünk a kilátás csodáiban... Tegyük egy szép panorámakört a tó bejáratának vonalától Kékes --> Galyatető irányába....

Már tudod, mi mindenre tanít, miként készítet elmélkedésre a felülről szemlélés, a madártávlat. Kaptál betekintést a Kozmáry kilátónál belőle, ahogy elmém fogaskerekei közül kipattogtak olvasmányélményem emlékének izzó szilánkokai, s kezdtek önálló létet a gondolat tengerének hullámain, majd alámerülve hoztak felszínre újabb gondolatmorzsákat.

Most azt szeretném érzékeltetni, milyen, amikor a magasban lassan lecsitul a lélek, bent eluralkodik a csend. A benned szunnyadó béke forrása lassan csepegni kezd, majd csordogálni, s a lélek mohón oltja véle szomját, mígnem teljesen eggyé válnak. Ekkor a lelked lassan szárnyra kél..... Nem folytatom, mert hogy ki hová érkezik, egyéni útja dönti el.....

Nehezen válok meg a fenti világ nyugalmatától, de ha már mindenképp' muszáj, tegyük még egy könnyed sétát a tó némileg távolabbi környezetében. Kicsi, de annál szemgyönyörködtetőbb utacsán kijutunk egy inkább kirándulóhelyre hasonlító, erdő karjai közt megbúvó tisztásra.

Tűzrakó helyek, pihenőházak, gyönyörű facsoportok....

... és néhány szépséget is sikerült lencsevégre kapni...

Fűzgubanc

Párban

Ennek a csupa-bájnak a nevét a mai napig nem tudtam kinyomozni...

Ide hallom, ahogy sírnak utánunk szobácskáink, mi meg az ebéd után, sétáljunk vissza a fűzfák fonta alagút alatt a parkolóba...

Bújj, bújj zöld ág...

...Rajta, rajta... ..Leszakadt.....?????

...nyitva van az aranykapu, csak bújjatok rajta...

(Nem nevet! Együttérez!:) ... Amúgy meg: nem szakadt le a pajta, csak szeretted volna... Mindössze mély alázattal fejet hajtottunk a természet hatalma előtt...)

Végére értünk Sástó történetének. Szívünkbe zártuk ezt a leheletnyi, immár halovány mosolyt a Mátra szívében. Nehéz a búcsú, mert nem tudni, legközelebb hogyan találom, de reménykedem számára egy szebb jövőben. Lélekfonalaink összekapcsolódtak, a Sás-tó beolvadt a már meglévő hálóba, mostantól Mátrafüreddel együtt gazdagítja lelkem szövevényes útjait.

Kékes-tető/Kékestető - magyar éden

Ma meglátogatjuk a magyar édent. Ittlétünk alatt kétszer is megtettük, először Mátraházáról gyalog, a déli sípályán kapaszkodtunk gyermeki áhítattal nyakába (ismered az érzést régről: mint mikor a gyermek Istenként tisztelt szülője felé nyújtja két kicsi karját vágyakozón, vegye ölébe, bújhasson biztonságot árasztó kebelére, csodálhassa meg felülnézetből - végre ne békaperspektívából - a világot). Szabó Lőrinc kicsi Lócija jutott eszembe: „Lóci óriás lesz”. Mi is azokká váltunk egy röpke időre, míg a jó Kékes nagylelkűen keblére vont. Másodszor már busszal mentünk, hogy legyen energiánk kicsit jobban körülnézni is. Ez már olyan volt, mint mikor a szeretett szülőnk maga hajol le, vesz karjára gyengéden, s mutatja meg a fenti világot...

Egyszer próbáld ilyen érzésekkel megközelíteni a tetőt (ne a világhódítók melldöngetésével), páratlan élményt élhetsz át.

Lesz még pár körünk ide. Egyrészt az édenbe többször el kell zarándokolni, hogy ne feledjük éltető, megújító erejét, amiben újból és újból meg kell merítkezni.

Másrészt idő híján (nem tudom, mennyi idő szükséges ekkora varázslat befogadásához) még mindig nem láttunk mindent alaposan, számomra is kielégítően. Nem volt mód az élmény megélésére, magamba olvasztására... és a kilátóban készült képek sem túl sikeresek: szegény gépem küzdött a nagy fényerővel (talán a páratartalommal is), s hiába próbáltam csalni a kedvéért, a képek minősége enyhén szólva is pocsek.

Miért nevezem édennek? Klimatikus és időjárási adottságai okán. Hazánkban itt a legmagasabb a napsütéses órák száma, 2000 fölötti. Különösen magas szeptember-októberben és január-március közötti időszakban. Nyáron a hőmérséklet nem emelkedik 26 °C fölé, télen nem süllyed -15 °C alá. A hely páratartalma magas, légnyomása alacsony, ellenben kiegyenlített. A levegő por- és pollenszegény, a házipor atka ilyen magasságban már életképtelen.

Tekintsük/gondoljuk át fekvését, domborzatát kicsit tüzetesebben! A hon kalapjáról nem elég pusztán annyit tudni, 1014 méter magas és hazánk legmagasabb pontja. A Központi-Mátra tekintélyt sugárzó része. Ritkábban nevezik Magas-Mátrának, holott nekem tetszetősebb. Nyugatról indulva a meredek, kötengerekkel, zárt bükkösökkel belepett Mátra-bérc - a vonulat mozdonya - fogja kézen a középén kíváncsian lábujjhegyre nyújtózkodó, mozdonya feje fölött Börzsöny felé tekingető Galya-csoportot, majd végül a Kékes tömbjének kúpcsoportjai a szigorú, komótos sereghajtók. A kövér Kékes széles szoknyájának nyugati és déli barázdái lankás, lejtős gerincek, a barázdák mélyén párhuzamosan futó patakvölgyek díszítik. Legkomolyabb feladat közülük a Nagy-völgyre hárul: a Mátra-bérc és Kékes közé feszül, becsületük kérlelhetetlen öreként. A Kékes keleti csípője a Sas-kő sziklabércecs orma, mely fegyelmező, komor falként zárja el a Keleti-Mátra terjeszkedésétől a teret, s melyből mintha leharapott volna a méregbe gurult Keleti-Mátra, oly élesen törik le. Észak-nyugati irányban a lassan ereszkedő Sombokor ugyancsak ilyen éles töréssel vet véget - mintha csak összebeszéltek volna - a kettejük között húzódó, rideg tekintetű, meredek, bükkös északi lejtő vad rohamainak, melynek nagy szintesésű zordon hegyoldalai csuszamlásokkal, vízfolyások

hordalékából kialakult törmeléklejtőkkel, kőfolyásokkal tűzdelt. Fiatal Kékesünk - az őt karjába emelő Mátrával együtt - vulkánikus eredetével, forrongásaival számot vetve, immár az arany középutat keresi a szélsőségek csábításai közepette.

Nézzünk kicsit szét a tetőn! Közelítsünk a Déli sípálya felől! Álljunk meg itt egy szóra!

A „déli” sípálya, melynek szalagja pontosan nyugat felé siklik le a hegyről...:) Az erőltettné tűnő elnevezés valószínűleg onnan ered, hogy a tetőhöz képest a hegy déli felére esik. Éppen, hogy csak, de fogjuk rá. Viszont egyértelműen nyugati irányban tör előre kígyózva, egészen Mátraházáig. A sípályát meglepetésemre magas fű lepi be, elhanyagoltság érzését keltve. Ilyen emlékeket nem tárolok róla magamban, el is szomorít kicsit, hogy végig egy tekintélyes keréknyomot kell követni, ha járhatóbb utat keresek. Nem kalandozhatok az erdősávok között szabadon, mint régen - legalábbis csak megfontoltan. Vendéglátónk szerint évente egy kaszálást engedélyeznek. Nos, nem tudom, nem vagyok szakember. Ha megkívánja a természetvédelem, és ésszerű oka van, a rendelkezés mellett állok. Ellenkező esetben megfontolásra ajánlom a következőt: a sípályát nyáron is szívesen használnák a kirándulók. Aki ismer, tudja, hogy szívemen viselem természeti értékeink sorsát. Ez az elhanyagoltság(-nak tűnő látvány) mégis visszatetszést kelt bennem. És nem azért, mert feltétlenül úgy ítélném, hogy rendszeres időközönként nyírni illene itt a fűvet. Ha szakemberek kellő átgondolás alapján úgy ítélik, ártalmas lenne, s elég évi egy „karbantartás”, ám legyen úgy. DE! Más örülettel, meggondolatlan, felelőtlen tevékenységek sokaságával, sokkal nagyobb károkat okoznak az erdőben, természetben, mint azzal, ha szükséges mértékben, kellő időközönként megejtenének egy-egy kaszálást a sípályákon (ahol már előzőleg gondosan kipusztították a valódi értéket képviselő eredeti növényzetet, teret engedve a síelés hódolóinak). Nem beszélve arról, hogy mitől van több keresnivalója egy ilyen széles keréknyomot hagyó irdatlan járműnek errefelé, mint a kaszáknak?! Ha már természetvédelem...

Megjegyzendő, hogy bár a sípályaépítéssel is elveszünk a természettől, de szerény meglátásom szerint ez még a szükséges rossz kategóriáját gazdagítja. A környékbeli lakosságnak meg kell élnie valamiből, és ez a tevékenység talán a leginkább természetbarát lehetőségteremtés a jelenkorikak közül. Ám ha tud valaki ennél is kedvezőbb megoldást, szívesen ajánlom fel fenti véleményem számára a virtuális kukát.

Tehát ha itt sétálunk fel, majd a szervizútra térve folytatjuk a hátralévő méterek leküzdését, egy lezárt terület kerítéséhez érkezünk. Itt gubbaszt a másik magassági pont (1011 m). 1888-ban e helyütt őrizte a 20 méter magas fagúla kilátó a Kékes akkor megközelíthető legmagasabb pontját. A mai csúcs akkor még nagy kövektől terhes, magas fáktól védett terület volt.

Ma viszont a valódi tetőponton már büszkén fogadja zárandokait a nemzeti színben pompázó, magassági pontot jelző kő. Innen hálózna lefelé a turistautak. Az egykori kilátót hétköznapi becenevén Mátra-toronynak hívták. 1920-ig (Trianon) a Mátra a nagyközönség számára szinte ismeretlen hely volt, mai rangjához képest érdektelennek számított, hiszen szebbnél szebb hegységek gyűrűjében díszlegettünk. Akkor azonban a Tátra és a Fáttra elvesztésével hirtelen az ország tetejévé vált, így került az érdeklődés középpontjába, kezdett el fejlődni, felnőni mai felelősségteljes feladatához.

Megmagasították a kilátót, s 1926-ban már új nevet is kapott, jelezvén, hogy a hon emberei végleg uralmukba vették. Vass József kölcsönözte neki nevét, az akkori népjóléti miniszter, aki a mátraházai (somor-réti) szanatórium építését kezdeményezte.

A kilátótól nem messze egy kis védkunyhó épült.

A Kékes intenzív fejlesztése az 1930-as évektől kezdődött, amikor Mátraháza már jól megközelíthető volt. Innen építettek bekötő utat. Meteorológiai megfigyelésekbe kezdtek. 1932-ben kezdett működni a Kékes luxusszálló, amit 1951-ben - kihasználva a kitűnő klimatikus viszonyokat - szanatóriummal alakítottak.

A szállóról érdekes információkat tudhatunk meg a '60-as évek útikalauzából:

„...nyers terméskőből épült, a kövek közötti hézagokat kitöltő, kékesre festett habarcs azonnal megérteti az ideérkezővel, hogy csakis a Kékesen lehet. Kéknek tűnik az épület, kékesen csillog a szanatórium mellett meghúzódó, ragyogóan tiszta vizű strandfürdő is, kék a napozószékek vászonhuzata, kék a mátrai égbolt...”

(<http://www.matrainfo.hu/anno.php#kekesteto>)

Történetéből még néhány adalék, a teljesség igénye nélkül, melyért köszönet a 'matrahegy.hu' oldalnak. (Ott a részletes történeti rész olvasható az érdeklődők számára)

„A gyógyszálló elnevezést tulajdonosa, Csonka László tudatosan alkalmazta és vezette be elsőként Magyarországon. Törekedett is arra, hogy a nyújtott szolgáltatások megfeleljenek a kritériumoknak, magas szintű orvosi és egészségügyi felügyeletet biztosított a szálloda vendégeinek. A terápiát teljes egészében a természet adta klimatikus viszonyokra építette.

A magaslati klimatikus gyógyhelyé nyilvánítást (...) az tette lehetővé, hogy az Alföldből hirtelen egyedülállóan kiemelkedő sajátos peremhegység olyan élettani ingerek kiváltását eredményezi, melyek a svájci, ausztriai és szlovákiai tapasztalatok és tudományos kritériumok szerint magaslati ingerklímának felelnek meg. (...)

Az intézet a háború alatt egy évig német hadikórház volt. A berendezések zöme tönkrement, a megmaradt ingóságokat a környékbeli falvak lakosai hordták szét, megnehezítve ezzel a háború utáni újrakezdést. A gazdasági nehézségek és csapások ellenére is Csonka László arra törekedett, hogy a Kékest, ha nem is teljes egészében, de rendbe hozza és újraindítsa. Utolsó tartalékait is a szálloda helyreállítására fordította, mikor 1949-ben a szállodát államosították. (...)

Az ellátás biztosítása érdekében az intézet gazdálkodása sok tekintetben önálló volt. Saját vízmű, pékség, sertésgazdaság, kertészet üzemelt.

A kékestetői épületek élettartamát eredetileg 50 évre tervezték. 1968-tól számos rekonstrukciós terv készült, melyek pénzhiány miatt teljes egészében nem valósultak meg. Ennek ellenére számos, a rekonstrukciót előkészítő építkezés történt, melyek az infrastruktúra jelentős javulását és fejlődést eredményeztek az intézet életében. Gazdasági épület, orvosi lakások is épültek, majd összeköttetés létesült a mátrai vízgyűjtő rendszerrel, mely megoldotta az addigi vízellátási nehézségeket. 1972-ben felépült az orvos-, nővérszálló.”

(<http://matrahegy.hu/matratel/telepules.php?tel=18&id=1>)

Hamarosan megjelentek az első buszjáratok. Az 1930-as évek közepén nyíltak meg az északi és déli sípályák Parád és Mátraháza felé, melyek hódolói számára később tovább bővült az infrastruktúra (üdülő, síházak, élelmiszerbolt). Ekkoriban épült meg a kékesi bobbpálya is, mely ma már használhatatlan, de nyomvonala még részben fellelhető. Hogy merre, erről nem szól a fáma, de talán a helybéliek közül akad egy-egy tájékozott emberke. Közben a kilátó elkorhadt. 1938-ban bezárták, majd a háború idején le is bontották, egy új ígéretével. Az ígéretből csak a '60-as évek elején lett realitás. Ekkor adták át a 65 méter magas andezit tornyot, amelyben akkor a Távközlési Kutató Intézet működött, ma a Hegycsúcs Hotelnek ad otthont. (Az andezit egyébként a vulkanikus eredetű Mátra tekintélyes tömegét képezi).

1980-ban készült el a ma is hű szolgálatot tevő tévétorony, melynek alsó szintjei kilátóként látogathatók. Az első kilátói szint a zárt kilátó, 42 m magasan, a második kilátói szint (nyitott kilátó) 45 m magasan kápráztat el látóival. A zárt kilátóban, a körpresszó szomszédságában megtekinthetjük Kányai János minipalack gyűjteményét. Közel 8000 darab minipalack gyűlt össze a világ minden tájáról, melyeket országok szerint rendezve állítottak ki.

Európa szinte valamennyi országa képviselteti magát ezen a kiállításon, ahol a szőlőformától a hegedűn át a focilabdáig vagy sakk-készletig szinte megszámlálhatatlan formájú palack sorakozik fel előttünk. A kontinens országai mellett tengerentúli országok palackjai is megtalálhatók az értékes gyűjteményben.

A palackok egy részét itt, másik részét Kányai Uram Fogadójában nézhetjük meg.

A Kékes forgalma egyre nőtt, így 1978-ban elengedhetetlen lett egy új parkoló és egy csúcsához felvezető műút megépítése, emellett 1980-ban a szanatórium épületének felújítása is megkezdődött.

Nem hagyhatjuk ki a szanatórium árnyas-hűs, gyönyörű fenyvesparkját, ahol külső látogatók, turisták számára is biztosított egy kellemes séta. Meghatóan nagylelkű ötlet, hogy nem csak a szanatóriumi vendégek élvezhetik és gyönyörködhetnek szépségében.

Az ide látogatók örömmel etetik, filmezik, fényképezik a fenyvesek lombjai közt otthonra talált mókusokat. (Ezek a képek amolyan gyors expozíciók, ahogy a fotóalanyok a tempót diktálták fűrgeségükkel, lóti-futi munkájukkal. Beállításra nem volt idő... hát olyanok is.);)

Velem ő kezdett el barátkozni, igaz érdekből, kis elemózsiát remélt. Hogy ne kelljen nagyot csalódnia, kerestem számára valamit a közelben, cserében megkértem, engedjen meg egy fotót. Sietős lett a dolga, de azért egy pillanatnyi időt szentelt rám.:)

A levegő uraiból is sikerült kettőt becserkésznem. Ők voltak a legnyugisabbak, örök hálám kíséri őket a szép képért.

A védett növények és állatok, a ritka magashegyi bükkös erdőtársulás megóvása érdekében 1985-ben a Mátrai Tájvédelmi Körzet létesítésekor a Kékes északi oldala és a Sas-kő térsége fokozott védelemben részesült. A kékesi bükkösök kitermelése még a XVIII. században hamuzsír előállítására érdekében történt. A területen az 1870-es években is honos volt a barnamedve, és előfordultak keselyűk.

Nehéz megválni ettől a kis csodától, de a kilátó sem maradhat el. Néhány képet azért mutatok, bár ezek sem lettek jók. Volt, amelyikbe egy kis utólagos csalással életet tudtam lehelni.

Gyönyörűség... mintha csak oda lennének pötytyintve a falvacskák... Ha minden igaz, a bal felső sarokban Mátraballa (!!!) ;) Csabaaaa! Segíííííts!:) Te vagy a megmondhatója, szülőfalud rejtőzik-e ott... Nem merném rá letenni a nagyesküt. Ha itt Parádóhutát, Parádót és Bodonyt látjuk gyors egymásutánban, ahogy sejtem, akkor neki illik lennie.;:)

Vetettünk még egy tiszteletteljes pillantást a magassági pontot jelző nemzetiszín köre és feliratára. Szerettem volna, ha látom belemosolyogni a szemembe, de sem erre nem volt mód, sem megörököteni nem tudtam a kis sztárt, mert állandó nagy tumultus van körülötte: minden csúcsot meghódító áhítozik egy közös képre vele. Nem is értem.;) Azért nekem ez megint kissé áthallásos: Jön a piciny, de annál önhittebb ember - a nagy hódító, aki mindent és mindenkit legyőz - meghódítja a csúcsot, legott bizonyítékot készít róla (ő a köre könnyökölve, ráülve, leereszkedően átkarolva... stb.) aztán hivalkodón mutogatja a fényképet: No lám! Én, a legyőzhetetlen... Ismét itt tartunk: elveszett a természet iránti tisztelet, alázat. Pedig... egy legyintésével porrá zúz, ha akar... Mire hát az önhittség?

A kő mellett egy motoros emlékhely. Igen. Szép gondolat - a lehető legjobb helyszínen. Emlékeztethetne a fentiekre, a természet nagyságára is (így jár, aki ujjat húz vele, s túl messze merészkedik). Vagy e szerény kegyhely által kérhetnénk Természetanyánk kegyelmét magunkra: bocsássa meg önteltségünk.

Időnk lejárt, menni kell, s a megértő Kékes vigyázva enged le karjaiból, a pöttöm Lóci visszakapja békaperspektíváját. De csak kis időre búcsúzom, mindketten tudjuk jól, hamarosan viszontlátjuk egymást.

Galya-tető/Galyatető - az álruhás vadnyugat, múlt rejtélyeinek ura

((Azok kedvéért, akik nem értik, miért e kétféle írásmód már Kékestető, Sástó - sőt, Bábakő - esetében is, kis nyelvi magyarázattal tartozom. Nem azért írom így, mert nem tudom eldönteni, melyik a helyes írásmód. Galya-tető: az adott hegytető, a felszíni forma neve. Galyatető pedig azé az üdülőhelyé, ami rajta, körülötte kialakult.)))

Galya-tető (964 m) hazánk második legmagasabb hegytömbjének csúcsa (inkább teteje). De! Nem hazánk második legmagasabb csúcsa - ahogy sokan hiszik. Ő csak a harmadik. Van egy nagyközönség által kevésbé ismert csúcs is a Mátrában, a Kékes tömbjének része: Pezső-kő, a maga 971 méterével. A galyai tömb a Csőr-hegytől az Ágasvárig ívelő Mátra-bérc legnagyobb tömegű tagja.

Megjegyzem, a negyedik legmagasabb ponttal is a Mátra büszkélkedhet (ezzel elvivén az első négy helyet egymaga): ez pedig a Galya-tetőhöz közeli Péter-hegyese (960 m), ahol a galya-tetői kilátó díszeleg.

Mátraháza felől közelítve az első felső-mátrai üdülőhely, ami korábban Nagy-Galya néven volt ismert. Közigazgatási szempontból Mátraszentimréhez tartozik. Észak felé zord oldalgerincek, szurdokok, déli irányban hosszan lenyúló gerincek, menedékekkel, völgyekkel tartanak komótosan Mátraalja felé.

Az 1960-as évekbeli útikalauz így ír Galyatetőről:

„egyedül vagyunk itt az erdőkkel, a lombok tengerével, s ha az Ikarus autóbusz berregését nem hallanánk, úgy éreznénk, mintha valami magányos hajócskán ringadoznánk előre, ismeretlen tájak felé.”

Azért idéztem ezt be, mert rokonítható saját megélt benyomásaimmal, mikor először magamba szívtam ismeretlen levegőjét. Jóllehet, akkoriban (a fent említett 60-as évekről van szó) - bár már üdülőhely volt - jóval kevésbé kiépített. Mi a második galyatetői megállónál szálltunk le a buszról (még a Két Oroszlán előtt), innen sétáltunk felfelé tovább. Miközben próbáltam ráhangolódni a számomra ismeretlen atmoszférára, idegen érzés telepedett rám, ami mátrai települések, mátrai táj kapcsán még sosem, hiszen a Mátra egyik nagy szerelmem, ebbe ilyen érzés nem fér be. Meglepődtem, most mégis miért? Kihalt utcák, esetenként egy-egy háznál valaki dolgozgat, de életnek nyoma sincs. Máskor, máshol ez nem zavart, sőt! Lázba hozott: végre egy hely, ahol el tudok távolodni a világ zűrzavaros, hamis hangjai elől. Itt nyomasztóan hatott. Nem a béke csendjét éreztem, az átölelő, biztonságot nyújtó puha csendet, inkább zordon csend honolt. Vagy csak én éreztem annak, vagy így védekezett ez az egyébként magával ragadó táj az idegenségem ellen. Idegenekkel én is gyakran vagyok a kelleténél jobban távolságtartó, talán itt is csak ennyi történik. Tetézte a benyomást, hogy lépten-nyomon eladó házba botlottunk. Más sem érzi otthon magát itt? Olyan se, akit már ismerősként fogadhatna ez a hegyi csipkés, zöld bársonyba bújtatott magyar vadnyugat? Mi lehet a baj? Persze realistább énem tudta, hogy a lakosság részéről mi a gond: az ellátottság hiányos volta, amit a legtöbb - túlzó kényelemhez szokott, eltorzult - természettől elszakadt ember nem tolerál. A hegynek ez a része pedig mára már nem a Természet bőség-kosara, még a természeti embernek is feladná a leckét. Nem véletlen, hogy a Hotel Galya környéke szinte zsúfolásig van kiépítve vendéglőkkel, üzletekkel, némi szórakozási lehetőséggel, s a mozgalmasabb élet is ennek megfelelően oda korlátozódik ezen a kis üdülőhelyen.

Én azonban, aki pihenésképpen éppen ezektől igyekszem elszakadni pihenésem idejére, aki áhítozom a természet közelségére, bódító illatára, nyugalmat hozó ringatására, pusztán az ellátottság hiányától nem éreztem volna így. Valami más sejtelmes érintését véltem felfedezni. De érintése túlzottan rejtélyes volt a ráismeréshez. Éppen ezért egyelőre nem kalandra vágyó izgalmat ébresztett bennem (mint általában a vadregényesség), inkább nyomasztó sejtéseket keltett. Biztos vagyok benne, ha kellő időnk lenne egymásra, megoldanám a rejtélyt, s átfordulna ez az érzés. A vadnyugat nehezen fogad be (fordítva is igaz: akinek a lelkében nem lakozik rejtetten a vadnyugat szelleme, azok számára nehezen fogadható be), de ha megtörténik, szétválaszthatatlanul eggyé válik a szívébe fogadottal.

Nevének jelentése ('galya'): fátlan, füves hegy. Amikor ezt olvastam, felidézte bennem első örömteli meglepetésem, ami azonnal szembeszökött látogatásunk során: a nyírfaligetek, melyek megszakítják az eddig megszokott flóra látványát. Utcanév is megörökíti ezt a jellegzetességet (Nyírfás utca). Szeretem a nyírfát: fehér törzsével, üde, selyemzöld lombjával, északi hangulatával. A Mátrában azonban még nem sikerült ilyen mennyiségben találkoznom vele. Eltöprengtem. Gondolathálóm szötteiben még ma is ott díszlegnek a kérdőjelek, kielégítő válaszokra nem találva. Vajon a névnek ('galya') és a mai gyönyörű nyírfaligetek-

nek van-e/lehet-e köze egymáshoz? Ehhez egyrészt tudnunk kell, hogy a nyírfa Európa mérsékelt övi területein elterjedt faféle, az északi tájak hangulatos növénye, a hűvös, nedves klímájú vidékek pionír fái. Finnországnak például legkedveltebb - emellett leggyakoribb - fája (a finn erdők egyötödében a nyír az uralkodó fafajta), nemzeti fájukként tartják nyilván, életükben mindig fontos szerepet töltött be. Hazánkban is őshonos a Nyugat-Dunántúlon és a magasabb hegyekben. Fényigényes, gyorsan nő és viszonylag hamar (30-40 év) öregszik.

Fentiek alapján magától értetődően találjuk szembe magunkat Galyatetőn nyírfaligetekkel (a bükkösök mellett). De akkor miért nincs nyoma a Kékesen??? Ennyire különbözőek lennének a két hely klimatikus adottságai, nyírek számára döntő létfeltételei? A klimatikus viszonyokban valóban döntő eltérés rejtőzhet, mivel nem csak a magasság fontos tényező. A Kékes kúpja szinte az Alföld síkjából tör hirtelen magasba, míg a Galya-csoport tagjai már nem a peremvidék díszítő elemei, hanem a Felső-Mátráé, bent a hegység ölén.

Ellenben tudnunk kell azt is, hogy a nyírfa fontos szerepet játszik az égetéses erdőirtásban, ugyanis: az irtásföld fontos a nyírfa számára. Az elhagyott, kiégett földeken hamarosan nyírfák hajtanak (ahol ezt a klíma és egyéb adottságok feltételezik). Ha tehát mégis ilyen módon születtek itt a nyírfaligetek (a 'galya' név jelentése magában hordozhatja ezt a verziót), akkor jogos a kérdés: minek kapcsán lehetett itt égetéses erdőirtás? Híján maradtunk az e kérdésre vonatkozó információknak. A környék 19-20. század előtti történetéről nincs adat.

Egy kis érdekesség a nyírfa kapcsán még, amit kár lenne nem említeni:

A hagyományos vidéki életmódot gyakran emlegetik „nyírfakéreg kultúraként”. Az elnevezés nem ok nélküli, kár, hogy ezt ma már pejoratív értelemben alkalmazzák. Főleg Finnországban, ahol nemzeti faként tekintenek a nyírfára, s gazdag kultúra épül rá, a hozzáértéssel felé fordulónak rengeteget tud nyújtani a nyír: tavasszal a fa nedvét italként fogyasztják (nagyon egészséges). De mindig elegendő kéreggel szolgált az egykori mesterségekhez, mint kosárfonás, facipők készítése, szerszámkészítés, tetőfedés, bútorkészítés, építkezésnél, tárolóedények készítésénél. A lombos gallyakból szaunavirgácsot kötöttek. Szárítva téli takarmány. A finn otthonok tizedét ma is nyírfával fűtik. A nyírfacukrot a finnek egyre nagyobb százaléka használja, mert a többi cukorfajtától eltérően jótékony hatású a fogakra.

Ne feledjük: a fehér nyírfakéreg messzi földről érkező egzotikus áruként még Tutankhamon fáraó sírjába is bekerült.:)

(köszönjük a www.erm.ee finn oldalnak a gyűjteményt, melynek a fenti képek is részei)

A környékeliek is hasonlóképpen éltek a nyírfák adta lehetőséggel. Erről olvashatunk egy régi magyar történelmet feldolgozó könyvben, melyet még a monarchia idejében írtak (sokan), szerkesztettek, adtak ki. Íme:

„A Nógrád felé eső északi részen, hol apró riolithegyek találhatók, tenyészik nagyban a nyírfa, melynek galyjaiból az itt lakó palócok seprőket készítenek, törzséből pedig kocsi-rúdnak valót vágnak s nagy szekereken szállítják az egri, gyöngyösi és hatvani vásárokra.”

(Az Osztrák-Magyar Monarchia írásban és képben 1886-1901

/396 füzetben jelent meg, 21 kötetre terjed, melyből az első magyar kiadás 1886-ban, az utolsó 1901-ben jelent meg/)

Gyönyörködjünk kicsit a galyatetői nyírfaligetekben:

Harmónia

Nyírek enyhe lélekzűrben

Öreg nyírek a fiatal nemzedéket oltalmaznák - mindhiába

nyír-ölelés

Galya-tető délkeleti oldalát (Málnás-rét) egykor gyönyörű vadvirágos rétek tarkították (amiket később a környező erdőkkel együtt felparcelláztak).

A Mátra Egylet - engedve ennek az ellenállhatatlan csábításnak - nyitott gerendakunyhót épített ide 1894-ben. Samassa (egri bíboros érsek) nevét kapta ajándékba, de még az első világháború alatt tönkrement. Az elnevezés oka, hogy a terület az egri érsekség tulajdonában volt, amely egyébként jelentős kiterjedésű pusztákat birtokolt. Később eladták, ekkor került állami tulajdonba. Kodály, aki szenvedélyes turistaként és népdalgyűjtőként egyaránt gyakran látogatta a Mátrát, Galyatetőn pedig 1906-ban járt először, s ettől kezdve vissza-visszatért, még ebben a gerendakunyhóban is megszállt egy alkalommal éjszakára, amikor Pásztó és Gyöngyös között tette meg gyalog a Mátra-gerincen keresztül vezető 10-12 órás utat. Többször járta végig ezt az útvonalat. Akkoriban a Kékes tetején még a Mátra-toronyként emlegetett vastorony feszített. Így emlékszik vissza egy későbbi, már az új Nagyszállóból írt levelében erre az időre:

„Jó itt, de szívesen elcserélném azzal a lyukas fakunyhóval, amelyben meghaltam jó 60 éve, mikor először jártam itt. Egyetlen épület volt messze tájon.”

A háború után nem sokkal a Budapesti Hegymászó Egyesület („Egyetemiek”) új kőmenedékházat épített (a második világháború ezt is elpusztította, ma a BM Andezit Hotel áll a helyén), valamint kiépítették az északi oldal sípályáit, a martalóc-völgyi síugrósáncot.

1930-ra már a környék első forrásait lefoglalták: Tolvaj-kút, Martalóc-kút, Galya-csurgó. Meglepően sok forrással büszkélkedhet a hegytömb.

1934-ben új andezit torony kilátó épült Péter-hegyesen, ami a 964 m-es csúcson lévő kilátót váltotta. Lépcsőin Kodály még 75 évesen is fürgén szaladt fel, tetejéről, amikor csak tehette, névsorolvasást tartott a Magas-Tátra vonulatai között, jelen vannak-e a láthatáron mindahányan. Ma már ez is felújításra vár, a környékbeli fák a „fejére nőttek”, így a kilátás korlátozott, csak észak és nyugat felé van szabad terünk nézelődni. Az évtized végére megépült a Pásztóra vezető műút és átadták a Nagyszállót (mai nevén Hotel Galya), ami európai testvéreinek méltó rokona. Kodály az 1940-es évektől kezdődően a szálló állandó vendége volt, gyakran járt ide pihenni, általában 10-10 napot töltött itt pihenőképpen Emma nénivel (Sándor Emma), majd második, nála 50 évvel fiatalabb feleségével, Sáríkával (Péczely Sarolta). A gyakori pihenőket alkotómunkára is használta. Emellett reggelente úszással kezdte a napot, a szálló uszodájában, rendszeresen tornázott és hosszabb sétákat tett a környéken, egészen haláláig. A mára felparcellázott Málnás-rét málnáiban vagy a Piszkés-tető erdeiben összefuthattunk volna vele gyakran, amint málnát vagy vadvirágot szed fonott kis kosarába a feleségének. (((A málna érése idején szép keresetforrása volt a szegény hegylakóknak. De bőven termett a hegységben mindenütt a vágásokban a földieper és szamóca is, melyeket a budapesti kofák nagy mennyiségben szállítottak vasúton a fővárosba.)))

Télen a síelés örömeinek hódolt, egészen 75 éves koráig. A Legyendi-Galya sífutópályái voltak kedvenc lesiklói.

Halála után a szálló halljában helyezték el mellszobrát, melyet Kisfaludy-Stróbl Zsigmond szobrász készített. Évente megemlékeztek a mesterről, Kodály emlékszobát hoztak létre, kiállított képekkel, tárgyakkal, köztük a Tanár Úr zongorájával. A 2004-es felújítás azonban sajnos halálra ítélte ezt a felbecsülhetetlen eszmei értéket képviselő kiállítást. Zongorája lelakotva még fellelhető, rajta a mellszobrával, a hagyaték többi része talán még megvan valahol. A Mester nevét őrzi az egyik konferenciaterem, egy másik a magyar Münchhausen báróként ismeretes, Kodály-teremtette Hány Jánosról, egy harmadik pedig Vidróczkiról lett elnevezve, a róla szóló vegyeskari kórusmű teremtő atyja szintén Kodály (Mátrai képek). De a szállóhoz vezető sétány szintén Galyatető szerelmesének nevét kapta öröklül.

A szálló vendégeinek szolgálatára tőle nem messze épült a mátrai faragatlan termésköből (szürke andezit kövekből, idézve a nagyszálló épületének külső burkolatát, és őrizve a helyi hagyományokat) a kistemplom is, melyet a Magyarok Nagyasszonya tiszteletére szenteltek fel, s mely ma az ország legmagasabban álló kápolnája. Kodály Zoltán gyakran látogatta, télen, nagy havazások idején többször helyettesítette a gyöngyösoroszi kántort, s ezért humorát nem elhagyva időnként segédkántornak titulálta magát. Itt fejezte be korábbi vázlatának segítségével a Csendes mise c. gyönyörű egyházi művét is (1942). A templom ma az ő nevét viseli, bent egy tábla emlékezik meg a mű születéséről (a szerző 100. születésnapjára készült - 1982-ben - második felesége támogatásával), de megtaláljuk nagy zeneszerzőnk domborművét is, mely Miletits Katalin keze munkáját dicséri. Kodályt érzelmi szálak fűzték a kis kápolnához, gyakran adakozott a szépítésére. Külön említést érdemel a templom harangja, amin ez a felirat őrzi idekerülésének okát:

„Ezt Szmrecsányi Lajos egri érsek ajándékozta, amikor hős honvédeink a Donnál a vörös áradat ellen harcolnak. 1942.”

A kápolna gótikus üveglakait, melyek között szerepel a Magyarok Nagyasszonyának motívuma, de Árpád-házi királyaink és más szentek is, Sztehlo Lili tervezte. Az egyik üveglak adományozója Emma asszony, Kodály első felesége volt. Az elmúlt évtizedek is gazdagították újabb üveglakokkal a falakat, ezek tervezője Csiby Mihály. Ma az a harmónium zengi be a templomot, amelyen Kodály is gyakran játszott.

A szállóval szembeni térelválasztó zöldövezetben egy táblácska állít emléket népdalgyűjtőnknek.

Nem csupán a Grandhotel Galya és templom emlékeztet zeneszerzőnkre, hanem a település parkjában álló Kodály-emlékfa is. A hagyomány szerint e fa alatt pihent meg Kodály népdalgyűjtő útjai során. Az üdülőttelep információs tábláján nem látjuk, de a legújabb Cartographia-s turistatérkép már felirat (név nélkül) figyelmeztet, hogy a parkban védett, jellegzetes fa található. Mátraszentimre honlapján a térképek között nézelődve, azonban már névvel együtt találjuk a helyét beszámozva. Az emlékfa önmagában véve is ritka természeti érték, korát már 1952-ben is 100 évre becsülték, napjainkra tehát ~160 éves aggastyán. Kodály nagy sétákat tett Galyatetőn és környékén egészen fiatal korától haláláig. Szerette idejét mulatni a titokzatos faaggastyánok között, több szép példányt megkedvelt, gyakran látogatta is őket. (Rokon lélek...) Ennek a neki emléket állító nyírfának más jelentősége is van. Vajda Ernő botanikus és természetfotós a hazánkban fellelhető növények nagy fotósa volt. Különösképpen kedvelte az öreg fákat, erdőket. Galyatető erdészével felkutatta a különleges alakú vagy felettébb idős kort megélt fákat a környéken vagy egyszerűen csak a

nyírfaligetről készített szebbnél szebb felvételeket. Vissza-visszajárt, hogy más-más évszakban örökítse meg őket. Három védelemre méltó fát emelt ki, melyek közül kettő már behódolt az enyészetnek, egyedülként maradt életben a fektetett 'S'-alakú, Kodály emlékfaként emlegetett. E fa fotója gazdagította Öreg fák c. albumát (Natúra 1969), melynek társszerzője - Devecseri Gábor - minden egyes fához verset írt. Kodály mindhárom fát jól ismerte, túrái során már korán felfigyelt rájuk, s visszatérései alkalmával újra és újra felkereste őket, még időskori sétái alkalmával is. Feltételezhetően akár találkozhattak is itt, Vajda és Kodály, s ha igen, nem kétséges, hogy szót is váltottak rajongásuk közös tárgyáról.

A nyírliget aggastyánja és Kodály közös tiszteletére álljon itt Devecseri Gábor költeménye, melyet ehhez a fához címzett. Érdekes módon áthallásunk lehet Kodály életútjára is e sorokban:

Kelet s nyugat felé törekszik,
mint rajtoló futóbajnok, a nyír.
Tán a földgömböt vágyik átölelni.
Benne a lendület.
Ha befutja és visszaér magához,
kicsit liheg, s aztán mesél
minden bejárt vidékről véghetetlen:
hogy átszáguldva rajta, mit tapasztalt,
míg önmagára újra rátalált.

'hajlott korban' is ifjonti vitalitás

Számomra van egy másik megható mozzanat e természeti ajándék kapcsán. Mikor Galyatetőn jártam, a Kodály emlékfáról még nem tudtam. Arról igen, hogy Kodály szellemiségét viseli magán ez a kis üdülőtelep, és hogy emléknymaira lépten-nyomon rá fogok bukkanni. Ellenben erre a gyönyörű nyírveteránra magam figyeltem fel: egyéniségével azonnal bűvkörébe vont. Így készültek a képek, s csak utólag derült ki, hogy mit kaptam velük a kezembe.

„Napjainkra e Kodály-fa, a maga több mint százötven évével, Magyarország egyik legöregebb - ha nem a legöregebb - nyírfájává lett. Fiatal korában a két elváló, hullámosan hajló törzse az ókori líra hangszer tulipán formájára emlékeztetett. (Hegytetők erős szélviharainak kitett „lírafái” - lantfái - innen kapták nevüket.) A törzsek aztán szétnyíltak, évek-évtizedek múltán földre hajoltak, de „lendületes” alakjukat megtartva, sőt hangsúlyozva fejlődtek tovább. Ellentétes irányban. Jól mondja a vers, ez a fa kelet és nyugat felé törekedett egyszerre. De mindig földközélszében maradt, az uralkodó szelek ellen így is védekezve. Akárcsak a mi fánkról írta volna Vajda Ernő: ...a Galyán gyakran dúló viharokkal folytatott küzdelem nyomait viseli. A tetőn végigsöprő vad szelek irányában nőtt, ágainak csavarodottságával mintegy az élni akarás jelképe.

Vihar, villám, jégverés, kártevők, kórokozók, emberi gondatlanság s persze a múlt idő a maga kíméletlenségével - az emlékfát sem hagyták nyomtalanul. „Nyugati” törzse - és annak tövé-
nél egy fölfelé csavarodva fejlődött, derékvastagságú ága - sajnos már csak a régi fényképen látható. A megmaradt, kelet felé törekvő fatörzs azonban ma is él: vastagodik, hosszabbodik, minden évben égre törő, egészséges lombozatot nevel. Némi gondozással, elsősorban az odvasodásnak indult részek kezelésével, életét akár néhány évtizeddel is meg lehetne hosszabbítani. Védelmet érdemelne tehát. És legalább egy kisebb fatáblával történő megjelölést.

(Mint amilyent például épp e nyírest határoló, jelenleg is változatlanul Mező Imre nevét viselő út kapott az önkormányzattól, a közelmúltban...)”

(idézet a www.galyateto.info oldalon „vjani” adminisztrátor Kodálynál, Galyatetőn c. cikkéből)

Csatlakozom: védelmet és feliratot érdemelne a jó veterán. Ha nem figyelek fel különleges szépségére, nem örökítem meg, nem olvasok utána felfedezetteimnek, nem ismerem fel egy leírás alapján, akkor számomra örök titok marad, hogy nem csak én emeltem be szívem kedvencei közé e természet csatáinak bámulatos hőseit. Szerencsés véletlenek sorozata - mondhatnánk. De mint tudjuk: véletlenek márpedig nincsenek.:)

A szálló parkjában pedig nem hagyhattam ki ezt sem. Saját mini vadaspark. Idézve a régi úri vadaskertek hangulatát (első megjelenésük a XIII. századra tehető), bemutatva a Mátra élővilágának legfőbb képviselőit. A Mátrában pl. a Károlyiak tulajdonában volt vadaskert, Parádon. Jelenünkben is létesülnek vadaskertek a térségben. A létesítők abban bíznak, ilyen módon megoldható a természetvédelem, valamint az erdőgazdálkodás problémája, melyek a vadak túlzott elszaporodásában gyökereznek.

Rácsok mögül... Szegény tündérem...:(

Az 1960-as évekre már csillagvizsgáló is működött a közeli Pizskés-tetőn. 1958-ban kezdték el építeni, három lépcsőben épült fel. A főépületet 1960-ban adták át. '61-re készült el a Schmidt teleszkóp kupolája, teljes kiépítése '71-re fejeződött be. Legnagyobb kupolája a Felső-Mátra több pontjáról is jól látható. A napórát 1989-ben állították fel.

A '70-es évekre a síugró tönkrement, a mátraalmási sípályát ellepte a bozót. Közben megépült a Csór-réti víztároló, ami a környék vízellátásába segített be, így javítva azt jelentős mértékben.

A '80-as évekre elkészült a biatlon lőtér, a hozzá csatlakozó sífutó utakkal, amely színhelye volt már világbajnokságnak is. Egy évtizeddel később rendbe tették az északkeleti sípályát. A Hotel Galyatető elé parkolót, köré vendéglátóhelyeket, üzleteket, panziókat varázsoltak, valamint számos turistaút hálózta be a környéket, melyek közül legkedveltebbek a csillagvizsgálóhoz, Mátraszentimrére, Mátraszentlászlóra vezetők.

Még egy kellemes élményről be kell számolnom, nem venném a lelkemre, ha az arra járók ismeret híján megfosztanák magukat tőle. Mi majdnem ezt tettük. Van egy kedves kávézó/fogadó az üdülőtelepen: Fogadó a Táncoló Kecskékhez. Kár lett volna kihagyni ezt az élményt. Vendégszeretetük páratlan. Az én lelkesedésemet, átlagtól eltérő elismerésemet, szeretetemet nehéz kivívni - itt 10 perc alatt sikerült. A „kiszolgálás” fogalma kevés hozzá. Itteni vendéglátónk mindenben a kedvünket kereste, egyből beszédbe elegyedett velünk, nagyon közvetlen, barátságos hangnemben. Mosolya, közvetlensége szinte a lelkem simogatta. Kizárt, hogy mátrai születésű/neveltetésű legyen, ha mégis, személyisége makacsul megtagadja gyökereit.:) ((A már említett boglári vendéglőtulajdonos szellemiségét idézte fel bennem, aki somogy megyei, kaposvári)). Míg várakoztunk, értékes információkkal látott el, mit érdemes még látnunk, merre érdemes sétát tervezni. E beszélgetés kapcsán derült ki: van egy közös ismerősünk, akit ő bálványként szeret, s tisztel.:) Nem véletlenül. Remek mester remek tanítványa. S a mester szíve, remélem, mosolyra fakad e sorok láttán, ha egyszer netán vendégem lenne e majd' nyolcvan oldal erejéig. Kicsi Barbim - aki idén már egykori tanítványomként

megkezdte középiskolai tanulmányait - jutott eszembe, aki ma is ugyanazzal a szűnni nem akaró, lelkes szeretettel tud átölelni, hozzám bújni, ha utunk találkozik. Ilyen lélekemelő pillanatokért érdemes pályán maradni.

Kávé-ínyencek figyelmébe ajánlom kifogyhatatlannak tűnő repertoárjukat, köztük jó néhány valódi különlegességgel, melyekről dicshimnuszokat zengnek.

A fogadó nevének eredete stílszerűen a kávé felfedezését megörökítő egyik - számukra legszimpatikusabb - legenda alapján született, mely megtalálható saját honlapjukon. Íme:

„Kr.e. 300 körül Abesszínia (ma Etiópia) Kaffa nevű tartományában élt egy Káldi nevű kecskepásztor, aki észrevette, hogy a kecskék néhanapján egész virgoncak, nyugtalanok, még éjszaka is, bizonyos bogyók legelése után. Ő maga is megkóstolta a bogyókat, és ugyanazt a hatást tapasztalta. Félt, hogy a kecskéknak valami bajuk lehet, ezért a közeli apátság papjához fordult. A környék mezőin közepes méretű, fényes levelű cserjék nőttek, amelyeken csillag alakú, fehér virágok és piros bogyók voltak. A pap szedett néhány maréknyival a termésből, és elfogyasztva ő is hasonlókat tapasztalt. Ettől kezdve az apátság szerzetesei is kaptak a piros bogyókból, hogy az esti ima során sokáig fenn tudjanak maradni. A szerzetesek véletlenül rájöttek, ha megpörkölik a bogyókat, és italt főznek belőle, ugyanazt a hatást érik el, de az íze messze finomabb. Ettől fogva a kávébabot és a belőle készült italt luxus élénkítő szernek tartották.” (forrás: <http://www.tancolo-kecskek.hu>)

Magyarország legmagasabban fekvő várhelyei itt találhatók: északra Galyavár (837 m) és délre Nyesettvár (813 m) honfoglaláskori földvárak. Történeti adat egyikről sem maradt ránk, alaposan egyelőre nem kutatták őket. Feltételezik, hogy sáncaikat a középkorban még használták, megerősítették. Mindkettő három várrészből állt.

A Galyavár Galyatetőhöz egy 820 méteres nyereggel kapcsolódik.

Nyesettvár Galyatető egyik déli nyúlványa. Egy babszem alakú, kúposan kiemelkedő csúcson található, területét teljesen erdő borítja. A környező völgyekhez viszonyított magassága kb. 200 méter. A mátrai gyűrűsvárak közül ennek a legszebb az árokkiképzése. A várat 8 méter széles, sziklába vágott árok veszi körül. A nyugati árokszakasz mellett megfigyelhető az egykori felvezető út nyomvonala.

Végezetül mutatok még néhány mai galyatetői szépséget a természetből:

...és a hozzá alkalmazkodó emberi remekekből:

Fontos megjegyzés:

E fejezethez, Kodály és Galyatető kapcsolata részleteinek fel-felvillantásához nagy segítségemre voltak a www.galyateto.info oldal adminisztrátorának cikkei. Az érdeklődők teljes részleteiben, terjedelmében olvashatnak több cikket keresztül mindarról, amiből én csak az engem különösen megérintő momentumokat foglaltam össze. Köszönjük áldozatos munkáját, mely révén betekintést engedett nagybecsű zeneszerzőnk galyatetői életképeibe, örökségébe.

Végére értem tanulmány-mesémnek. Reményem abban, hogy nem csak egy egyszerű élmény-beszámolóval szolgáltam, hanem leheletnyi élvezhető értéket is csepegtettem írásom sorai közé. Ma lépten-nyomon az értékvesztés súlyos hatásait kell megélnünk az élet minden területén. Ezt kívánom ellensúlyozni ezzel a kis ajándékkal. Visszacsempészni annyi értéket életünkbe, amennyit csak lehet, mely fényével hivatott újra bearanyozni sötétedő létünket. Az én lelkem új erőre kapott, és kap minden újraolvasáskor. Szeretném hinni, hogy Számodra éppoly' lélekgyógyító erővel bír. Múlt és Jelen ajándéka a Jövőnek.

Gyál, 2010. augusztus 17.

Végh Gyöngyi